

แผนพัฒนาการเกษตรตำบลเขวาไร่
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

จัดทำโดย

นายเฉลิมกิตต์ ภูลวรรณ
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

หน้า

คำนำ	
สารบัญ	
สารบัญตาราง	
สารบัญรูป	
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	๑
๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ	๒
๑.๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๓
๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)	๔
๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๔
๑.๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน	๕
๑.๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน	๖
๑.๓ สภาพภูมิอากาศ	๑๐
๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ	๑๐
๑.๓.๒ ฤดูกาล	๑๑
๑.๓.๓ สถิติปริมาณน้ำฝน	๑๑
๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์	๑๒
๑.๔ เส้นทางคมนาคม	๑๓
๑.๔.๑ ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง	๑๔
๑.๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด	๑๕
๑.๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๕
๑.๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง	๑๕
๑.๕.๒ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝายทดน้ำ	๑๗
๑.๕.๓ พื้นที่ชลประทาน	๑๗
๑.๖ สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๑๘
๑.๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๘
๑.๖.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด	๑๘
๑.๖.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว	๑๙
๑.๖.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง ช่วงอายุ ในเมือง/ชนบท	๒๑
๑.๖.๕ การศึกษา	๒๒
๑.๖.๖ สาธารณสุข	๒๒
๑.๖.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม	๒๒
๑.๖.๘ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ	๒๕
๑.๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)	๒๗
๑.๗.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาค เกษตร อุตสาหกรรม ชุมชนเมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย	๒๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลเขวาไร่	๒๘
๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล	๒๘
๒.๑.๑ สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่	๒๘
๒.๑.๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๕๒
๒.๒ การจัดทำ TOWS Matrix	๕๖
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล	๕๗
๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)	๕๗
๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๕๗
๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร	๕๗

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงการแบ่งเขตการปกครองของตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๓
ตารางที่ ๒ สภาพปัญหาของทรัพยากรดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๖
ตารางที่ ๓ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน (ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี, ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งเดือน, จำนวนวันที่ ฝนตกทั้งปี) ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) ของสถานีอุตุนิยมวิทยา มหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑๒
ตารางที่ ๔ แสดงสถิติอุณหภูมิต่ำสุด และอุณหภูมิสูงสุด จำแนกเป็นราย ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) ของสถานีอุตุนิยมวิทยา มหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑๓
ตารางที่ ๕ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลเขวาไร่	๑๕
ตารางที่ ๖ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๖๔) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๔	๑๘
ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๖๔) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๖๔	๑๙
ตารางที่ ๘ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีรายหมู่บ้าน ตำบลเขวาไร่	๒๐
ตารางที่ ๙ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ ของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๖๔/๖๕	๒๐
ตารางที่ ๑๐ แสดงครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๒๑
ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มสถาบันเกษตรกรในตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๒๖
ตารางที่ ๑๒ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๒๗
ตารางที่ ๑๓ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลเขวาไร่	๒๙
ตารางที่ ๑๔ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว	๓๒
ตารางที่ ๑๕ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๔/๖๕ ตำบลเขวาไร่	๓๓
ตารางที่ ๑๖ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย	๓๓
ตารางที่ ๑๗ แสดงปฏิทินการปลูกข้าว	๓๕
ตารางที่ ๑๘ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๓๖

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๑๙ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง	๓๗
ตารางที่ ๒๐ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว	๓๘
ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๓/๖๔ ตำบลเขวาไร่	๓๙
ตารางที่ ๒๒ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย	๔๐
ตารางที่ ๒๓ : ลักษณะของพันธุ์เกษตรกรศาสตร์ ๕๐	๔๐
ตารางที่ ๒๔ : ลักษณะของพันธุ์ระยอง ๗๒	๔๑
ตารางที่ ๒๕ : ลักษณะของพันธุ์ห้วยบง ๖๐	๔๒
ตารางที่ ๒๖ : แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง/ไร่/ปี (ปี ๒๕๖๔)	๔๓
ตารางที่ ๒๗ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง	๔๔
ตารางที่ ๒๘ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว	๔๕
ตารางที่ ๒๙ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยวตารางที่ ๒๙ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๓/๖๔ ตำบลเขวาไร่	๔๖
ตารางที่ ๓๐ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย	๔๗
ตารางที่ ๓๑: แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงานต่อไร่	๔๘
ตารางที่ ๓๒ จุดรับซื้ออ้อยในตำบลเขวาไร่	๔๙
ตารางที่ ๓๓ โรงงานน้ำตาล	๔๙
ตารางที่ ๓๔ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข	๕๒
ตารางที่ ๓๕ การวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อมตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๕๖

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ ที่ตั้งอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	๑
ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่อ	๒
ภาพที่ ๓ การแบ่งเขตการปกครองตำบลเขวาไร่	๔
ภาพที่ ๔ พื้นที่ป่าไม้	๕
ภาพที่ ๕ สภาพพื้นที่บริเวณตำบลเขวาไร่	๕
ภาพที่ ๖ ชุดดินในเขตตำบลเขวาไร่	๙
ภาพที่ ๗ อุนภูมิเฉลี่ย	๑๐
ภาพที่ ๘ เส้นทางคมนาคม	๑๔
ภาพที่ ๙ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด	๑๕
ภาพที่ ๑๐ แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณตำบลเขวาไร่	๑๗
ภาพที่ ๑๑ อ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทาน	๑๗
ภาพที่ ๑๒ แสดงแผนที่น้ำบาดาลจังหวัดมหาสารคาม	๓๐
ภาพที่ ๑๓ แสดงแผนที่บ่อบาดาลในพื้นที่ตำบลเขวาไร่	๓๑
ภาพที่ ๑๔ ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าว	๓๒
ภาพที่ ๑๕ ที่ตั้งจุดรับซื้อข้าว	๓๗
ภาพที่ ๑๖ ระดับความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังโรงงาน	๓๘
ภาพที่ ๑๗ ที่ตั้งจุดรับซื้อมันสำปะหลังโรงงาน	๔๔
ภาพที่ ๑๘ ระดับความเหมาะสมในการปลูกอ้อยโรงงาน	๔๕
ภาพที่ ๑๙ ที่ตั้งจุดรับซื้ออ้อยโรงงานในพื้นที่ตำบลเขวาไร่	๔๙
ภาพที่ ๒๐ ที่ตั้งโรงงานน้ำตาล	๕๐
ภาพที่ ๒๑ ข้อมูลจากการวาดแปลง	๕๑
ภาพที่ ๒๒ ข้อมูลการวาดแปลง	๕๑

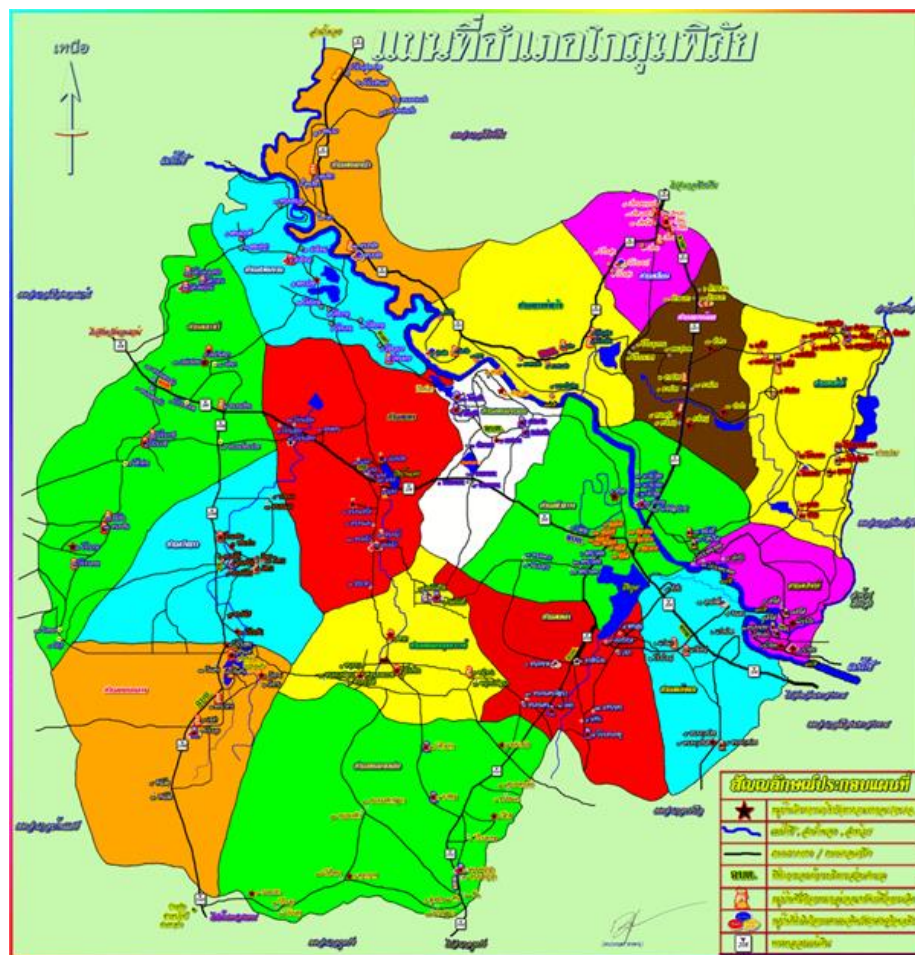
บทที่ ๑

ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตำบลเขาวไร่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ของอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีทางหลวงหมายเลข 208 ท่าพระ-โกสุมพิสัย ห่างจากที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย 19-32 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 118.62 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 71,450 ไร่ ได้รับการประกาศจากกรมปกครองกระทรวงมหาดไทยให้ตั้งเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2500 รวมระยะเวลาอายุของตำบลถึงปัจจุบัน 62 ปี โดยแยกการปกครองออกจากตำบลวังยาว 9 หมู่บ้าน และจากตำบลแพง 2 หมู่บ้าน รวมเป็น 11 หมู่บ้าน ปัจจุบันมีทั้งหมด 20 หมู่บ้าน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

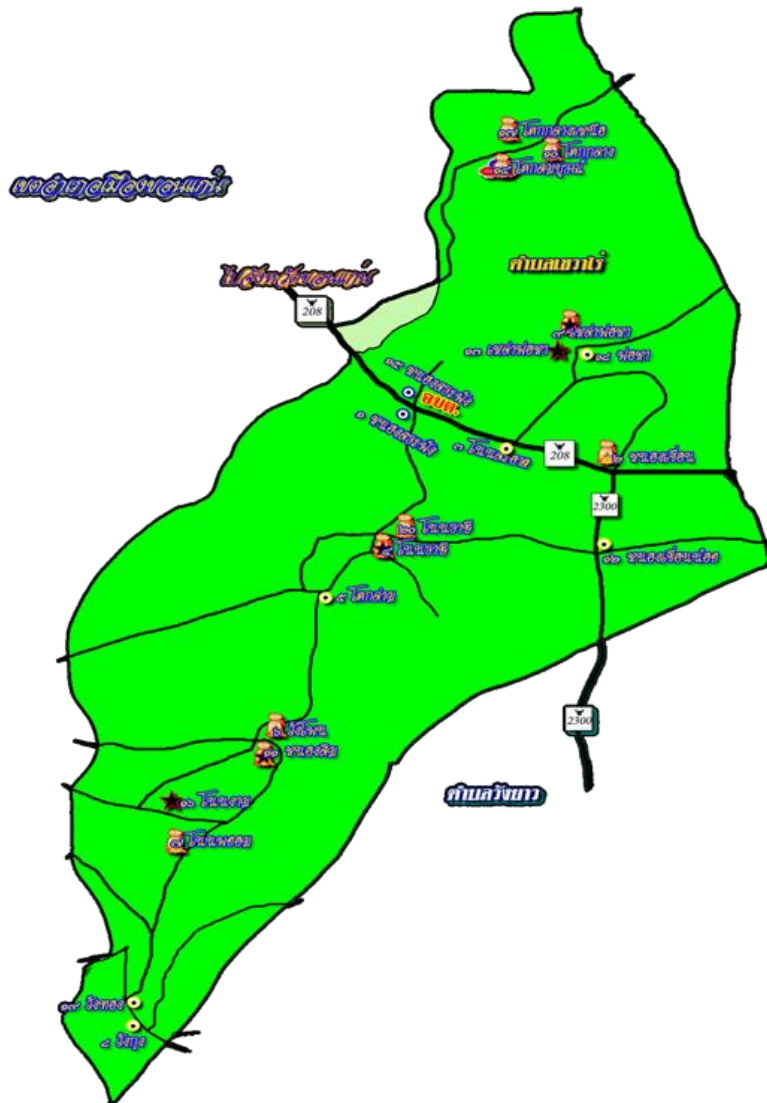

ภาพที่ ๑ ที่ตั้งอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

ตำบลเขวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีอาณาเขตติดต่อ โดยทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลโพนงาม อำเภอโกสุมพิสัยและตำบลดอนหัน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลวังยาว อ. โกสุมพิสัย และตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแพง และตำบลวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลดอนหัน อ. เมืองขอนแก่น จ. ขอนแก่น

ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่อ

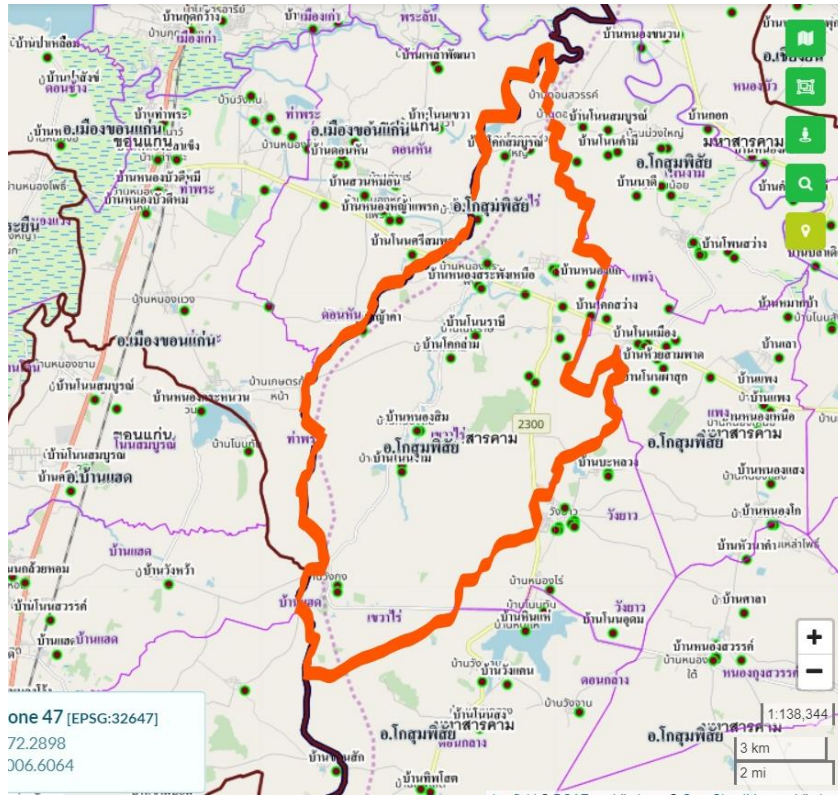
๑.๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครองออกเป็น ๒๐ หมู่บ้าน
ซึ่งอยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเขวาไร่ (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ แสดงการแบ่งเขตการปกครองของตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำหมู่บ้าน	เบอร์โทรศัพท์	หมายเหตุ
๑	บ้านหนองสระพัง	นายไพบุลย์ เกื้อยโยธา	๐๖๔-๕๖๑๐๒๓๙	
๒	บ้านหนองเขื่อน	นายเสรี ตรีพรมยุ่ง	๐๙๑-๗๙๙๓๒๑๑	
๓	บ้านโนนสะอาด	นายชำนาญ ตรีพรมยุ่ง	๐๙๐-๓๔๙๙๖๔๘	
๔	บ้านโนนราษี	นางฉัตรชนก ศรีรักษา	๐๙๔-๓๘๓๔๘๔๘	
๕	บ้านโคกล่าม	นายวิจิตร ตรีพรมยุ่ง	๐๙๑-๘๖๒๐๔๐๑	กำนัน
๖	บ้านวังโพน	นายถาวร มณีสาร	๐๖๓-๑๖๘๐๓๗๐	
๗	บ้านโนนพยอม	นายมนตรี กุลมร	๐๙๘-๑๙๘๘๓๔๖	
๘	บ้านวังกุ้ง	นายเดชา ชาญขำนิ	๐๘๒-๑๓๑๔๙๙๓	
๙	บ้านเหล่าพ้อหา	นายปัญญา ตรีหมั่น	๐๖๕-๕๗๕๕๓๙๗	
๑๐	บ้านโคกกลาง	นายสุพรม รวงผึ้ง	๐๙๘-๙๗๙๑๙๖๙	
๑๑	บ้านหนองลิม	นางหนูรักษ์ แสนนุภาพ	๐๘๓-๖๖๗๒๔๐๔	
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	นายมนตรี ตะนะสอน	๐๙๙-๒๗๖๘๓๗๖	
๑๓	บ้านเหล่าพ้อหา	นายทองเพชร สีนามโห่ง	๐๙๗-๘๖๗๘๗๗๑	
๑๔	บ้านโนนสมบูรณ์	นายบรรจง สีคะสอน	๐๘๙-๙๓๗๑๒๒๑	
๑๕	บ้านหนองสระพัง	นายสากล ศิริภูมิ	๐๘๓-๕๔๓๘๕๓๒	
๑๖	บ้านโนนงาม	นางบัวลม ภูมิมะนาว	๐๘๐-๓๔๓๒๕๘๕	
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	นายพรรคศักดิ์ คำภักดี	๐๙๘-๑๘๖๑๖๐๑	
๑๘	บ้านเหล่าพ้อหา	นายสุวิฑ คำกอง	๐๘๒-๘๖๐๘๙๕๒	
๑๙	บ้านวังทอง	นายชัยวัฒน์ ดวงวันทอง	๐๖๓-๑๖๘๐๓๗๐	
๒๐	บ้านโนนราษี	นายประจวบ จันทร์ศรี	๐๖๓-๑๖๕๗๖๑๖	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง (เมษายน ๒๕๖๕)

ภาพที่ 3 การแบ่งเขตการปกครองตำบลเขาวไร่

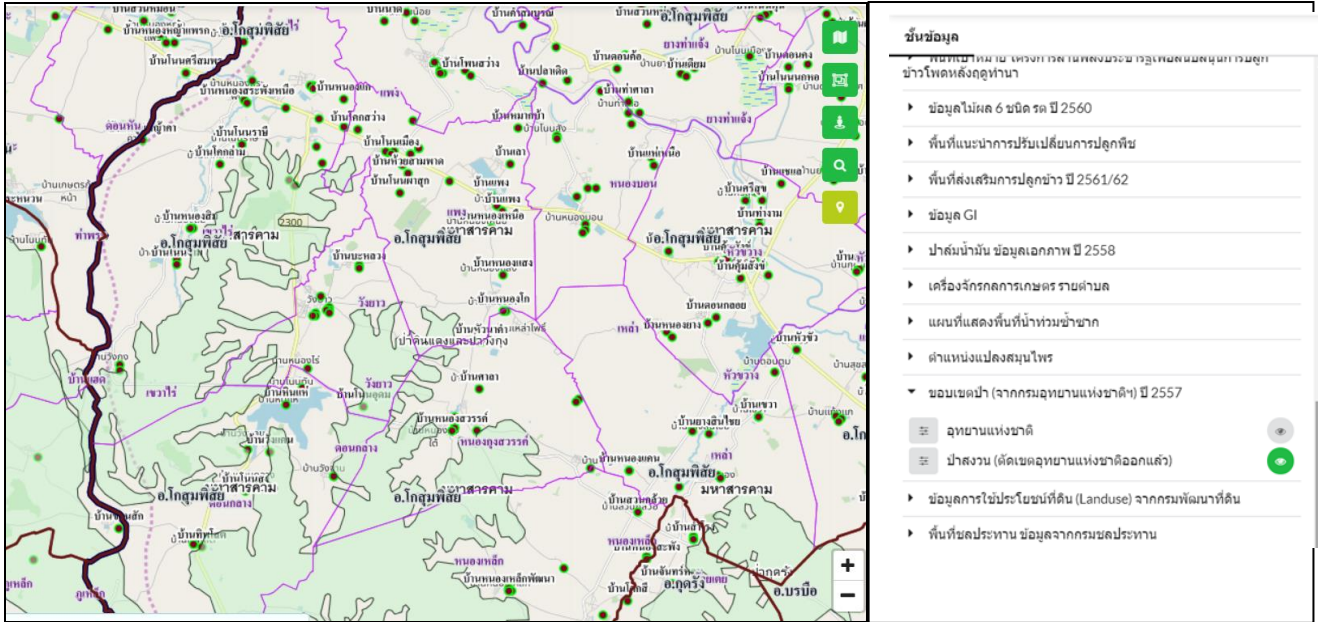
๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

ตำบลเขาวไร่ มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่สูงทางทิศใต้ลาดไปทางทิศเหนือพื้นที่ได้เป็นที่ลุ่มสลับที่ดอน ลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลึก ส่วนทางทิศเหนือเป็นที่ราบลุ่มและเป็นลูกคลื่นลอนลึกส่วนทางทิศเหนือเป็นราบลุ่มและเป็นลูกคลื่นลอนตื้นสลับบางส่วนมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ๑๕๐ -๒๓๐ เมตร

พื้นที่ป่า

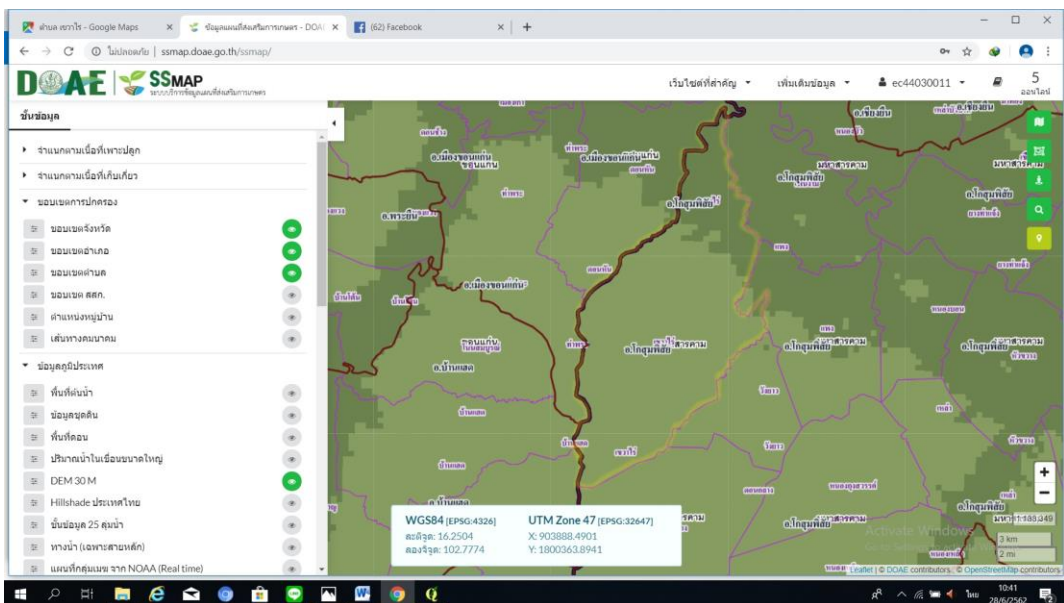
สภาพป่าไม้ในปัจจุบัน เป็นป่าเสื่อมโทรมถูกเกษตรกรรมบุกรุกทำลายปัจจุบันพื้นที่ป่าบางส่วนที่เสื่อมโทรม ทางราชการโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ได้ออกเอกสารสิทธิ์ สปก. ๔-๐๑ ให้ราษฎรเข้าทำกินเหลือพื้นที่ป่าเพียงบางส่วน โดยได้ปลูกไม้เศรษฐกิจจำพวกยูคาลิปตัส ครอบคลุมพื้นที่เอาไว้ซึ่งเหลือประมาณ ๒,๕๑๒ ไร่ อยู่ในเขตหมู่ที่ ๔,๕,๖,๗,๘,๑๑,๑๙ เรียกป่าดินแดง - วังกง อยู่ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจัดเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามกฎกระทรวง รวม ๒๕๔,๓๑๒.๒๕ ไร่ป่าดินแดงและป่าวังกง อ.โกสุมพิสัย พื้นที่ ๙๒,๘๔๑.๕๓๘ ไร่

ภาพที่ 4 พื้นที่ป่าไม้

๑.๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบลุ่มโดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ราบลุ่มซึ่งครอบคลุม ๘ หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ ๓ ๙ ๑๐ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๗ ๑๘ ทางด้านทิศตะวันตกของตำบลมีสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ดอน พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนป่าโคกดินแดง-วังกุง และทางด้านทิศตะวันออกของตำบลมีสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ลาดชัน มีลำห้วย หนองน้ำ กระจายอยู่ทั่วตำบล ซึ่งครอบคลุม ๑๒ หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ ๑ ๒ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๑๑ ๑๕ ๑๖ ๑๙ ๒๐

ภาพที่ ๕ สภาพพื้นที่บริเวณตำบลเขาวไร่

๑.๒.๓ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดิน โดยส่วนมาตรฐานการสำรวจจำแนกดินและที่ดิน สำนักสำรวจดิน และวางแผนการใช้ที่ดิน (๒๕๕๐) พบว่าทรัพยากรดินในตำบลเขวาไร่มี ๑๐ กลุ่มชุดดิน คือ กลุ่มชุดดินที่ ๔ จำนวน ๑๙๘๙.๐๓ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๑๘ จำนวน ๔๒๖.๖๕ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ จำนวน ๔๔๑.๕๓ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ จำนวน ๑๒๕๑๘.๘๖ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๔๔ จำนวน ๓๑๕.๕๑ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๒๐ จำนวน ๕๐๔๑.๖๓ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๒๒ จำนวน ๓๘๗๑.๑๓ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๒๔ จำนวน ๑๐๔๑๕.๔๑ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๑๙ จำนวน ๖๘.๑๒ ไร่ กลุ่มชุดดินที่ ๔๑ จำนวน ๓๔๐๑๕.๓๐ ไร่ และในที่ยังมีพื้นที่เบ็ดเตล็ดซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรหรือไม่สามารถทำการเกษตรได้ เช่นชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง แหล่งน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าลักษณะดินที่เป็นปัญหาหลักต่อการทำการเกษตรของตำบลนี้คือ ดินตื้น ซึ่งพบในที่ดอน นอกจากนี้ยังพบปัญหาอื่นๆ รายละเอียดดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ สภาพปัญหาของทรัพยากรดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สภาพพื้นที่	สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่ม	- กลุ่มชุดดินที่ ๔ กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าที่มีอายุยังน้อย โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกกระแหง	๑,๙๘๙.๐๓ ไร่	๒.๗๘
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา ดินปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้างพังทลายของหน้าดิน	๔๔๑.๕๓ ไร่	๐.๖๒
พื้นที่ลุ่ม/ พื้นที่ดอน	-กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ กลุ่มดินทรายที่มีชั้นดานอินทรีย์ภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำค่อนข้างมาก อยู่บนชั้นดินที่มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก และเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายจัด	๑๒,๕๑๘.๘๖ ไร่	๑๗.๕๒

สภาพพื้นที่	สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๒๐ กลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนน้ำนาน และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ	๕,๐๔๑.๖๓ ไร่	๗.๐๖
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๒๒ กลุ่มดินทรายลึกมากเกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหนา ปฏิกริยาดินเป็นกรด การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำเนื้อดินเป็นทรายจัด มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ	๓,๘๗๑.๑๓ ไร่	๕.๔๒
พื้นที่ลุ่ม/ พื้นที่ดอน	-กลุ่มชุดดินที่ ๒๔ กลุ่มดินเหนียวลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันและเนื้อดินบนมีทรายปน จะมีอัตราเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินสูง หากมีการจัดการดินไม่เหมาะสม	๑๐,๔๑๕.๔๑ ไร่	๑๔.๕๘
พื้นที่ลุ่ม	-กลุ่มชุดดินที่ ๑๙ จำนวน กลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำในส่วนต่ำของพื้นที่ริมแม่น้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางปัญหา ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ	๖๘.๑๒ ไร่	๐.๑๐
พื้นที่ดอน	-กลุ่มชุดดินที่ ๔๑ กลุ่มดินทรายลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือสันทรายชายทะเล ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างดีมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	๓๔,๐๑๕.๓๐ ไร่	๔๗.๖๑

สภาพพื้นที่	สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่ม	<p>ปัญหา เนื้อดินเป็นทรายจัด ทำให้มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้น้อย พืชจะแสดงอาการขาดน้ำอยู่เสมอ นอกจากนี้ดินยังมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก</p> <p>กลุ่มชุดดินที่ ๑๘ จำนวน ลักษณะเด่น กลุ่มดินเค็มเกิดจากตะกอนลำน้ำ มีคราบเกลือลอยหน้าหรือมีชั้นดานแข็งที่สะสมเกลือภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา ดินเค็ม มักพบชั้นดานแข็งที่มีการสะสมเกลือ มีปริมาณธาตุโซเดียมสูงจนเป็นพิษต่อพืช เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย โครงสร้างของดินไม่ดี ค่อนข้างแน่นทึบ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในพื้นที่ดินเค็มจัด มีคราบเกลือมาก ขาดแคลนแหล่งน้ำจืด มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ</p> <p>-กลุ่มชุดดินที่ ๔๔ จำนวน ลักษณะเด่น กลุ่มดินตื้นถึงกึ่งกรวด หรือเศษหินปนลูกรังหนามาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา เป็นดินตื้นถึงชั้นกึ่งกรวดหรือเศษหินปนลูกรังหนามาก มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย</p>	๔๒๖.๖๕ ไร่	๐.๖๐
พื้นที่ลุ่ม	<p>กลุ่มชุดดินที่ ๔๔ จำนวน ลักษณะเด่น กลุ่มดินตื้นถึงกึ่งกรวด หรือเศษหินปนลูกรังหนามาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำปัญหา เป็นดินตื้นถึงชั้นกึ่งกรวดหรือเศษหินปนลูกรังหนามาก มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย</p>	๓๑๕.๕๑ ไร่	๐.๔๔
รวม		๖๙,๑๐๓.๑๗	๙๖.๗๒
พื้นที่เปิดเตลิด	แหล่งน้ำ	๕๗๗.๑๓ ไร่	๐.๘๑
	พื้นที่ชุมชน	๑๗๖๙.๐๘ ไร่	๒.๔๘
รวม		๒๓๔๖.๒๑ ไร่	๓.๒๘
เนื้อที่รวมทั้งตำบล		๗๑,๔๔๙.๓๘	๑๐๐

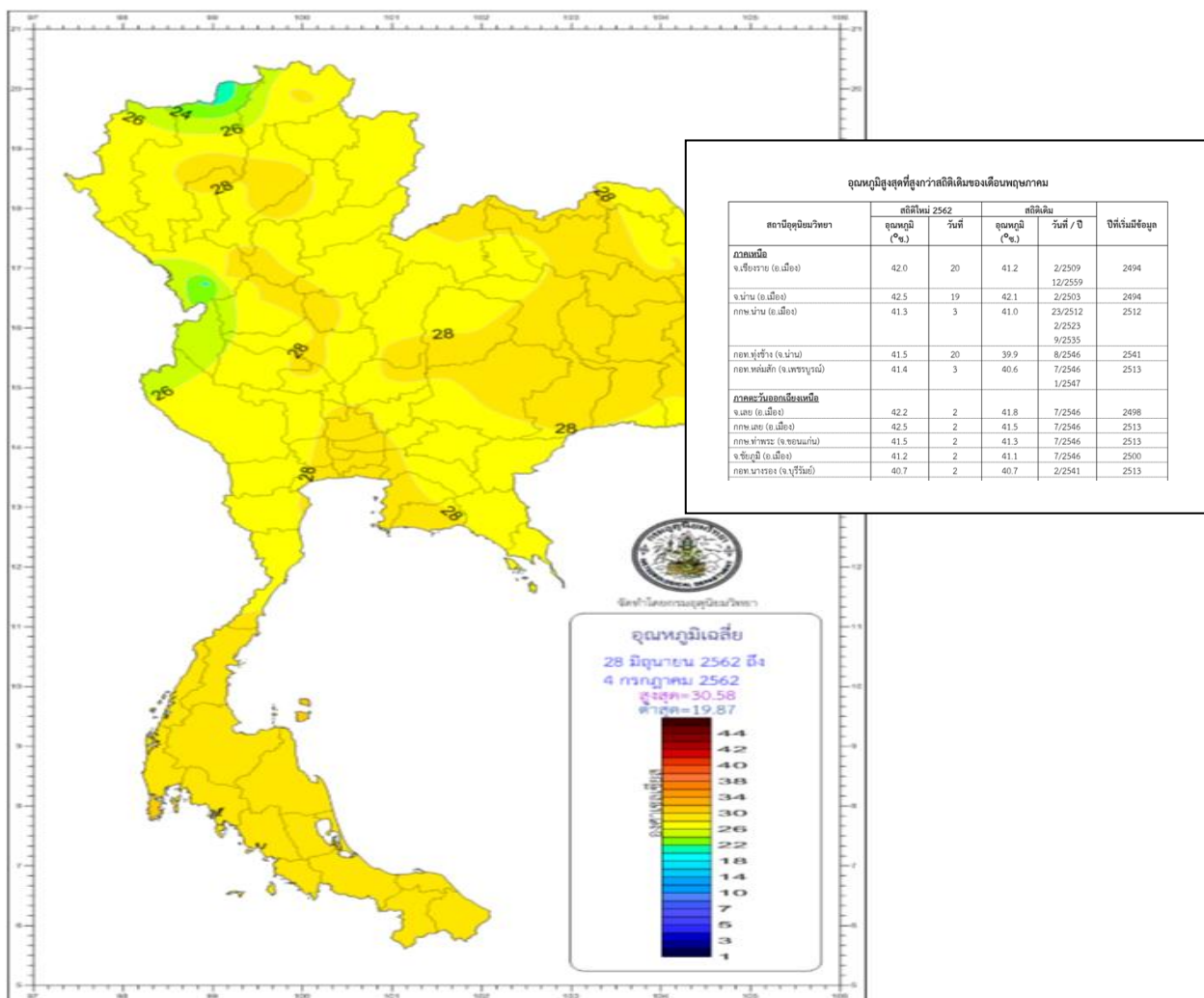

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพดินฟ้าอากาศของจังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นที่อยู่เขตรอบนอกของภาค เพราะมหาสารคามอยู่ตรงกึ่งกลางภาคในเขตที่เรียกว่าเป็นเขตเงาฝนจึงมีฝนน้อย กว่าจังหวัดอื่น ๆ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของมหาสารคาม ๑,๑๐๗.๙ มม.ต่อปี แต่ในระยะเดือนสิงหาคมถึงกันยายน อันเป็นช่วงที่มักจะมีดีเปรสชันเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้และเคลื่อนผ่านเข้ามา ในภาคอีสานนั้น มหาสารคามมักจะประสบภาวะฝนตกหนักและน้ำท่วม บางที่ฝนตกพริ้ว ๆ ติดต่อกันหลายวัน จังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนที่พื้นบริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย ลักษณะภูมิอากาศมี ๓ ฤดู เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ ๗ อุณหภูมิเฉลี่ย
(ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา ๒๕๖๒)

๑.๓.๒ ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดมหาสารคาม พิจารณาตามลักษณะของลมฟ้าอากาศของประเทศไทย สามารถแบ่งออก ได้เป็น ๓ ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่มีคุณสมบัติเย็นจะแผ่ลงปก คลุมประเทศไทยตอนบนในช่วงดังกล่าว ทำให้อากาศโดยทั่วไปบริเวณจังหวัดมหาสารคามจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวัน โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคมจะเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นมากที่สุด

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอา ความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย โดยมีร่องความกดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของ ประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่ม ชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุก หนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพายุ หมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงดังกล่าว

๑.๓.๓ สถิติปริมาณน้ำฝน

เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือล้อมรอบไปด้วยเทือกเขา โดยมีเทือกเขาเพชรบูรณ์อยู่ทางทิศตะวันตก และเทือกเขาดงพญาเย็นอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นแนวกั้นไม่ให้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าปก คลุมบริเวณจังหวัดมหาสารคามได้เต็มที่ในช่วงฤดูฝนทำให้กลุ่มฝนส่วนใหญ่จะพัดไปตกทางด้านตะวันตกและด้านใต้ของ เทือกเขา ทำให้ปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดปีของจังหวัดมหาสารคามอยู่ระหว่าง ๑๐๐๐-๑๒๐๐ มิลลิเมตร โดยปริมาณฝน เฉลี่ย ๑๒๐๑.๙ มิลลิเมตร และจำนวนวันที่ฝนตก ๑๐๒ วัน โดยเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี ปริมาณฝนมากที่สุดใน ๑ วัน เคยวัดได้ ๑๘๒.๓ มิลลิเมตร เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕

จากสถิติน้ำฝนที่วัดโดยสถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอกุสุมาลย์ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีโดยแยกเป็นรายเดือนดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ แสดงสถิติปริมาณน้ำฝน (ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี, ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งเดือน , จำนวนวันที่ ฝนตก
ทั้งปี) ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม

เดือน	ปี										เฉลี่ย
	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	
มกราคม	๗๓.๙	๔.๑	๖๙.๑๗	๐.๐	๔๐.๘	๒	๑.๙	๐	๒.๙	๐	๑๙.๔๘
กุมภาพันธ์	๐.๑	๐.๐	๖๘.๙๑	๓๐.๗	๐	๐	๗.๓	๒๖.๙	๐	๑๓.๑	๑๔.๗๐
มีนาคม	๒.๑	๒๕.๑	๖๖.๖๗	๑๖.๑	๑.๔	๓๘	๕๙.๙	๖.๙	๑๑๕.๓	๖๕.๙	๔๑.๖๓
เมษายน	๑๗๒.๒	๒๖.๓	๗๐.๓๙	๒๒.๔	๑๔๑.๑	๑๓	๑๘๘.๘	๒๘.๑	๑๖๐.๔	๑๐๔.๙	๙๒.๗๖
พฤษภาคม	๔๑๔.๙	๒๐๓.๔	๖๙.๗๗	๒๔.๘	๑๖๙.๖	๔๑	๒๑๗.๗	๒๓๒.๘	๙๗.๐	๑๓๐.๗	๑๖๐.๑๖
มิถุนายน	๕๙.๙	๖๘	๗๓.๕๕	๑๗๔.๔	๒๓๓.๘	๕๘	๑๔๙.๓	๕๒.๒	๑๑๔.๖	๑๖๘.๖	๑๑๕.๒๔
กรกฎาคม	๑๐๓.๕	๑๙๑	๗๙.๐๘	๒๐๘.๐	๒๕๘.๐	๑๕๐	๒๕๕.๓	๑๒๙.๑	๑๘๗.๘	๑๔๘.๔	๑๗๐.๐๒
สิงหาคม	๓๖๒.๓	๒๑๗.๙	๗๙.๑๙	๑๗๖.๘	๓๕๕.๙	๘๖	๑๕๓.๙	๕๗๗.๒	๒๔๗.๗	๑๓๒.๔	๒๓๘.๙๓
กันยายน	๑๙๐.๑	๓๔๗.๕	๘๑.๓๖	๑๕๐.๙	๓๗๖.๗	๕๑	๑๕๘.๔	๑๙๒.๑	๒๐๔.๔	๔๐๑	๒๑๕.๓๕
ตุลาคม	๗๘.๘	๕๑.๑	๗๕.๒๔	๘๓.๗	๑๑๘.๖	๙๓	๒๓.๖	๑๑.๘	๑๒๘.๖	๑๒๓.๙	๖๗.๘๓
พฤศจิกายน	๙.๑	๔.๖	๗๔.๖๔	๑.๓	๓๓.๙	๐	๒๗.๔	๑.๕	๖.๕	๐	๑๕.๙๐
ธันวาคม	๐.๐	๑๗.๗	๖๘.๒๒	๐.๐	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๘.๖๐
เฉลี่ย	๑๒๒.๒๔	๙๖.๓๙	๗๓.๐๑	๗๔.๐๙	๑๔๔.๑๕	๔๔.๕๘	๑๐๒.๗๙	๑๐๔.๘๘	๑๐๕.๔๓	๑๐๗.๔๑	๙๖.๗๒

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอโกสุมพิสัย

๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิ อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ ๑๘ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนมกราคมและธันวาคม
อุณหภูมิสูงสุดอยู่ที่ ๓๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือนเมษายน และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีมีค่า ๒๗ องศา
เซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ ๑๘

ตารางที่ ๔ แสดงสถิติอุณหภูมิต่ำสุด และอุณหภูมิสูงสุด จำแนกเป็นราย ในรอบ ๑๐ปี (๒๕๕๕ - ๒๕๖๔) ของสถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม สาขาอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

เดือน	ปี										เฉลี่ย
	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	
มกราคม	๒๔.๗๕	๒๔.๐๙	๒๑.๕๑	๒๒.๗๖	๒๕.๐๒	๒๔.๒๕	๑๙.๑	๓๒.๒	๓๓.๔	๒๒.๔๑	๒๔.๕๐
กุมภาพันธ์	๒๖.๔๔	๒๗.๗๐	๒๖.๑๘	๒๖.๐๐	๒๓.๙๖	๒๖.๕	๑๘.๘	๓๖.๔	๓๔.๐	๒๕.๗๘	๒๗.๑๘
มีนาคม	๒๘.๒๖	๒๙.๙๘	๒๙.๙๔	๒๙.๗๙	๒๙.๙๗	๒๙	๒๒.๓	๓๘.๒	๓๗.๒	๒๙.๕๑	๓๐.๔๒
เมษายน	๒๙.๑๖	๓๐.๙๓	๓๐.๑๙	๓๐.๖๕	๓๓.๐๑	๓๐	๒๓.๗	๓๘.๙	๓๖.๑	๓๐.๓๑	๓๑.๓๐
พฤษภาคม	๒๙.๑๑	๒๙.๙๕	๓๐.๔๙	๓๑.๔๑	๓๑.๑๘	๓๐.๕	๒๔.๖	๓๖.๖	๓๗.๙	๓๑.๒๙	๓๑.๓๐
มิถุนายน	๒๙.๑๓	๒๙.๓๗	๒๙.๙๖	๓๐.๒๗	๒๙.๘๘	๒๙	๒๕.๒	๓๖.๔	๓๕.๔	๓๐.๖๐	๓๐.๕๓
กรกฎาคม	๒๘.๕๓	๒๘.๕๔	๒๘.๖๕	๒๘.๗๗	๒๘.๖๘	๒๘.๕	๒๕	๓๕.๑	๓๕.๕	๒๙.๗๒	๒๙.๗๐
สิงหาคม	๒๗.๙๒	๒๗.๙๕	๒๘.๔๔	๒๘.๔๕	๒๘.๘๓	๒๘.๕	๒๔.๙	๓๓.๕	๓๓.๔	๓๐.๐๒	๒๙.๒๐
กันยายน	๒๘.๑๒	๒๗.๕๐	๒๘.๑๘	๒๘.๓๐	๒๗.๙๙	๒๗.๕	๒๔.๕	๓๓.๔	๓๓.๕	๒๘.๒๐	๒๘.๗๒
ตุลาคม	๒๗.๙๓	๒๗.๐๐	๒๗.๗๔	๒๗.๒๕	๒๘.๒๗	๒๖.๕	๒๓.๖	๓๔.๑	๓๐.๑	๒๗.๘๙	๒๘.๐๔
พฤศจิกายน	๒๘.๐๖	๒๖.๖๗	๒๗.๐๙	๒๗.๙๐	๒๖.๙๒	๒๔	๒๑.๗	๓๓.๐	๓๑.๙	๒๖.๗๐	๒๗.๔๐
ธันวาคม	๒๖.๔๔	๒๖.๔๔	๒๓.๘๒	๒๕.๙๕	๒๔.๘๑	๒๒.๕	๒๐.๒	๓๑.๓	๓๐.๕	๒๔.๑๑	๒๕.๖๐
เฉลี่ย	๒๖.๖๖	๒๗.๘๒	๒๘.๐๑	๒๗.๖๘	๒๘.๑๒	๒๘.๒๑	๒๒.๘	๓๔.๙๒	๓๔.๐๗	๓๓.๖๕	๓๑.๒๖

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาสาขาอำเภอโกสุมพิสัย

๑.๔ เส้นทางคมนาคม

๑.๔.๑ ถนนหลวงสายหลัก/สายรอง

ตำบลเขาวไร่ มีทางหลวงแผ่นดิน ๑ สาย คือทางหลวงหมายเลข ๒๐๘ ท่าพระ-โกสุมพิสัย และทางหลวงชนบท ๑ สาย คือทางหลวงหมายเลข มค.๓๐๒๓ จากแยกทางหลวงหมายเลข ๒๐๘(กม.ที่ ๑๑.๑๒๐)-บ้านหินแห่ รวมระยะทางที่ผ่านตำบลเขาวไร่ ๑๗.๑๑๗ กิโลเมตร

การคมนาคมติดต่อของตำบลเขาวไร่ แบ่งออกได้ดังนี้ คือ

1) การคมนาคมติดกับอำเภอโกสุมพิสัย

การคมนาคมติดต่อระหว่างตำบลเขาวไร่กับอำเภอโกสุมพิสัย ใช้เส้นทางรถยนต์ ซึ่งมีเส้นทางที่สำคัญ คือ ทางหลวงหมายเลข ๒๐๘ (สายมหาสารคาม - ท่าพระ) ตัดผ่านตำบลโดยผ่าน หมู่ที่ ๑๒ บ้านหนองเขื่อน, หมู่ที่ ๓ บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ ๑,๑๕ บ้านหนองสระพัง ระยะทางที่ใช้ติดต่อกับอำเภอประมาณ ๒๘-๓๐ กิโลเมตร

2) การคมนาคมติดต่อภายในตำบลและตำบลใกล้เคียง ใช้เส้นทางคมนาคม ดังนี้

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๓๐๐ (สายหนองเขื่อน - แหนองแหน) ใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านในตำบล คือ หมู่ที่ ๒, ๑๒, ๘, ๑๙ และใช้ในการติดต่อกับตำบลใกล้เคียง คือ ตำบลวังยาว ตำบลตอนกลาง

- ถนนลาดยางตัดผ่าน หมู่ที่ ๘, ๑๙ โดยเชื่อมติดต่อกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๓๐๐ ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๘, ๑๙ ประมาณ ๖ กิโลเมตร

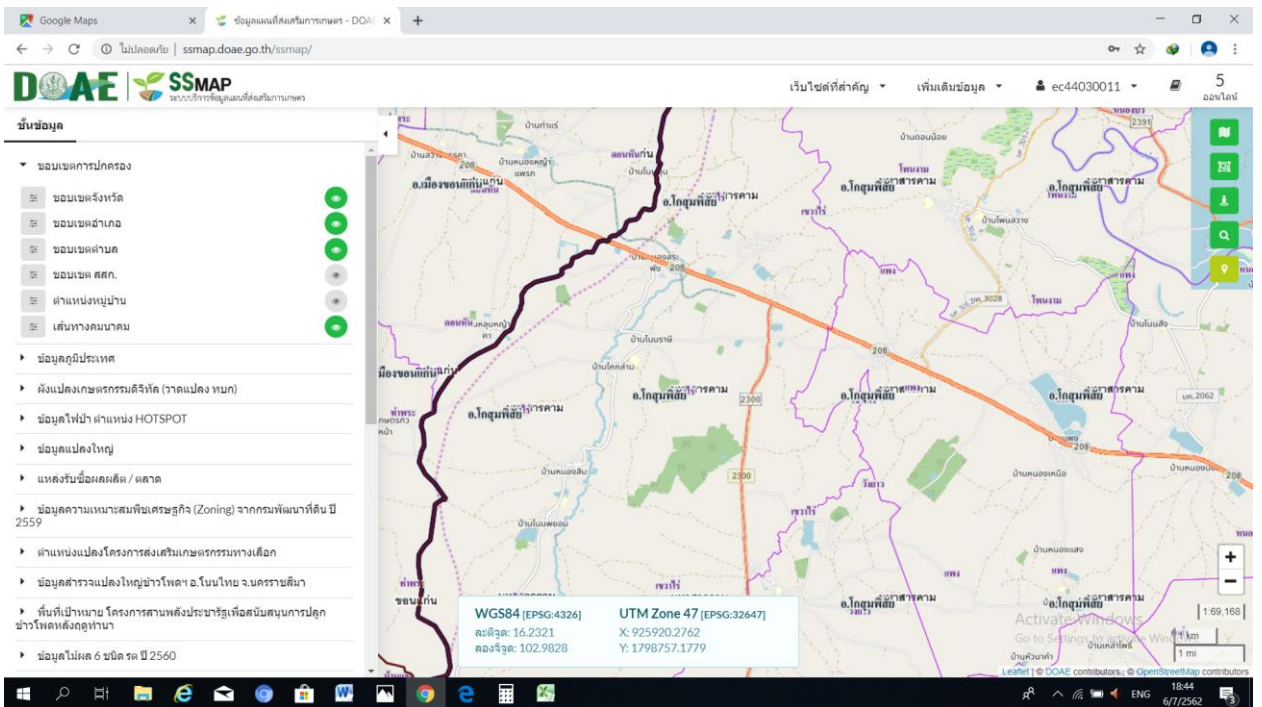
- ถนนลาดยางตัดผ่านหมู่ที่ ๑๐, ๑๔, ๑๗ โดยเชื่อมติดต่อกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๐๘ ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๑๐, ๑๔, ๑๗ ประมาณ ๗ กิโลเมตร

- ถนนลาดยางตัดผ่านหมู่ที่ ๑, ๑๕, ๑๗ โดยเชื่อมติดต่อกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๐๘ ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๔, ๒๐ ประมาณ ๒.๕ กิโลเมตร ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๕ ประมาณ ๓ กิโลเมตร ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๖, ๑๑ ประมาณ ๘ กิโลเมตร ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๗, ๑๖ ประมาณ ๙ กิโลเมตร ระยะทางจากถนนหลักถึงหมู่ที่ ๘, ๑๙ ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร

3) การบริการรถโดยสารและพาหนะอื่น ๆ

- การบริการรถโดยสารประจำทาง (สายสารคาม - ขอนแก่น) เป็นรถโดยสารที่วิ่งรับผู้โดยสารระหว่างจังหวัด คือ จังหวัดมหาสารคาม ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย ถึงจังหวัดขอนแก่น อำเภอโกสุมพิสัยจึงได้รับการบริการรถโดยสารประจำทาง คือ ตำบลหนองบอน ตำบลแพง ตำบลเขาวไร่

- พาหนะอื่น ๆ ที่ใช้ในการขนส่ง ได้แก่ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน รถอีแต่น รถมอเตอร์ไซด์ และรถบรรทุกสิบล้อ เป็นต้น และมีรถจักรยานยนต์รับจ้าง จากหมู่บ้านถึงปากทางเข้าตำบล (แยกบ้านหนองเขื่อน) มีไว้บริการตลอดวัน

ภาพที่ ๘ เส้นทางคมนาคม

(ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร)

๑.๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด

การเดินทางจากอำเภอโกสุมพิสัยเดินทางไปยังจังหวัดขอนแก่น ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๘ เดินทางไปยังจังหวัดมหาสารคาม ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๘ เชื่อมต่อถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓ เดินทางไปยังจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒ เดินทางไปยังจังหวัดกาฬสินธุ์ และใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๙ เดินทางไปยังจังหวัดสุรินทร์ รายละเอียดดังภาพที่ ๙

ภาพที่ ๙ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด
(ที่มา : ระบบแผนที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร)

๑.๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๑.๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง

แหล่งน้ำ มีทั้งแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นแสดงดังตารางที่ ๕

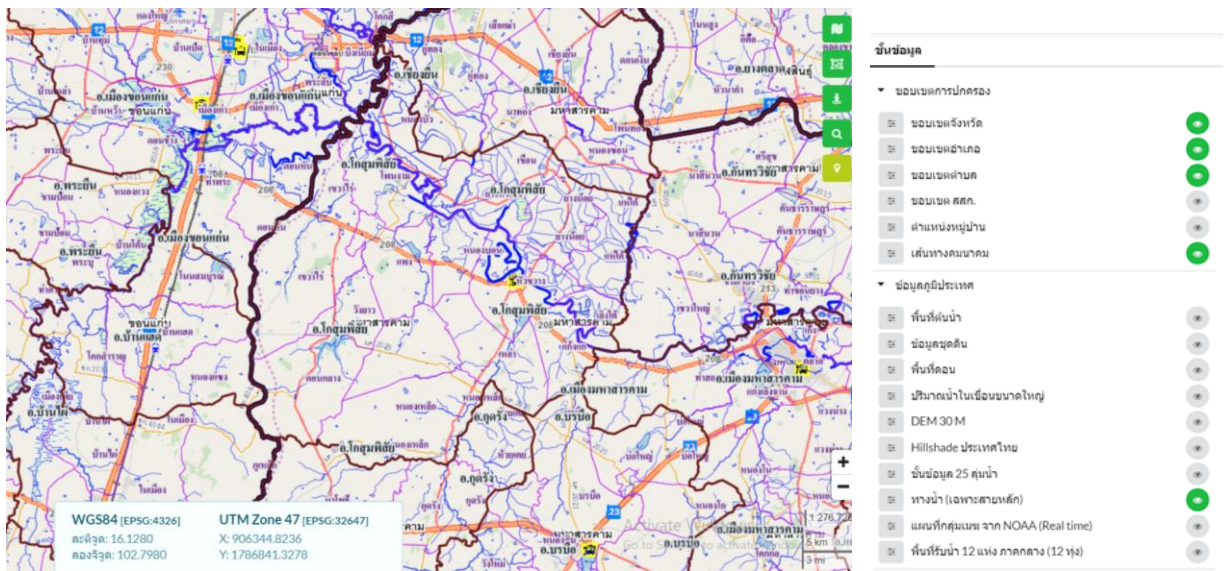
ตารางที่ ๕ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลเขวาไร่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๑๐	บ้านโคกกลาง	- สถานีสูบน้ำโคกกลาง - ลำห้วยชัน - หนองเผือก	เหมาะสมดี เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- ✓ ✓	✓ - -
๓	บ้านโนนสะอาด	- หนองสระอาดบำรุง	เหมาะสมพอใช้	✓	-

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๑,๑๕	บ้านหนองสะพัง	- หนองน้ำสร้าง - ห้วยรากไม้ - ห้วยสมอ	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	✓ ✓ ✓	- - -
๑๓	บ้านเหล่าพ้อหา	- หนองทุ่งใหญ่	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- -	✓ ✓
๒,๑๒	บ้านหนองเขื่อน	- หนองเขื่อน - หนองไฮ - หนองคลอง	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- - -	✓ ✓ ✓
๑๖	บ้านโนนงาม	- หนองแขง	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๖	บ้านวังโพน	- หนองวังโพน	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๗	บ้านโนนพยอม	- หนองหญ้าหัวขาว	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๘	บ้านวังกุง	- หนองหินลาด	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๑๙.	บ้านวังทอง	- หนองหินฮาว	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๑๑.	บ้านหนองสิม	- หนองสิม - หนองเอี้ยง	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- -	✓ ✓

ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (มกราคม ๒๕๖๔)

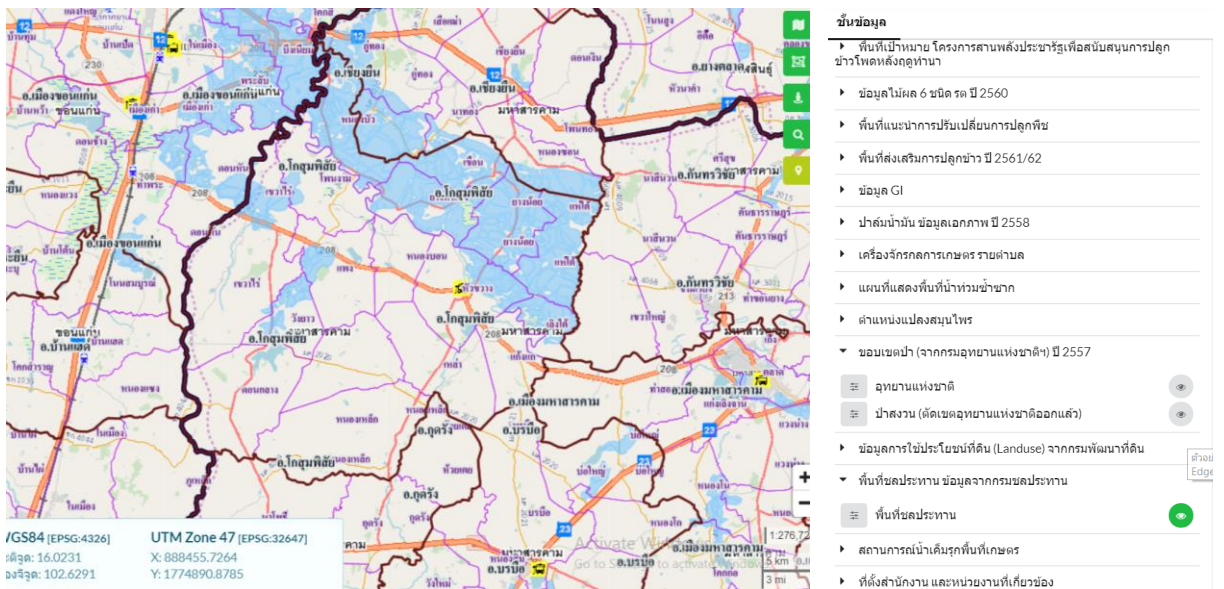
หมายเหตุ : เกษตรกรในตำบลเขวาไร่ จะอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก เพราะแหล่งน้ำเหล่านี้ในหน้าแล้งจะแห้งขอด

ภาพที่ 10 แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณตำบลเขาไร่

๑.๕.๒ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝ่ายทหน้า

ในเขตพื้นที่ตำบลเขาไร่ มีสถานีสูบน้ำ ตั้งอยู่ที่บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเขาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับน้ำ ๑,๕๐๐ ไร่

ภาพที่ ๑๑ อ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทาน (ที่มา : กรมชลประทาน)

๑.๕.๓ พื้นที่ชลประทาน

ในเขตพื้นที่ตำบลเขาไร่ มีสถานีสูบน้ำ ตั้งอยู่ที่บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเขาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับน้ำ ๑,๕๐๐ ไร่

๑.๖ สภาพเศรษฐกิจและสังคม

๑.๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง และบางส่วนอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สปก.) พืชที่เกษตรกรปลูกเป็นหลักได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน อ้อย โรงงาน ไม้ผล พืชผักต่างๆ นาปรัง ต่ำบลเขวาไร่ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๗,๐๗๙ ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ ๔๒,๐๕๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๓๓ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ป่า ๒,๕๑๒ ไร่ พื้นที่สาธารณะ ๑,๑๕๕ ไร่ แหล่งน้ำสาธารณะ ๖๙๗ ไร่ และที่อยู่อาศัย ๖๖๑ ไร่

แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย ๓ คนต่อครัวเรือน การจ้างแรงงาน มีมากช่วงปักดำ เกี่ยวข้าว ปลูก-ตัดอ้อย ซึ่งในปัจจุบันค่าแรงมีราคาสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะช่วงที่มีการลงทำนา พร้อมๆกัน ค่าแรงสูงถึงวันละ ๓๐๐ บาท อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แรงงานสูงขึ้น เป็นเพราะว่ามีแรงงานวัยหนุ่มสาวไปทำงานภาคอุตสาหกรรมต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้แรงงานภาคการเกษตรลดน้อยลง

๑.๖.๒ ผลผลิตทั้งหมดรวมของจังหวัด

ประมาณการมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี ๒๕๖๔ มูลค่า ๖๒,๗๕๕ ล้านบาท มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓ จำนวน ๒,๒๓๘ ล้านบาท มีรายได้เฉลี่ยต่อคน/ปี จำนวน ๘๐,๔๒๒ บาท คิดเป็นลำดับที่ ๕๘ ของประเทศ และเป็นลำดับที่ ๘ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสาขาที่มีมูลค่าสูงสุด และมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับจังหวัด แยกเป็น

- ภาคเกษตร จำนวน ๑๒,๒๒๗ ล้านบาท ซึ่งจังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ ๕,๒๙๑.๖๘๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๓๐๗,๓๐๑.๘๗ ไร่ และข้อมูลสำรวจ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ จังหวัดมีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน ๒,๘๑๘,๕๗๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๒๒ ของพื้นที่จังหวัด ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม อาชีพสำคัญได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ การเกษตรจึงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัด มหาสารคาม

- ภาคนอกเกษตร จำนวน ๕๐,๕๒๘ ล้านบาท และมีสาขาที่มีมูลค่าสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ อันดับ ๑ สาขาการศึกษา จำนวน ๑๑,๒๑๐ ล้านบาท โดยจังหวัดมหาสารคาม มีนิสิต นักศึกษา ในมหาวิทยาลัย มากกว่า ๖๐,๐๐๐ คน ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัด อันดับ ๒ สาขาการผลิต จำนวน ๘,๑๗๘ ล้านบาท และอันดับ ๓ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์ จำนวน ๗,๐๑๒ ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ ผลผลิตทั้งหมดรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๖๔) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔

ที่	สาขาการผลิต	ปี (หน่วย: ล้านบาท)		
		๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
๑	ภาคเกษตร	๑๒,๖๔๐	๑๓,๐๓๖	๑๓,๓๘๗
๒	ภาคนอกเกษตร	๔๖,๔๗๙	๔๗,๔๘๑	๔๙,๓๖๘

ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๖๔) จำแนกตามสาขาการผลิต
จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๖๔

ที่	สาขาการผลิต	มูลค่า(ล้านบาท)
๑	ภาคเกษตร	๑๓,๓๘๗
๒	ภาคนอกเกษตร	๔๙,๓๖๘
	- การผลิตอุตสาหกรรม	๙,๓๖๔
	- การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	๘๔๙
	- การก่อสร้าง	๓,๔๐๔
	- การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	๗,๐๑๒
	- ที่พักและบริการด้านอาหาร	๔๓๔
	- การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	๑,๗๒๕
	- กิจกรรมทางการเงิน	๖,๔๐๘
	- บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	๒,๗๓๘
	- การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ	๒,๖๔๐
	- การศึกษา	๑๑,๒๑๐
	- การบริการด้านสุขภาพและสังคม	๒,๕๖๐
	- ศิลปะความบันเทิง	๑๖๒
	- กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	๒,๙๕๕
	- กิจกรรมการบริการ	๕๖
	- วิทยาศาสตร์และกิจกรรมทางวิชาการ	๒๐
	- ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	๕๕๐
	- การจัดการน้ำ	๒๓๘
	- กิจกรรมทางวิชาชีพ	๒๓
- กิจกรรมด้านการบริการอื่นๆ	๘๗๗	
	รวม	๖๒,๗๕๕

๑.๖.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว

จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. ตำบลเขวาไร่ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๖๔ พบว่า ประชากรมีระดับรายได้ต่อปีเฉลี่ย ๘๒,๗๕๓.๔๐ บาท/ครัวเรือน โดยรายได้หลักมาจากการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สามารถจำแนกเป็นรายหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ ๘ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีรายหมู่บ้าน ตำบลเขวาไร่

หมู่	บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	หมายเหตุ
๑	บ้านหนองสระพัง	๑๓๔,๗๖๕.๕๙	
๒	บ้านหนองเขื่อน	๘๘,๔๗๒.๐๙	
๓	บ้านโนนสะอาด	๘๑,๑๕๘.๒๓	
๔	บ้านโนนราษี	๙๐,๑๔๐.๕๔	
๕	บ้านโคกลำ	๗๗,๖๒๐.๕๘	
๖	บ้านวังโพน	๖๖,๙๗๘.๕๗	
๗	บ้านโนนพยอม	๕๒,๗๘๑.๒๖	
๘	บ้านวังกุ้ง	๗๑,๗๔๐.๑๕	
๙	บ้านเหล่าพ่อหา	๖๗,๐๒๐.๑๔	
๑๐	บ้านโคกกลาง	๖๓,๙๒๐.๖๙	
๑๑	บ้านหนองสิม	๕๒,๔๕๓.๘๓	
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	๗๙,๓๔๗.๐๙	
๑๓	บ้านเหล่าพ่อหา	๑๐๒,๓๙๙.๗๑	
๑๔	บ้านโคกสมบูรณ์	๑๑๑,๘๕๓.๓๓	
๑๕	บ้านหนองสระพัง	๑๔๘,๘๔๔.๗๑	
๑๖	บ้านโนนงาม	๗๐,๒๗๑.๔๕	
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	๗๐,๕๘๐.๕๑	
๑๘	บ้านเหล่าพ่อหา	๑๐๕,๕๘๐.๕๑	
๑๙	บ้านวังทอง	๗๔,๕๕๙.๗๓	
๒๐	บ้านโนนราษี	๘๐,๒๖๔.๔๖	
เฉลี่ยทั้งสิ้น		๘๒,๗๕๓.๔๐	

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน (๒๕๖๔)

ตารางที่ ๙ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ ของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปี ๒๕๖๔/๖๕

ชนิดพืช	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	ต้นทุนการผลิตต่อไร่ (บาท)	รายได้ต่อไร่ (บาท)
ข้าวนาปี	๔๓๕ ก.ก.	๓,๑๒๕	๔,๗๘๔
อ้อยโรงงาน	๑๐ ตัน	๘,๐๐๐	๑๐,๐๐๐
มันสำปะหลัง	๓ ตัน	๓,๘๑๐	๖,๓๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (มกราคม ๒๕๖๔)

๑.๖.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง ช่วงอายุ ในเมือง/ชนบท

ตำบลเขวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครองออกเป็น ๒๐ หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเขวไร่ จากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๕ พบว่ามีประชากร รวมทั้งสิ้น ๑๐,๙๘๓ คน เป็นชาย ๕,๔๒๓ คน หญิง ๕,๕๖๐ คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๓,๓๓๒ ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกร ๒,๑๖๑ ครัวเรือน

ตารางที่ ๑๐ แสดงครัวเรือนและจำนวนประชากรของตำบลเขวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	จำนวนประชากร (คน)			ชื่อผู้นำหมู่บ้าน
				ชาย	หญิง	รวม	
๑	บ้านหนองสระพัง	๒๒๙	๑๓๑	๓๕๘	๔๑๑	๗๖๙	นายไพบุลย์ เกื้อนโยธา
๒	บ้านหนองเขื่อน	๑๖๘	๑๑๓	๒๕๖	๒๗๔	๕๓๐	นายเสรี ดรพรมยุง
๓	บ้านโนนสะอาด	๑๕๕	๘๒	๒๔๘	๒๔๗	๔๙๕	นายชำนาญ ดรพรมยุง
๔	บ้านโนนราษี	๑๗๗	๑๓๕	๒๗๘	๓๐๕	๕๘๓	นางฉัตรชนก ศรีรักษา
๕	บ้านโคกล่าม	๑๘๔	๑๒๖	๓๑๔	๓๔๒	๖๕๖	นายวิจิตร ดรพรมยุง
๖	บ้านวังโพน	๑๒๔	๑๐๔	๒๒๔	๒๓๔	๔๕๘	นายถาวร มณีสาร
๗	บ้านโนนพยอม	๑๗๒	๑๑๘	๓๕๘	๓๓๔	๖๙๒	นายมนตรี กุลมร
๘	บ้านวังกุ้ง	๙๘	๗๒	๑๗๙	๑๗๒	๓๕๑	นายเดชา ชาญขำนิ
๙	บ้านเหล่าพ้อหา	๑๓๒	๘๒	๒๔๑	๒๔๖	๔๘๗	นายปัญญา ดรหมั่น
๑๐	บ้านโคกกลาง	๑๐๐	๗๙	๑๕๔	๑๕๙	๓๑๓	นายสุพรม รวงผึ้ง
๑๑	บ้านหนองลิม	๔๔๙	๒๐๐	๔๔๙	๔๔๕	๘๙๔	นางหนูรักษ์ แสนนุภาพ
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	๒๐๘	๑๐๒	๒๕๐	๒๓๖	๔๘๖	นายมนตรี ตะนะสอน
๑๓	บ้านเหล่าพ้อหา	๑๒๗	๑๐๑	๒๒๐	๒๓๙	๔๕๙	นายทองเพชร สีนามโหม่ง
๑๔	บ้านโคกสมบูรณ	๑๗๒	๒๕๑	๒๙๗	๒๙๐	๕๘๗	นายบรรจง สีคะสอน
๑๕	บ้านหนองสระพัง	๓๖๐	๒๒๙	๓๒๘	๓๕๒	๖๘๐	นายสากล สิริภูมิ
๑๖	บ้านโนนงาม	๑๗๖	๘๖	๓๕๙	๓๓๒	๖๙๑	นางบัวลม ภูมิมะนาว
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	๘๖	๗๒	๑๔๙	๑๕๘	๓๐๗	นายพรรคศักดิ์ คำภักดี
๑๘	บ้านเหล่าพ้อหา	๙๓	๘๑	๑๖๓	๑๗๒	๓๓๕	นายสุวิฑ คำกอง
๑๙	บ้านวังทอง	๒๓๑	๑๕๙	๔๓๗	๔๕๑	๘๘๘	นายชัยวัฒน์ ดวงวันทอง
๒๐	บ้านโนนราษี	๒๓๑	๑๖๓	๔๓๗	๔๕๑	๘๘๘	นายประจวบ จันทร์ศรี
รวม		๓,๓๓๒	๒,๔๘๖	๕,๔๒๓	๕,๕๖๐	๑๐,๙๘๓	-

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย กรมการปกครอง (พฤษภาคม ๒๕๖๕)

๑.๖.๕ การศึกษา

ในตำบลเขาไร่มีโรงเรียน จำนวน ๖ แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส ๒ แห่ง

(๑) โรงเรียนเขาไร่ศึกษา	เป็นโรงเรียนขยายโอกาส ม๑ - ม.๖
(๒) โรงเรียนบ้านหนองสระพังโนนสะอาด หมู่๓	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖
(๓) โรงเรียนบ้านโคกกลาง หมู่ ๑๐ ๑๔ ๑๗	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖
(๔) โรงเรียนบ้านวังกุง-วังทอง หมู่ที่ ๘,๑๙	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖
(๕) โรงเรียนบ้านวังโพธิ์ หนองสิม โนนพยอมโนนงาม หมู่ที่ ๖,๑๑,๗,๑๖	เปิดสอน ป.๑ - ม.๓
(๖) โรงเรียนบ้านเหล่าพ่อหา หมู่ ๙ ๑๓ ๑๘	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖
(๗) โรงเรียนบ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ ๒,๑๒	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖
(๘) โรงเรียนบ้านโนนราศี โคกลำ หมู่ที่ ๔,๒๐,๕	เปิดสอน ป.๑ - ป.๖

๑.๖.๖ สาธารณสุข

ตำบลเขาไร่มีสถานที่รักษาพยาบาลคือสถานีอนามัยประจำตำบล ๒ แห่ง แห่งที่ ๑ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑ บ้านหนองสระพัง ซึ่งปัจจุบันยกฐานะเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รับผิดชอบหมู่ ๑, ๑๕, ๓, ๒, ๑๒, ๑๓, ๙, ๑๓, ๑๘ แห่งที่ ๒ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๗ บ้านโนนพยอม รับผิดชอบหมู่ ๔, ๒๐, ๕, ๖, ๑๑, ๗, ๑๖, ๘, ๑๙ นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทุกหมู่บ้าน การให้บริการจะให้บริการขั้นพื้นฐาน ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐาน รับฝากครรภ์ ให้วัคซีน วางแผนครอบครัว ชุดหินปูน เป็นต้น

๑.๖.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชากรตำบลเขาไร่นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น บุญข้าวจี บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้น บุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี

- **เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม** เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม หลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆาทิเสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- **เดือนยี่ ทำบุญคุณลาน** (คุ่มข้าวใหญ่) ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าว ที่นาและต่อข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคุณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือ พระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวแล้ว (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- **เดือนสาม บุญข้าวจี** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจีแล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจีและรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่า ขนมแป้งข้าวจีเป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันแป้งข้าวจีต่อหน้าทำให้เกิด

ความปิติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแข่งข้าวจี ทำบุญข้าวจีถวายพระ มาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- **เดือนสี่ บุญพระเวศ**(บุญพระเวศสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ฆะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญฆะเหวด เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวศเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียว อาานิสงส์จะดลบันดาลให้เกิดในศาสนาของพระศรีอาริยมุตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- **เดือนห้า บุญสงกรานต์** (บุญสงรงน้ำ) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก้อพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง ๓ วัน

- **เดือนหก บุญบั้งไฟ** เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการแข่งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่น ที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้ บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- **เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน** เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปิดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแต่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุข หากมิได้ขึ้นสวรรค์ แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- **เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามีดห่อใส่ใบตอง เรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- **เดือนสิบ บุญข้าวสาก**(กระยาสารท) เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือ

ว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสาก(ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีขาว แล้วคลุกน้ำตาลและมะพร้าว)ไปวางไว้บริเวณวัด พร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

- **เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา** จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓ เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนด พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาไร่ อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวาย รับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจ่านำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

- **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงทำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลน ไม่สามารถหาผ้าผลัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษา ชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปุ๋ยฝ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

ครอง ๑๔ คือ แนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ เป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ ๓ ประการ คือ สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนที่ชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

- ๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติพี่น้องด้วยกัน
- ๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ
- ๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา
- ๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน
- ๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ ให้สมมาก้อนเส้า สมมาแม่ขันบันได สมมาผักตูเฮือน
- ๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน
- ๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ รูปเทียน สมมาผ้า และให้เอารูปเทียนถวายพระ
- ๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง (แรม ๑๔ ค่ำ, ขึ้น ๑๕ ค่ำ) ให้นิมนต์พระมาสวดมนต์บ้านหรือใส่บาตร
- ๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน เครื่องอัฐบริวารไปถวายพระ
- ๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา
- ๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)

- ๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย
- ๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา
- ๑๔) เมื่อมีพระมาบิณฑบาตอย่าให้พระคอย เวลาใส่บาตรอย่าให้มีอตะบาตร ภิกษุหรือสามเณรห้ามใส่รองเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามเอาผ้าปิดหัวเวลาใส่บาตร

ความเชื่อ

การถือฤกษ์ยามในการปลูกเรือน ในเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า เดือนสิบสอง ถือเป็นฤกษ์ที่ดีในการปลูกเรือน โดยเฉพาะในเดือนหกและเดือนเก้า

ปลูกต้นไม้มงคล ในภาคอีสานถือว่าต้นไม้เป็นมงคลอย่างหนึ่ง หากปลูกให้ถูกทิศทางจะเกิดความสุขความเจริญ คดีนี้ปรากฏในภาคกลางเช่นเดียวกัน ต้นไม้มงคลตามทิศของภาคอีสาน มีดังนี้

ทิศบูรพา - ปลูกกุ่ม ก่าม กระถิน มะพร้าว หมาก พลู

ทิศอาคเนย์ - ปลูกต้นยอ

ทิศทักษิณ - ปลูกมะม่วงมะเฟือง มะไฟ

ทิศหริต - ปลูกต้นคูณ สะเดา ขนุน

ทิศปัจฉิม - ปลูกมะขาม มะยม

ทิศพายัพ - ปลูกมะกรูดมะนาว

ทิศอุดร - ปลูกต้นหมากต้น(พุทรา)

ทิศอีสาน - ปลูกดอกกรัก ต้นแพง

ภูตผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปูตา เจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งถ้ามีการเจ็บป่วยโดยที่ไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เกิดจากผีเข้า ผิดผี หรือไม่ก็ลบหลู่เจ้าที่เจ้าทาง จะต้องหาผู้เฒ่าผู้แก่ไปขอขมา เป็นต้น

ผีตาแฮก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่เฝ้านา เมื่อชาวบ้านเข้าหักรังธางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็น ที่นา พวกเขาจะทำพิธีเชิญผีตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้า แต่ละปีเจ้าของนา จะต้องทำพิธีเช่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว จะต้องแบ่งข้าวสีเกวียน (จำลอง เล็กๆ) ให้แก่ผีตาแฮกด้วย

คะลำ เป็นสิ่งต้องห้ามที่ทำลงไปแล้วไม่ดีไม่งาม เกิดโทษภัย เกิดเสนียดจัญไรแก่ตนและผู้อื่น เช่น

- หลึงยืนเยี้ยว คะลำ (ห้ามผู้หลึงยืนเยี้ยว)
- ย่างข้ามพาข้าว คะลำ (ห้ามเดินลัดวงอาหาร)
- นั่งตันประตู นั่งตันขันได่ นั่งหมอน นั่งกลางผู้เฒ่า คะลำ
- นอนหันหัวไปทางตาเว็นตก คะลำ (ห้ามนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตก เพราะทิศตะวันตกเป็นทิศที่ให้ผีหรือคนตายนอนหันหัวไป)
- ไทเฮือนเดียวกันกินปพร้อมกัน ผู้น้อยกินก่อนผู้ใหญ่ เมียกินก่อนผัว คะลำ
- นุ่งห่มผ้าทางกลับ - ใช้นินเขี่ยเสื้อผ้า คะลำ
- ผัวเมียผัดกัน ชมเหงกัน ต่าป้อยญาติกัน คะลำ

๑.๖.๘ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ

สถาบันเกษตรกร มีบทบาทในการประกอบอาชีพการเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกรซึ่งการดำเนินการด้านสถาบันเกษตรกรมีอยู่หลายกลุ่ม โดยมีหน่วยงานของทางราชการเป็นผู้สนับสนุน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ และกลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลกลุ่มสถาบันเกษตรกรในตำบลเขาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ลักษณะกลุ่ม			จำนวน สมาชิกใน กลุ่ม(ราย)	ปีที่ จัดตั้ง
		กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร	กลุ่มส่งเสริม อาชีพ	กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน		
๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไร่นาสวนผสมบ้านหนอง เขื่อนม.๒		✓	✓	๑๓	๒๕๖๐
๒	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคเนื้อ หมู่ ๒๐		✓	✓	๑๐	๒๕๕๙
๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ วัง โพน		✓	✓	๗	๒๕๕๙
๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อหมู่๔-๒๐ ตำบลเขาไร่		✓	✓	๙	๒๕๕๙
๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อหมู่ ๒๐ บ้าน โนนราษี		✓	✓	๙	๒๕๕๙
๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อหมู่ ๕ บ้าน โคกล่าม		✓	✓	๗	๒๕๕๙
๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อบ้านโคกล่าม		✓	✓	๑๐	๒๕๕๙
๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านวังกุ้ง-วัง ทอง		✓	✓	๑๐	๒๕๕๙
๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ ม.๔ บ้านโนนราษี		✓	✓	๘	๒๕๕๙
๑๐	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านหนองสิม		✓	✓	๗	๒๕๕๙
๑๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านวังโพน		✓	✓	๘	๒๕๕๙
๑๒	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ.โนน พะยอม ม.๗		✓	✓	๑๐	๒๕๕๙
๑๓	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านโนนงาม		✓	✓	๑๐	๒๕๕๙
๑๔	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านหนองสิม		✓	✓	๗	๒๕๕๙
๑๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกพืชไร่บ้านโนนราษี หมู่ที่ ๒๐ ตำบลเขาไร่		✓	✓	๘	๒๕๕๓
๑๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคโนนงาม		✓	✓	๙	๒๕๕๐
๑๗	วิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสมบ้านโนนราษีหมู่ ๔		✓	✓	๑๔	๒๕๕๐
๑๘	วิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว ชุมชนบ้านวังโพน		✓	✓	๓๐	๒๕๔๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (มกราคม ๒๕๖๔)

๑.๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)

๑.๗.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาคเกษตร อุตสาหกรรม ชุมชน เมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย

จากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน พบว่าในตำบลเขวาไร่ สามารถจำแนกการใช้ที่ดินได้เป็น ๕ ประเภทหลัก คือ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่น้ำ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่อื่นๆ (เช่น ไม้ละเมาะ) ซึ่งรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑	นาข้าว	๒๖,๒๖๓	๔๐.๗๕
๒	ข้าวโพด	๒๖	๐.๐๔
๓	อ้อย	๒๑,๕๗๐	๓๓.๔๗
๔	มันสำปะหลัง	๒,๘๓๑	๔.๓๙
๕	ข้าวไร่	๓,๑๘๒	๔.๙๔
๖	มะม่วง	๓๕๙	๐.๕๖
๗	แตงโม	๑๙๐	๐.๒๙
๘	ยางพารา	๕๑๕	๐.๘๐
๙	พืชผัก	๙๑๖	๑.๔๒
๑๐	พืชไร่ผสม	๒๔๒	๐.๓๘
๑๑	ยูคาลิปตัส	๑๕๙๑	๒.๔๗
๑๑	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	๓๓๒	๐.๕๒
๑๒	หนอง บึง ทะเลสาบ	๕๔๒	๐.๘๔
๑๓	อ่างเก็บน้ำ	๒๐๘	๐.๓๒
๑๔	คลองชลประทาน	๗๓	๐.๑๑
๑๕	บ่อน้ำในไร่นา	๔๕๗	๐.๗๑
๑๗	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	๕๐๗	๐.๗๙
๑๘	นาร้าง	๔๘	๐.๐๗
๑๙	ไร่ร้าง	๑๙๕๖	๓.๐๔
๒๐	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	๑๔	๐.๐๒
๒๑	สถานที่ราชการ	๔๘๖	๐.๗๕
๒๒	หมู่บ้าน	๒๐๗๒	๓.๒๒
๒๓	พื้นที่ถม	๖๕	๐.๑๐
รวม		๖๔,๔๕๕	๑๐๐

(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน : <http://eis.ddd.go.th/lddeis/PLM.aspx>)

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลเขาไร่

๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล

๑) สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

(๑) Smart Farmer, YSF, ที่มีความรู้ความชำนาญ/เครือข่าย

เกษตรกรต้นแบบ smart farmer ในตำบลเขาไร่มีจำนวน ๔ ท่าน ซึ่งภูมิปัญญาที่เกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ จนตกผลึกนำมาแก้ไขปัญหการเกษตรให้กับเกษตรกรได้ดี ได้แก่

๑ นายถาวร มณีสาร หมู่ ๖ เกษตรกรต้นแบบด้านการปราชญ์ชาวบ้าน เศรษฐกิจพอเพียง การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต เป็นพื้นที่ปลูกข้าวแต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ดอนจึงทำให้ผลผลิตข้าวที่ปลูกได้ผลผลิตน้อย จึงปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวมาเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย อำเภอโกสุมพิสัย ด้านเกษตรผสมผสาน การเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงดิน/การให้น้ำแนวคิดเน้นการบำรุงดิน เป้าหมาย – ความต้องการปรับปรุงดินอย่างไร และควรใช้อัตราปุ๋ยเคมี เท่าใด เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และดินมีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืนเทคโนโลยีในแปลงต้นแบบเน้นการปรับปรุงบำรุง

๒ นายอาทิตย์ นามมุงคุณ หมู่ ๑๔ เกษตรกรต้นแบบปราชญ์ชาวบ้าน และด้านการเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงดิน/การให้น้ำแนวคิดเน้นการบำรุงดิน เป้าหมาย – ความต้องการ ทดสอบการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ควรปรับปรุงดินอย่างไร และควรใช้อัตราปุ๋ยเคมี เท่าใด เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และดินมีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืนเทคโนโลยีในแปลงต้นแบบเน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากดินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สำหรับการปลูกมัน สำปะหลังให้ได้ผลผลิตการปลูกผักเพื่อให้เกิดรายได้

๓ นายดำรง พลตรี หมู่ ๑๑ เกษตรกรต้นแบบ Smart Farmer ด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เน้นการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่แปรปรวน ทำให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

๔.นายสุเทพ วันชรา หมู่ ๔ เกษตรต้นแบบสาขาพืชสวนมะม่วงและด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เน้นการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งปลูกพืชหลายอย่างโดยใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเช่น ปลูกมะม่วง แล้วปลูกผักแพง พักทองในร่องแถว เลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่แปรปรวน ทำให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

๒) ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

(๑) ทรัพยากรน้ำ

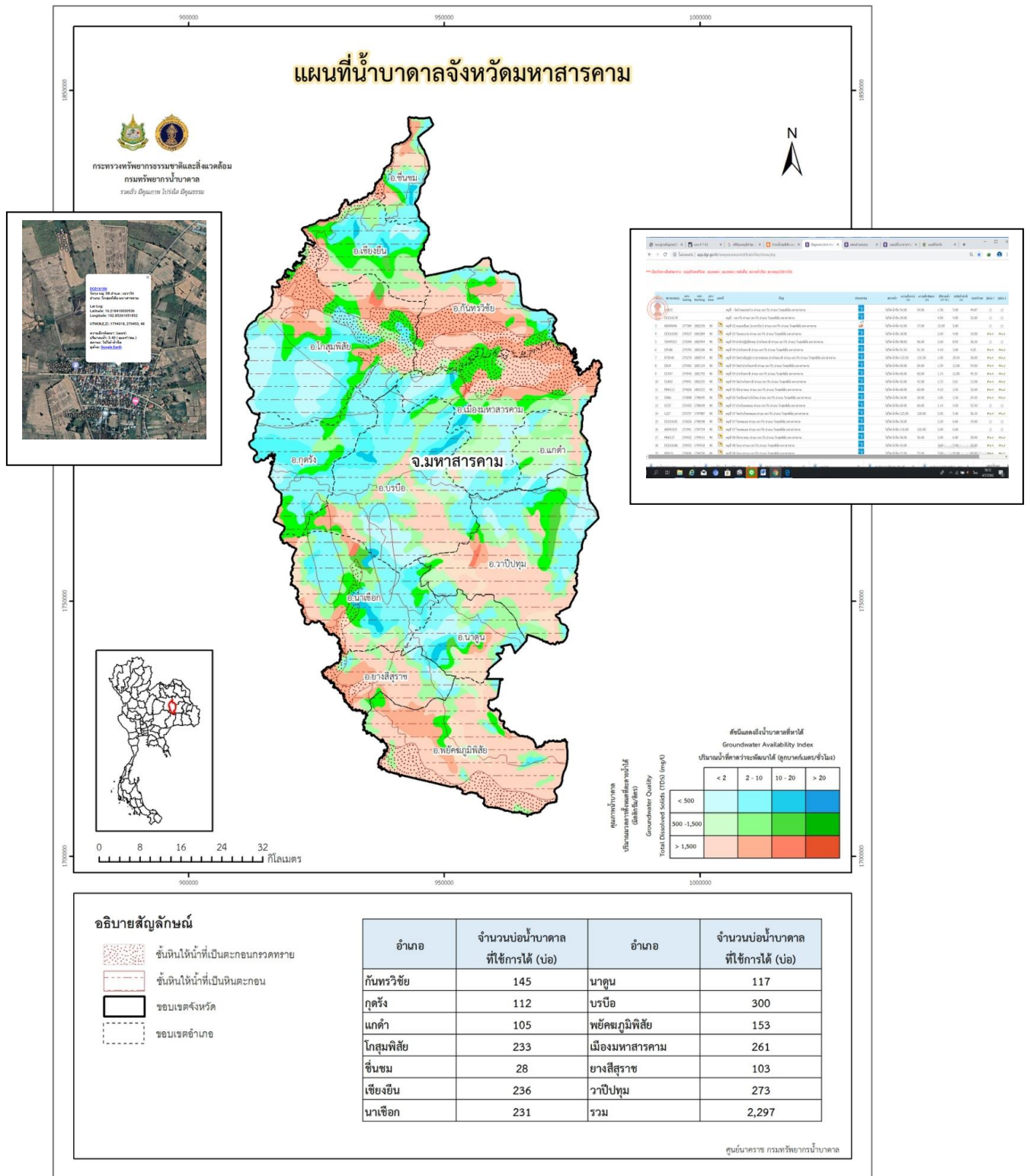
ตำบลเขาไร่แบ่งออกเป็นสองเขตพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำสาขาลำน้ำชี มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญส่วนมากเป็นแม่น้ำลำคลองและหนองน้ำ จำนวน ๑๘ แห่ง แยกเป็นสถานีสูบน้ำ ๑ แห่ง ลำห้วย ๓ แห่ง และหนองน้ำ ๑๔ แห่ง เกษตรกรในพื้นที่ อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นส่วนมาก มีบ่อน้ำในไร่นาสำหรับปลูกพืชฤดูแล้ง แสดงดังตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๓ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลเขาไร่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อแหล่งน้ำ	ความเหมาะสม	แหล่งน้ำธรรมชาติ	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
๑	บ้านโคกกลาง	- สถานีสูบน้ำโคกกลาง - ลำห้วยชัน - หนองฝือก	เหมาะสมดี เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- ✓ ✓	✓ -
๒	บ้านโนนสะอาด	- หนองสระอาดบำรุง	เหมาะสมพอใช้	✓	-
๓	บ้านหนองสะพัง	- หนองน้ำสร้าง - ห้วยรากไม้ - ห้วยสมอ	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	✓ ✓ ✓	- - -
๔	บ้านเหล่าพ่อหา	- หนองทุ่งใหญ่	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- -	✓ ✓
๕	บ้านหนองเขื่อน	- หนองเขื่อน - หนองไฮ - หนองคลอง	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- - -	✓ ✓ ✓
๖	บ้านโนนงาม	- หนองแขง	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๗	บ้านวังโพน	- หนองวังโพน	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๘	บ้านโนนพยอม	- หนองหญ้าหัวขาว	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๙	บ้านวังกุ้ง	- หนองหินลาด	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๑๐.	บ้านวังทอง	- หนองหินฮาว	เหมาะสมพอใช้	-	✓
๑๑.	บ้านหนองลิ้ม	- หนองลิ้ม - หนองเอียง	เหมาะสมพอใช้ เหมาะสมพอใช้	- -	✓ ✓

ปัจจุบันเกษตรกรในตำบลเขาไร่ได้มีการสร้างบ่อน้ำมาใช้เพื่อการเกษตรโดยมีการเจาะบ่อน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ในการทำเกษตรกรรม ดังภาพที่ ๑๒ แสดงแผนที่น้ำบาดาลจังหวัดมหาสารคาม ภาพที่ ๑๓ แสดงแผนที่น้ำบาดาลจังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๑๒ แสดงแผนที่น้ำบาดาลจังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ ๑๓ แสดงแผนที่บ่อบาดาลในพื้นที่ตำบลเขาไร่

*** เชิญคลิกลิ้งค์ตาราง : บ่อขุดใหม่ , บ่อเกษตร , บ่อเกษตร (ระดับพื้น) , สภาพน้ำ(ดี) , สภาพบ่อ(ใช้การได้)

หมายเลขบ่อ	utm Easting	utm Northing	utm Zone	แผนที่	ที่อยู่	ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ความลึกเจาะ (ม.)	ความลึกที่พบ (ม.)	ปริมาณน้ำ (ม ³ /hr.)	ระดับน้ำปกติ (ม.)	ระยะน้ำลด	รูปถ่าย 1	รูปถ่าย 2
D1815					หมู่ที่ - รัตนานชนชราง ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
DCD16178					หมู่ที่ - เขาไร่ ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
3	6004A046	277384	1802339	48	หมู่ที่ 02 หมอละเรียน (นางกรรมา) ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
4	DCD16183	276537	1803284	48	หมู่ที่ 03 โนนสะอาด ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
5	5504F015	272040	1802454	48	หมู่ที่ 04 สำนักปู่เฒ่าธรรม บ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
6	DP186	274793	1802106	48	หมู่ที่ 04 บ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
7	RTB140	275279	1800714	48	หมู่ที่ 04 วัดป่าอรัญญิกาวาสารธรรม บ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
8	D634	275462	1801124	48	หมู่ที่ 04 วัดบ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
9	D1547	274545	1801755	48	หมู่ที่ 04 บ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
10	D1842	274941	1802235	48	หมู่ที่ 04 บ้านโนนราช ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
11	MSK113	274026	1801515	48	หมู่ที่ 05 ที่สาธารณะ ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
12	D966	272898	1798345	48	หมู่ที่ 05 ไร่หรือบ้านวังโพน ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
13	D737	272453	1798109	48	หมู่ที่ 07 บ้านหนองหม่อม ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
14	L227	272757	1797987	48	หมู่ที่ 07 บ้านหนองหม่อม ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
15	DCD16181	272626	1798198	48	หมู่ที่ 07 บ้านหนองหม่อม ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
16	6004C019	271941	1797734	48	หมู่ที่ 07 บ้านหนองหม่อม ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
17	MSK127	270432	1794151	48	หมู่ที่ 08 ที่สาธารณะ ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
18	DCD16186	270453	1794318	48	หมู่ที่ 08 ซอก ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									
19	MSK19	270606	1794376	48	หมู่ที่ 08 ซอก ตำบล เขาไร่ อำเภอ โกลุมพิสัย มหาสารคาม									

ที่มา:กลุ่มระบบข้อมูลทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

๓) สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาทำไร่เป็นหลัก อาชีพเสริม ปลุกผัก รั้งจ้าง ดังนั้น สินค้าเกษตรหลักๆ คือข้าว รองลงมาได้แก่ พืชไร่ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และปลุกผักขาย ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน เป็นสินค้าหลักที่สร้างรายได้ให้เกษตรกรตำบลเขาไร่ซึ่งมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

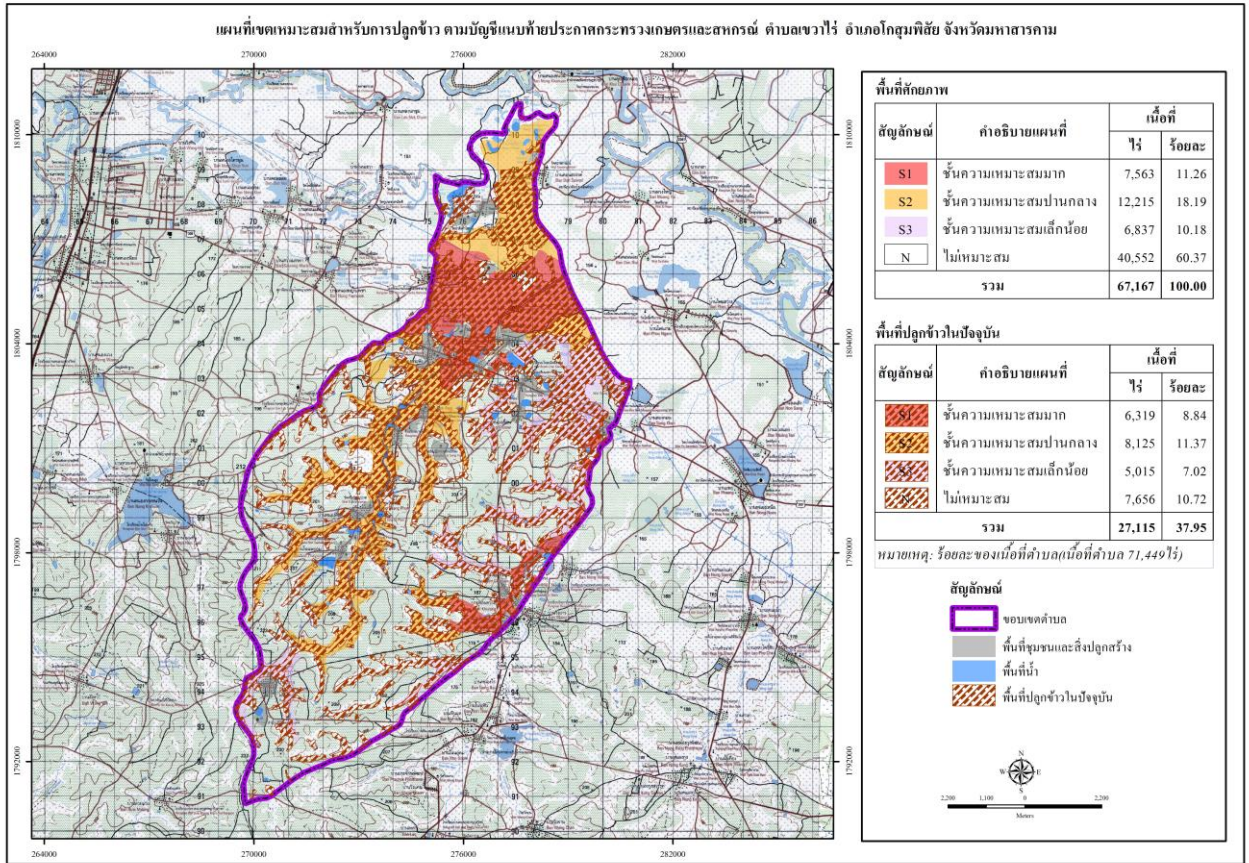
การปลุกผักขาย ในพื้นที่ตำบลเขาไร่มีสามหมู่บ้านคือ หมู่ ๑๐ ๑๔ และ ๑๗ ที่ดำเนินกิจกรรมนี้เป็นอย่างดีโดยสามารถสร้างรายได้จากการขายผักตลอดทั้งปี

๔) สินค้าเกษตรที่สำคัญ

(๑) ข้าว

พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว

ความเหมาะสมในการปลูกข้าว พบว่าตำบลเขาไร่ มีพื้นที่เหมาะสมปานกลาง จำนวน ๑๒,๒๑๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๙ รองลงมาได้แก่พื้นที่เหมาะสมมากจำนวน ๗,๕๖๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๖ พื้นที่ความเหมาะสมน้อย จำนวน ๖,๘๓๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๘ และพื้นที่ไม่เหมาะสม จำนวน ๔๐,๕๕๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๓๗ ตามลำดับ

ภาพที่ ๑๔ ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าว
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

จำนวนพื้นที่ปลูก/เก็บเกี่ยว

ในพื้นที่ตำบลเขวาไร่ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร ทั้งสิ้น ๒,๒๙๖ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๒๖,๒๔๘.๘๔ ไร่ ในปี ๒๕๖๕ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวน ๒๖,๒๔๘.๘๔ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๔ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เสียหาย(ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต (ไร่)
ข้าว	๒,๒๙๖	๒๖,๒๔๘.๘๔	-	๒๖,๒๔๘.๘๔
ข้าวนาปี	๒,๒๙๖	๒๖,๒๔๘.๘๔	-	๒๖,๒๔๘.๘๔

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร
<https://farmer.doae.go.th>

นอกจากนี้ยังมีผลการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๔/๖๕ ตำบลเขวาไร่ พบว่ามีเกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน ๒,๒๙๖ ครัวเรือน พื้นที่ ๒๖,๒๔๘.๘๔ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๕ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๔/๖๕ ตำบลเขวาไร่

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนปี	
		ราย	ไร่
๑	บ้านหนองสระพัง	๑๒๙	๑,๐๑๗.๔๗
๒	บ้านหนองเขื่อน	๑๒๔	๑,๕๑๗.๔๕
๓	บ้านโนนสะอาด	๘๘	๗๕๔
๔	บ้านโนนราชี	๑๓๖	๑,๔๒๗.๔๒
๕	บ้านโคกลำ	๑๒๓	๑,๓๔๐.๙๒
๖	บ้านวังโพน	๑๐๑	๑,๒๑๗.๐๐
๗	บ้านโนนพยอม	๑๒๓	๑,๖๔๘.๕๗
๘	บ้านวังกุง	๗๐	๑๑๘๔.๕๓
๙	บ้านเหล่าพ้อหา	๘๔	๗๑๘.๒๕
๑๐	บ้านโคกกลาง	๘๖	๑,๓๒๙.๙๘
๑๑	บ้านหนองสิม	๒๐๕	๒,๓๗๙.๒๕
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	๗๙	๗๖๒.๒๕
๑๓	บ้านเหล่าพ้อหา	๑๐๗	๑,๑๙๑.๐๘
๑๔	บ้านโคกสมบุรณ์	๒๕๙	๒,๗๑๓.๓๒
๑๕	บ้านหนองสระพัง	๑๑๔	๘๗๑.๗๕
๑๖	บ้านโนนงาม	๘๖	๑,๑๙๔.๔๘
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	๗๓	๑๐๑๕.๓๙
๑๘	บ้านเหล่าพ้อหา	๘๔	๘๗๖.๕๑
๑๙	บ้านวังทอง	๑๕๑	๒,๔๑๐.๙๗
๒๐	บ้านโนนราชี	๗๔	๗๐๗.๒๕
รวม		๒,๒๙๖	๒๖,๒๗๗.๘๔

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

[https:// farmer.doe.go.th](https://farmer.doe.go.th)

ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

จากพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๒๖,๒๙๘.๘๔ ในปี ๒๕๖๔ ในพื้นที่ตำบลเขวาไร่ มีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ จำนวน ๑๐,๒๗๑,๒๒๐ กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๔๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย ๑๓ บาท/กิโลกรัม รายละเอียดดังตารางที่ ๑๖

ตารางที่ ๑๖ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
ข้าว	๒,๒๙๖	๑๐,๒๗๑,๒๒๐	๔๓๕	๑๓
ข้าวนาปี	๒,๒๙๖	๑๐,๒๗๑,๒๒๐	๔๓๕	๑๓

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร [https:// farmer.doe.go.th](https://farmer.doe.go.th)

เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จที่เป็นต้นแบบในพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบ ในตำบลเขว้าไร่มีจำนวน ๔ ท่าน ซึ่งภูมิปัญญาที่เกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ จนตกผลึกนำมาแก้ไขปัญหาการเกษตรให้กับเกษตรกรได้ดี ได้แก่

๑ นายถาวร มณีสาร หมู่ ๖ เกษตรกรต้นแบบด้านการปราชญ์ชาวบ้าน เศรษฐกิจพอเพียง การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต เป็นพื้นที่ปลูกข้าวแต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ดอนจึงทำให้ผลผลิตข้าวที่ปลูกได้ผลผลิตน้อย จึงปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวมาเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย อำเภอโกสุมพิสัย ด้านเกษตรผสมผสาน การเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงดิน/การให้น้ำแนวคิดเน้นการบำรุงดิน เป้าหมาย - ความต้องการปรับปรุงดินอย่างไร และควรใช้อัตราปุ๋ยเคมี เท่าใด เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และดินมีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืนเทคโนโลยีในแปลงต้นแบบเน้นการปรับปรุงบำรุง

๒ นายอาทิตย์ นามมุงคุณ หมู่ ๑๔ เกษตรกรต้นแบบปราชญ์ชาวบ้าน และด้านการเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงดิน/การให้น้ำแนวคิดเน้นการบำรุงดิน เป้าหมาย - ความต้องการ ทดสอบการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ควรปรับปรุงดินอย่างไร และควรใช้อัตราปุ๋ยเคมี เท่าใด เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และดินมีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืนเทคโนโลยีในแปลงต้นแบบเน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากดินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สำหรับการปลูกมัน สำปะหลังให้ได้ผลผลิตการปลูกผักเพื่อให้เกิดรายได้

๓ นายดำรง พลตรี หมู่ ๑๑ เกษตรกรต้นแบบ Smart Farmer ด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เน้นการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่แปรปรวน ทำให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

๔ นายสุเทพ วันชรา หมู่ ๔ เกษตรกรต้นแบบสาขาพืชสวนมะม่วงและด้านการเกษตรแบบผสมผสาน เน้นการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งปลูกพืชหลายอย่างโดยใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเช่นปลูกมะม่วง แล้วปลูกพริกแพง พริกทองในร่องแถว เลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่แปรปรวน ทำให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ลักษณะการผลิตทางการเกษตรทั่วไป มีการผลิตข้าวเป็นพืชหลักที่สำคัญของตำบลรองลงมา คือ พืชไร่ พืชผัก และไม้ผล ตามลำดับ

การปลูกข้าว

- **วิธีปลูก** โดยวิธีปักดำและหว่าน มีการจ้างแรงงานมากในช่วงนี้
- **พันธุ์** ข้าวเหนียว กข.๖ พันธุ์ข้าวเจ้า ขาวดอกมะลิ ๑๐๕, กข.๑๕ (นาปี)
- **การใส่ปุ๋ย** ปุ๋ยที่ใช้ คือปุ๋ยเคมี สูตร ๑๕-๑๕-๑๕, สูตร ๑๖-๒๐-๐, สูตร ๑๖-๑๖-๘, สูตร ๑๖-๘-๘ มี การใส่ ๒ ครั้ง คือ ตอนรองพื้น และช่วงข้าวตั้งท้อง และมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น เนื่องจากมีราคาต่ำกว่าปุ๋ยเคมี ส่วนปุ๋ยคอก จะ มีการใส่เพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่ใส่ช่วงก่อนทำการปลูกในฤดูถัดไป ประมาณ ๑-๒ เดือน
- **การใช้สารเคมี** แต่ก่อนมีการใช้สารเคมี พวง ฟูราดาน พอช่วงหลังมีการแนะนำรณรงค์การปลูกพืชปลอดภัยจากสารพิษ และรณรงค์ให้ทราบโทษของสารเคมี เกษตรกรจึงนิยมหันไปใช้สารสกัดจากสมุนไพรธรรมชาติ เช่น สารสกัดจากสะเดา, ตะไคร้หอม, และอื่นจำนวนมาก โดยมีหลายบริษัทเป็นตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารให้กับพืช และเกษตรกรบางรายสามารถผลิตน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้
- **การเก็บเกี่ยว** ส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนเกี่ยวเพื่อให้เกิดรายได้ในชุมชน และมีการใช้รถเกี่ยวบ้าง ค่าจ้างประมาณ ๖๐๐-๘๐๐ บาท/ไร่

ปฏิทินการปลูกหรือการผลิต

ตารางที่ ๑๗ แสดงปฏิทินการปลูกข้าว

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๑. นำปุ๋ยหมักแห้ง ๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่ หว่านลงในแปลงนาภายหลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วให้เหลือตอซังข้าวไว้ หรือนำปุ๋ยหมักแห้งไปขยาย ๒๔ ชั่วโมงในอัตรา ๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่ หว่านลงในแปลงแล้วทำการไถกลบ												
๒. หว่านปุ๋ยหมักแห้งหลังจาก ๓. ฝนตกครั้งแรกในอัตรา ๑๕๐ กิโลกรัม/ไร่ (ในกรณีที่ไม่สามารถหว่านตามกำหนดเวลาในช่วงแรกได้)												
๔. ขยายน้ำหมักชีวภาพนำไปฉีดพ่นใส่ต้นหญ้าแล้วทำการไถกลบ (น้ำหมักชีวภาพ ๒ ช้อนโต๊ะ + กากน้ำตาล ๒ ช้อนโต๊ะ + น้ำ ๑ ปี๊บ)												
๕. ทำการไถ-คราดดิน-ปักดำ												
๖. ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นอีกครั้ง ห่างจากช่วงแรก ๓๐ วัน												
กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๗. เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตและเตรียมจัดทำปุ๋ยหมักแห้งไว้ใช้ในฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป												

ขั้นตอนการเตรียมดินก่อนการทำนา

๑. หว่านปุ๋ยหมักแห้งลงในนาภายหลังจากการเก็บเกี่ยว
๒. เดือนธันวาคม-มกราคม ใช้ปุ๋ยหมักแห้งในอัตรา ๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่ แล้วทำการไถกลบ
๓. ถ้าไม่ได้หว่านในช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยว ให้มาหว่านในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ในอัตรา ๑๕๐ กิโลกรัม/ไร่
๔. เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ขยายน้ำหมักชีวภาพ ฉีดพ่นใส่หญ้าแล้วไถกลบโดยใช้น้ำ ๔ ปี๊บ/ไร่ (ใช้น้ำหมักชีวภาพปี๊บละ ๒ ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาลปี๊บละ ๒ ช้อนโต๊ะ)

การเตรียมต้นกล้าสำหรับปลูก

๑. แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวอัตรา ๒๐ กิโลกรัม/ไร่ ในน้ำหมักชีวภาพ (โดยใช้น้ำ ๑ ปี๊บ เติมน้ำหมักชีวภาพ ๒ ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาล ๒ ช้อนโต๊ะ) แช่เมล็ดพันธุ์ข้าวนาน ๓๐ นาที

๒. นำพันธุ์ข้าวไปหว่านในแปลงที่เตรียมเพาะกล้า เมื่อครบอายุ ๕ วัน ให้หว่านปุ๋ยหมักแห้ง ๒๐ กิโลกรัม/ไร่

๓. ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นโดยใช้น้ำ ๔ ปี๊บ (ใช้น้ำหมักชีวภาพ ๒ ช้อนโต๊ะและกากน้ำตาล ๒ ช้อนโต๊ะ)

๔. เมื่อต้นกล้าอายุได้ ๒๐ วัน หว่านปุ๋ยหมักแห้ง ๒๐ กิโลกรัม/ไร่ ขยายน้ำหมักชีวภาพฉีดพ่นตามอัตราส่วนในข้อ ๓ เพื่อกระตุ้นให้ต้นกล้าแข็งแรงและถอนง่าย

๕. ดูแลระดับน้ำให้สูงขึ้นตามอายุของต้นกล้า คือ ๓-๔-๘ เซนติเมตร เมื่อครบ ๒๐-๒๕ วัน เริ่มถอนกล้าไปปักดำได้

ตารางที่ ๑๘ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ต้นทุน/ไร่		รายรับ/ไร่	
รายการ	เงิน	รายการ	เงิน
๑. ค่าเมล็ดพันธุ์	๕๐๐	ผลผลิต ๔๓๕ กิโลกรัม/ไร่	
๒. ค่าเตรียมดิน	๖๕๐	ราคาในท้องถื่น ๑๓ บาท/กิโลกรัม	
๒. ค่าแรงงาน (ปลูก/ดูแลรักษา/เก็บเกี่ยว)	๗๕๐	(๔๓๕ X ๑๓ = ๕,๖๕๕)	
๓. ค่าสารเคมี/ค่าปุ๋ย	๔๘๐		
๔. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๘๕๐		
รวม	๓,๒๓๐	รวม	๕,๖๕๕
หมายเหตุ : รายได้ - ต้นทุน = กำไร			๒,๔๒๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย ๒๕๖๓

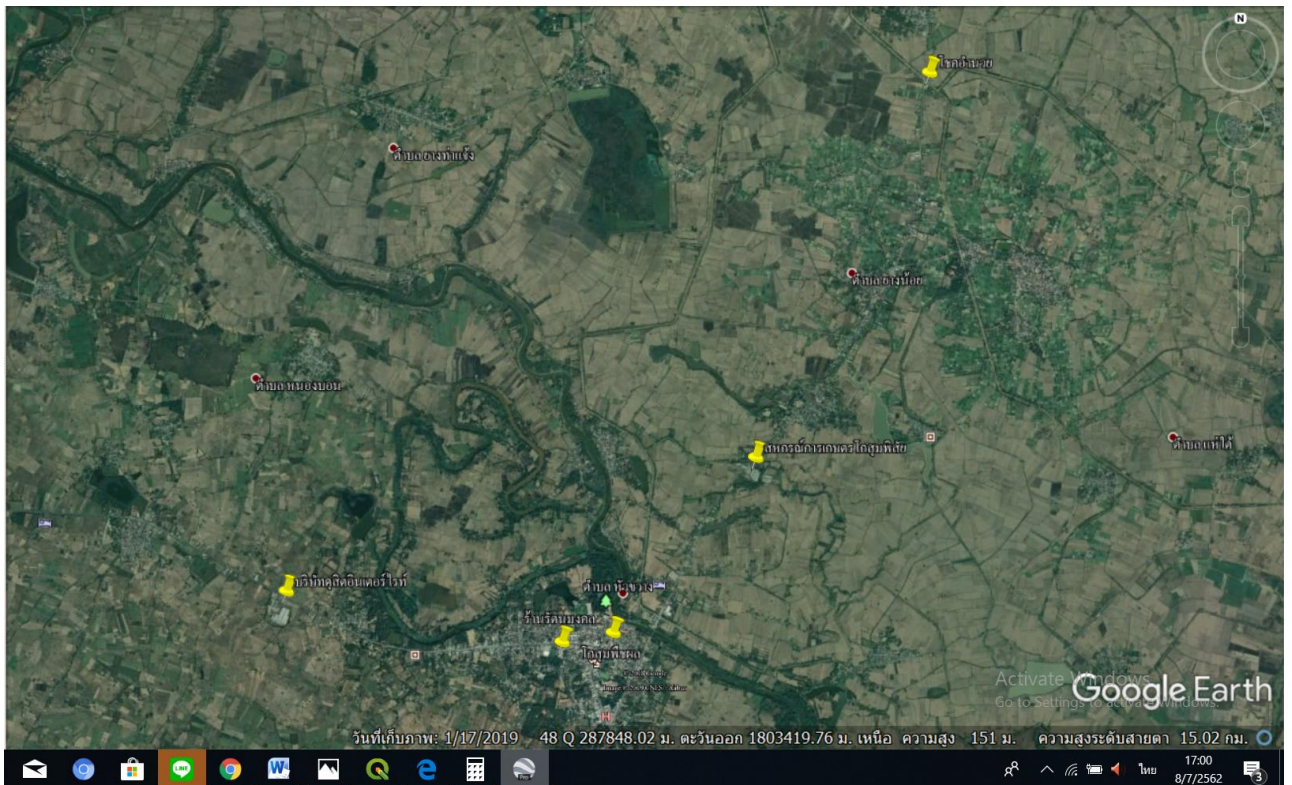
สถานการณ์ตลาด/วิถีการตลาด

สถานการณ์การราคาข้าวเปลือกที่ผ่านมา คาดว่าราคาข้าวเปลือกเจ้าเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้และข้าวเปลือกเหนียวปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยแล้ง ทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ขณะที่ราคาข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวลดลง เนื่องจากปัจจุบันมีคู่แข่งมากขึ้น อาทิ เวียดนาม และกัมพูชา จึงส่งผลกระทบต่อราคาข้าวหอมมะลิไทยลดลง ราคาข้าวเปลือกปัจจุบัน ราคาข้าว เปลือก เจ้ามะลิ ๑๐๕ ราคา ต้นละ ๑๐,๙๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท ราคาข้าว เปลือก ข้าวเหนียว กข.๖ ราคา ต้นละ ๑๒,๐๐๐-๑๓,๐๐๐ บาท

เกษตรกรตำบลเขวาไร่ สามารถขายผลผลิตข้าวให้กับจตุรรับซื้อในพื้นที่ใกล้เคียง ในอำเภอโกสุมพิสัย จำนวน ๕ แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ ๑๙

ตารางที่ ๑๕ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง

ที่	จุดรับซื้อ	ที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
๑	บริษัทดุสิตอินเตอร์ไรท์	๖	หนองบอน	โกสุมพิสัย
๒	โกสุมพิสัย	๒	หัวขวาง	โกสุมพิสัย
๓	ร้านรัตนมงคล	๑๒	หัวขวาง	โกสุมพิสัย
๔	โชคอำนวย	๖	ยางน้อย	โกสุมพิสัย
๕	สหกรณ์การเกษตรโกสุมพิสัย	๕	ยางน้อย	โกสุมพิสัย

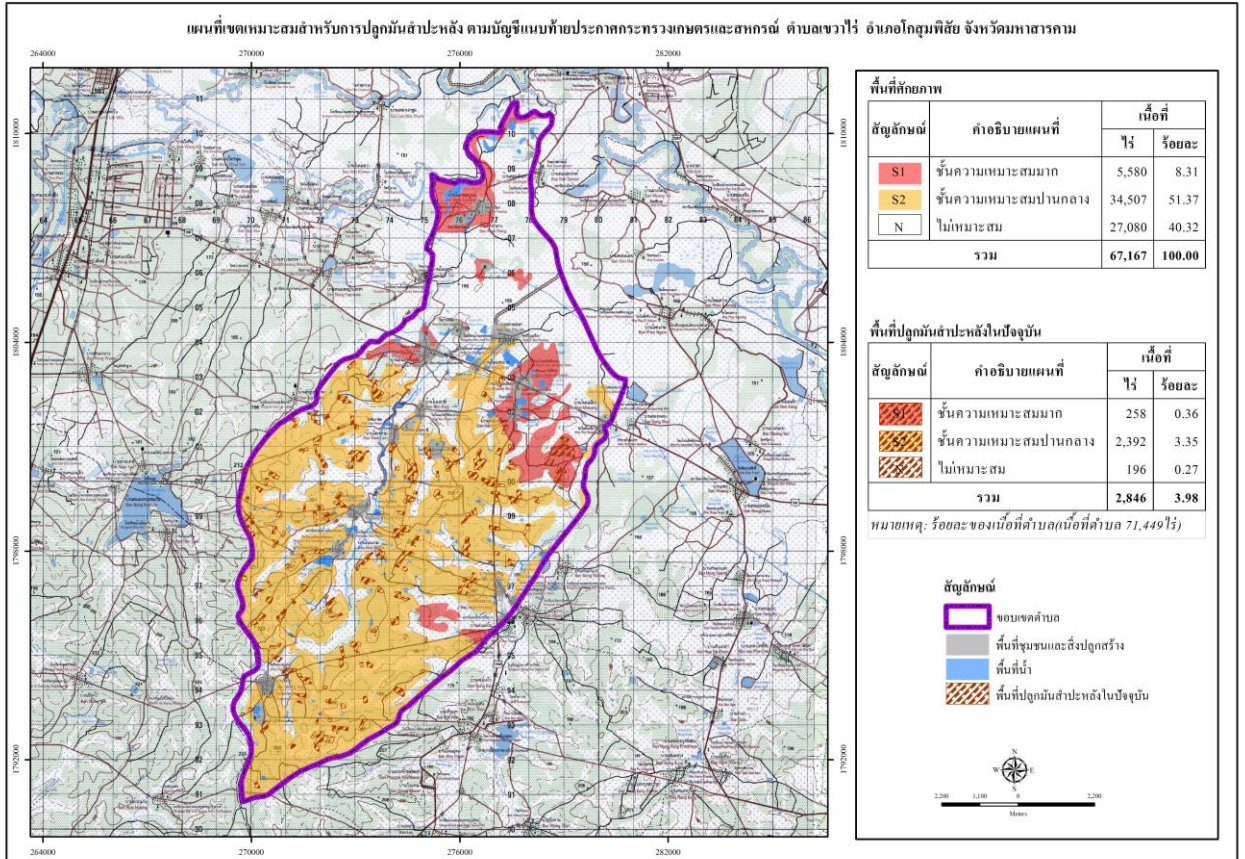
ภาพที่ ๑๕ ที่ตั้งจุดรับซื้อข้าว

ที่มา : การสำรวจ

(๒) มั่นสำปะหลังโรงงาน

พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังโรงงาน

ความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังโรงงาน พบว่าตำบลเขาไร่ มีพื้นที่เหมาะสมปานกลาง จำนวน ๓๔,๕๐๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓๗ รองลงมาได้แก่พื้นที่ที่เหมาะสมมากจำนวน ๕,๕๘๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๑ และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม จำนวน ๒๗,๐๘๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๒ ตามลำดับ

ภาพที่ ๑๖ ระดับความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังโรงงาน

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

จำนวนพื้นที่ปลูก/เก็บเกี่ยว

ในพื้นที่ตำบลเขาไร่ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร ทั้งสิ้น ๖๗๖ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน จำนวน ๗,๖๑๒.๕๐ ในปี ๒๕๖๑ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวน ๗,๖๐๘.๐๐ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๒๐ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เสียหาย(ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต (ไร่)
พืชไร่	๖๑๓	๗,๕๐๗	-	๗,๕๐๗
มันสำปะหลัง	๖๑๓	๗,๕๐๗	-	๗,๕๐๗

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

<https://farmer.doe.go.th>

นอกจากนี้ยังมีผลการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๓/๖๔ ตำบลเขาไร่ พบว่ามีเกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน จำนวน ๖๑๓ ราย พื้นที่ ๗,๕๐๗ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๒๑

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๓/๖๔ ตำบลเขาไร่

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	มันสำปะหลังโรงงาน	
		ราย	ไร่
๑	บ้านหนองสระพัง	๒๓	๑๗๓
๒	บ้านหนองเขื่อน	๒๙	๔๕๐.๒๕
๓	บ้านโนนสะอาด	๑๐	๕๑.๒๕
๔	บ้านโนนราชี	๗๐	๖๙๗.๕๐
๕	บ้านโคกลำ	๓๕	๔๔๔.๗๕
๖	บ้านวังโพน	๔๘	๔๙๙.๒๕
๗	บ้านโนนพยอม	๕๐	๕๕๒.๕๐
๘	บ้านวังกุ้ง	๓๗	๙๓๐
๙	บ้านเหล่าพ่อหา	-	
๑๐	บ้านโคกกลาง	-	
๑๑	บ้านหนองสิม	๙๑	๙๔๗.๐๐
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	๒	๑๓.๕๐
๑๓	บ้านเหล่าพ่อหา	๒	๑๔.๗๕
๑๔	บ้านโนนสมบูรณ์	-	
๑๕	บ้านหนองสระพัง	๑๒	๑๐๓.๗๕
๑๖	บ้านโนนงาม	๔๗	๖๗๖.๗๕
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	-	
๑๘	บ้านเหล่าพ่อหา	๑	๔
๑๙	บ้านวังทอง	๑๑๙	๑๖๓๘.๒๕
๒๐	บ้านโนนราชี	๓๕	๓๑๕.๕๐
รวม		๖๑๓	๗๕๐๗

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

<https://farmer.doae.go.th>

ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

จากพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน จำนวน ๗,๕๐๗ ในปี ๒๕๖๔ ในพื้นที่ตำบลเขาไร่ มีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ จำนวน ๒๖,๒๗๔,๕๐๐ กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย ๒.๑๐ บาท/กิโลกรัม รายละเอียดดังตารางที่ ๒๒

ตารางที่ ๒๒ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

พืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยว ได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ราคาที่เกษตรกรขาย ได้เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
พืชไร่	๖๑๓	๒๖,๒๗๔,๕๐๐	๓,๐๐๐	๒.๘๐
มันสำปะหลังโรงงาน	๖๑๓	๒๖,๒๗๔,๕๐๐	๓,๐๐๐	๒.๘๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

<https://farmer.doae.go.th>

สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ลักษณะการผลิตทางการเกษตรทั่วไป มีการผลิตมันสำปะหลังเป็นพืชที่สำคัญของตำบล เพื่อสร้างรายได้ในครัวเรือน

ข้อมูลการผลิต

มันสำปะหลังเป็นพืชที่ทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ดี โดยมีแหล่งปลูกส่วนใหญ่อยู่ในแถบทวีปแอฟริกาใต้ อเมริกาใต้ เอเชีย และอเมริกาเหนือ สำหรับประเทศไทยมีการนำมันสำปะหลังเข้ามาปลูกที่ภาคใต้เป็นครั้งแรก เพื่อใช้ทำแป้งและสาชู ต่อมาได้ขยายพื้นที่ปลูกมายังภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และจังหวัดใกล้เคียง เนื่องจากมีสภาพดิน ฟ้า อากาศ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการปลูก การแปรรูปมันสำปะหลัง ดังนั้น จึงมีการขยายพื้นที่ปลูกอย่างรวดเร็วไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ได้กลายเป็นแหล่งปลูกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

มันสำปะหลังโรงงานหมายถึงมันสำปะหลังที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือขุดในระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคมถึงวันที่ ๓๐ กันยายนของปีถัดไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายผลผลิตให้แก่ลานมันเส้นโรงงานมันอัดเม็ดโรงงานแป้งมันและโรงงานแปรรูปอื่นๆ

พันธุ์มันสำปะหลังหมายถึงพันธุ์มันสำปะหลังที่เกษตรกรเพาะปลูกซึ่งปัจจุบันพันธุ์ที่นิยมเพาะปลูกได้แก่พันธุ์ระยอง ๕ พันธุ์ระยอง ๗๒ พันธุ์ระยอง ๙๐ พันธุ์เกษตรศาสตร์ ๕๐ และพันธุ์ห้วยบง ๖๐ เป็นต้น

ตารางที่ ๒๓ : ลักษณะของพันธุ์เกษตรศาสตร์ ๕๐

ลักษณะ	เกษตรศาสตร์ ๕๐
สีเขียวอ่อน	สีม่วง ไม่มีขน
สีก้านใบ	สีเขียวอมม่วง
ลักษณะแผ่นใบ	รูปร่างแบบใบหอก
ระดับการแตกกิ่ง	๐-๑
ความสูงของการแตกกิ่งแรก (ซม.)	๑๕๐
สีลำต้น	สีเขียวเงิน
สีเนื้อหัว	สีขาว
สีเปลือกหัว	สีน้ำตาลอ่อน
ลักษณะหัว	หัวมีขนาดสม่ำเสมอ
เปอร์เซ็นต์แป้งในฤดูฝน (%)	๒๓
เปอร์เซ็นต์แป้งในฤดูแล้ง (%)	๒๘

ผลผลิตหัวสด (ตัน/ไร่)	๔.๔
ลักษณะเด่น	ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี มีความงอกดีและเก็บรักษาได้นาน มีปริมาณแป้งสูง
ข้อจำกัด	ในบางท้องถิ่นที่จะแตกกิ่ง ทำให้ไม่สะดวกในการปฏิบัติดูแลรักษา

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ ๒๔ : ลักษณะของพันธุ์ระยอง ๗๒

ลักษณะ	ระยอง ๗๒
สียอดอ่อน	สีม่วง
สีก้านใบ	สีแดงเข้ม
ลักษณะแผ่นใบ	แบบใบหอก
ระดับการแตกกิ่ง	๐-๑
ความสูงของการแตกกิ่งแรก(ซม.)	๑๓๐-๑๔๐
สีลำต้น	สีเขียวเงิน
สีเนื้อหัว	สีขาว
สีเปลือกหัว	สีขาวนวล
ลักษณะหัว	หัวอ้วนและยาวกว่าพันธุ์ระยอง ๕
เปอร์เซ็นต์แป้งในฤดูฝน (%)	๒๐-๒๒
เปอร์เซ็นต์แป้งในฤดูแล้ง (%)	๒๔
ผลผลิตหัวสด (ตัน/ไร่)	๕.๑
ลักษณะเด่น	ให้ผลผลิตหัวสดสูง ต้นพันธุ์คุณภาพดี ทนแล้ง
ข้อจำกัด	ปริมาณแป้งต่ำเมื่อปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และค่อนข้างอ่อนแอต่อโรคใบไหม้

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น

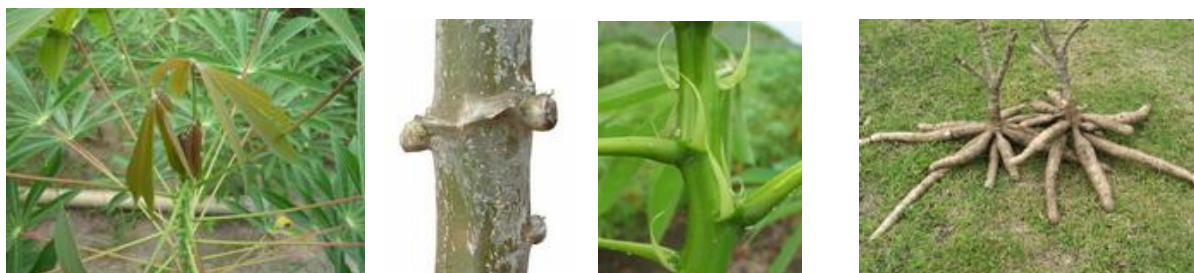

ตารางที่ ๒๕ : ลักษณะของพันธุ์ห้วยบง ๖๐

ลักษณะ	ห้วยบง ๖๐
สียอดอ่อน	สีม่วงอ่อน
สีก้านใบ	สีเขียวอมม่วง
ลักษณะแผ่นใบ	ใบหอก
ระดับการแตกกิ่ง	๐-๑
ความสูงของการแตกกิ่งแรก (ซม.)	๙๐-๑๔๐
สีลำต้น	สีเขียวเงิน
สีเนื้อหัว	สีขาว
สีเปลือกหัว	สีน้ำตาลอ่อน
ลักษณะหัว	ยาวเรียว
เปอร์เซ็นต์แป้ง (%)	๒๕.๕
ผลผลิตหัวสด (ตัน/ไร่)	๕.๘
ลักษณะเด่น	มีผลผลิตและปริมาณแป้งสูง ด้านทานโรคใบจุดปานกลาง
ข้อจำกัด	ควรเก็บเกี่ยวเมื่ออายุไม่น้อยกว่า ๑๐ เดือน
สียอดอ่อน	สีม่วงอ่อน

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกมันสำปะหลัง

พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน ๒๐๐ เมตรไม่มีน้ำท่วมขังมีการระบายน้ำดีและถ่ายเทอากาศดีดินร่วน ดินร่วนปนทราย หรือดินทรายระดับหน้าดินลึกไม่น้อยกว่า ๓๐ เซนติเมตรมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง อินทรีย์วัตถุไม่ต่ำกว่า ๑.๐ เปอร์เซ็นต์ค่าความเป็นกรดต่างระหว่าง ๕.๕ - ๗.๕ อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ๒๕ - ๓๗ องศาเซลเซียสปริมาณน้ำฝนกระจายสม่ำเสมอ ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี

การใช้เทคโนโลยีการผลิต

๑. การเตรียมดิน ไถ ๒ ครั้ง ด้วยผาน ๓ และผานไถลึกประมาณ ๘-๑๒ นิ้วและยกร่องปลูก การเตรียมท่อนพันธุ์ มันสำปะหลังเป็นพืชที่ขยายด้วยลำต้น โดยอายุของท่อนพันธุ์ที่เหมาะสมจะอยู่ในช่วง ๘-๑๒ เดือน ขนาดความยาวของท่อนพันธุ์ ประมาณ ๒๐-๒๕ เซนติเมตร มีจำนวนตาประมาณ ๑๐ ตาขึ้นไปต่อ ๑ ท่อนพันธุ์ ยกร่องปลูกความสูงของร่อง ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตร ระยะระหว่างร่อง ๘๐ - ๑๒๐ เซนติเมตร

ระยะปลูกมันสำปะหลังระยะ ๘๐ x ๘๐ เซนติเมตร ๑๐๐ x ๑๐๐ เซนติเมตร หรือ ๑๐๐ x ๑๒๐ เซนติเมตร ขึ้นกับ พันธุ์ และพื้นที่

๒. ใช้พันธุ์มันสำปะหลังเกษตรศาสตร์ ๕๐ และห้วยบง ๖๐ควรแช่สารเคมี ก่อนปักท่อนพันธุ์ ประมาณ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร

๓. ใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือสูตร ๑๖-๘-๑๖ในอัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ละครึ่งเท่าๆกัน ในครั้งแรกใส่หลังจากปลูกมันสำปะหลังแล้ว ๑ เดือน ครั้งที่ ๒ ใส่เมื่อมันสำปะหลังมีอายุได้ ๓ เดือน หรือปุ๋ยสูตร ๑๖-๘-๑๖ , ๑๓-๑๓-๒๑และสูตร ๑๕-๗-๑๘ อัตรา ๕๐ - ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เวลาที่ใส่ปุ๋ยเมื่อมันสำปะหลังอายุ ๑ - ๒ เดือน หรือหลังกำจัดวัชพืชรื้อครั้งแรก

๔. แผลงศัตรูพืชเพลี้ยแป้งสีชมพูในทันที แต่ยังคงควบคุมได้ ด้วยการใช้สารชีวภัณฑ์

๕. การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร การไถ และไถโดยใช้รถไถนาเดินตาม เก็บเกี่ยวโดยใช้รถไถนาขนาดเล็ก

๖. การเก็บเกี่ยวผลผลิต เกี่ยวด้วยแรงงานคน,รถไถและขายหัวสดช่วงอายุที่เหมาะสมกับการเก็บเกี่ยว คือ ๑๐ - ๑๒ เดือน

๗. ต้นทุนการผลิต/ไร่/ปีประกอบด้วย ค่าเตรียมดิน ค่าจ้างปลูก ค่าบำรุงรักษา ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์ อื่นๆ

ตารางที่ ๒๖ : แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง/ไร่/ปี (ปี ๒๕๖๔)

ต้นทุนการผลิต	เงิน(บาท)	หมายเหตุ
๑.ค่าเตรียมดิน	๗๕๐	
๒.ค่าเตรียมพันธุ์	๕๐๐	
๓.ค่าจ้างปลูกและกำจัดวัชพืช	๑๕๐๐	
๔.ค่าจ้างเก็บเกี่ยว	๑๒๐๐	
๕.ค่าปุ๋ย	๘๐๐	
๖.ค่าขนส่ง	๕๔๐	
รวมต้นทุนทั้งหมด(บาท/ไร่)	๕,๒๙๐	
ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่	๓,๕๐๐	ราคา ๒.๘๐ บาท/กก.๙,๘๐๐บาท
กำไรสุทธิ	๔,๕๑๐	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ๒๕๖๔

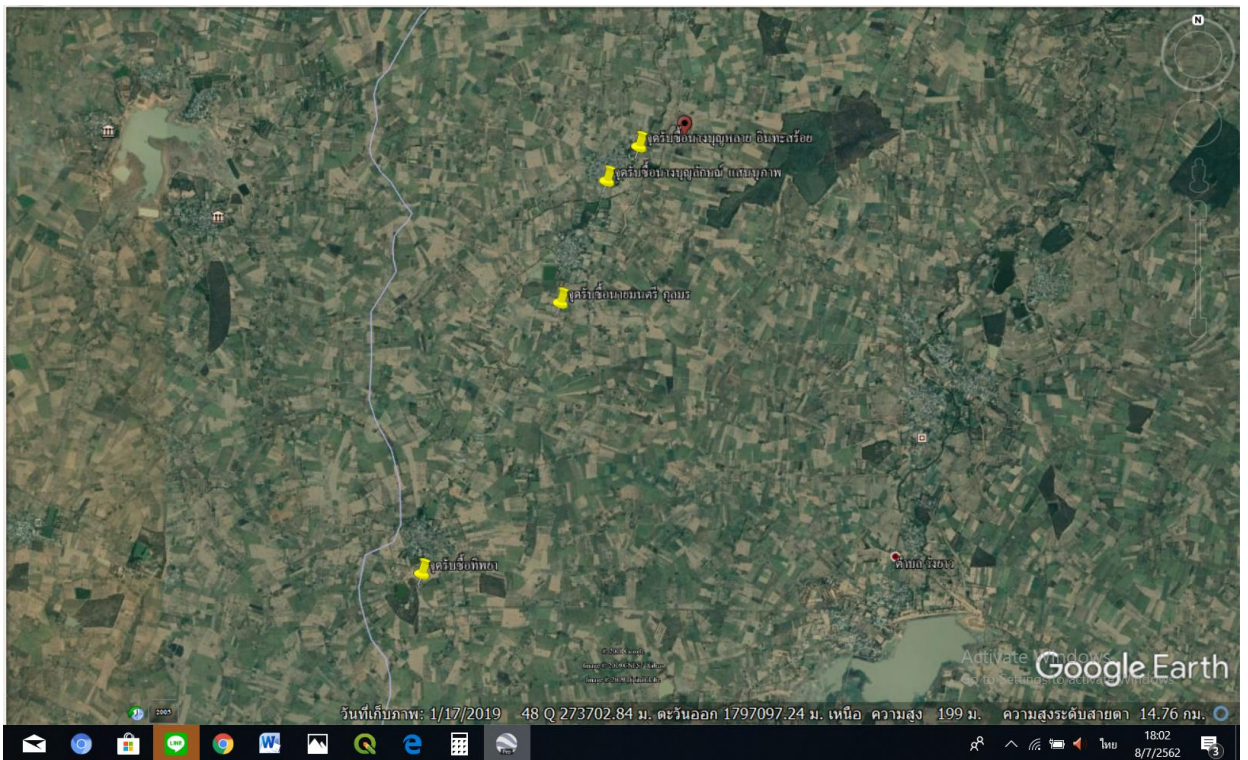
สถานการณ์ตลาด/วิถีการตลาด

สถานการณ์การราคามันสำปะหลังที่ผ่านมา พบว่าราคามันสำปะหลังมีมูลค่าสูงขึ้นทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีรายได้เพิ่มขึ้น

เกษตรกรตำบลเขาวไร่ สามารถขายผลผลิตมันสำปะหลังให้กับจตุรชัยซื้อในพื้นที่ในตำบลได้ซึ่งทำให้มีค่าขนส่งน้อยและเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ขายในพื้นที่รับซื้อของตนเอง จำนวน ๔ แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ ๒๗

ตารางที่ ๒๗ จุดรับซื้อข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง

ที่	จุดรับซื้อ	ที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
๑	จุดรับซื้อนางบุญหลาย อินทะสร้อย	๖	เขวาไร่	โกสุมพิสัย
๒	จุดรับซื้อนางบุญลักษณ์ แสนนุภาพ	๑๑	เขวาไร่	โกสุมพิสัย
๓	จุดรับซื้อนายมนตรี กุลมร	๗	เขวาไร่	โกสุมพิสัย
๔	จุดรับซื้อนายวิจิตร ดรพรมยุง	๕	เขวาไร่	โกสุมพิสัย

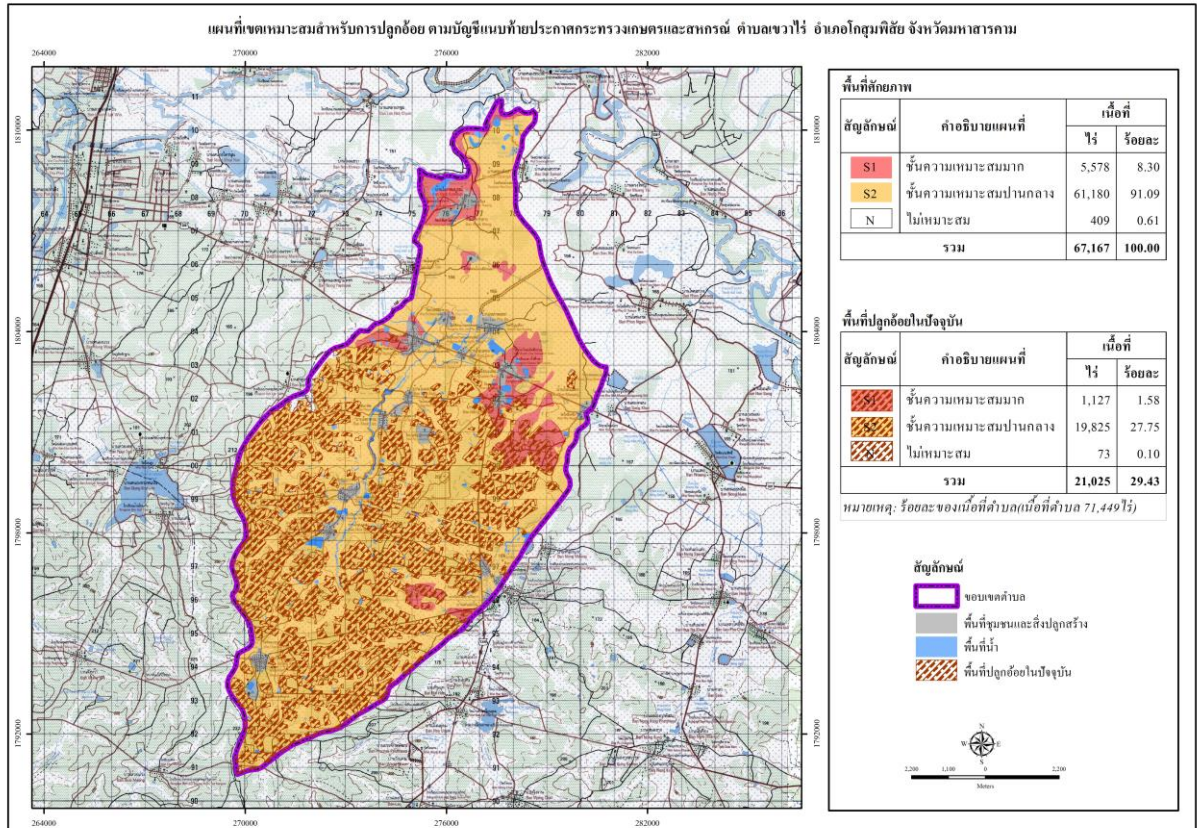

ภาพที่ ๑๗ ที่ตั้งจุดรับซื้อมันสำปะหลังโรงงาน
ที่มา : การสำรวจ

(๓) อ้อยโรงงาน

พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสมในการปลูกอ้อย

ศักยภาพความเหมาะสมในการปลูกอ้อย พบว่าตำบลเขาไร่ มีพื้นที่เหมาะสมปานกลาง จำนวน ๖๑,๑๘๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๐๙ รองลงมาได้แก่พื้นที่เหมาะสมมากจำนวน ๕,๕๗๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๐ และพื้นที่ไม่เหมาะสม จำนวน ๔๐๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ ตามลำดับ

ภาพที่ ๑๘ ระดับความเหมาะสมในการปลูกอ้อยโรงงาน
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๙)

จำนวนพื้นที่ปลูก/เก็บเกี่ยว

ในพื้นที่ตำบลเขาไร่ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร ทั้งสิ้น ๓๗๘ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกอ้อย จำนวน ๓,๘๙๕ ไร่ ในปี ๒๕๖๒ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวน ๓,๘๙๕ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๒๘

ตารางที่ ๒๘ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวและพื้นที่เก็บเกี่ยว

พืช	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เสียหาย(ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต (ไร่)
พืชไร่	๓๗๘	๓,๘๙๕	-	๓,๘๙๕
อ้อยโรงงาน	๓๗๘	๓,๘๙๕	-	๓,๘๙๕

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

[https:// farmer.doae.go.th](https://farmer.doae.go.th)

นอกจากนี้ยังมีผลการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๖๒/๒๕๖๓ ตำบลเขวาไร่ พบว่ามีเกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จำนวน ๓๗๘ ราย พื้นที่ ๓,๘๙๕ ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๒๙

ตารางที่ ๒๙ แสดงข้อมูลการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๓/๖๔ ตำบลเขวาไร่

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	อ้อยโรงงาน	
		ราย	ไร่
๑	บ้านหนองสระพัง	๕	๕๐.๕๐
๒	บ้านหนองเขื่อน	๓๖	๓๗๓.๖๕
๓	บ้านโนนสะอาด	๑๐	๑๐๙.๕๐
๔	บ้านโนนราชี	๕๐	๓๖๖.๗๕
๕	บ้านโคกลำ	๔๖	๔๑๑.๗๕
๖	บ้านวังโพน	๒๕	๒๔๓.๒๕
๗	บ้านโนนพยอม	๓๕	๒๑๗.๒๕
๘	บ้านวังกุง	๒๔	๓๙๕.๗๕
๙	บ้านเหล่าพ่อหา	๔	๓๒.๐๐
๑๐	บ้านโคกกลาง	๔	๘๔.๕๐
๑๑	บ้านหนองสิม	๓๒	๒๓๗.๐๐
๑๒	บ้านหนองเขื่อนน้อย	๒	๑๗.๐๐
๑๓	บ้านเหล่าพ่อหา	๑	๑๖.๕๐
๑๔	บ้านโนนสมบูรณ์	๕	๒๔
๑๕	บ้านหนองสระพัง	๗	๖๙.๐๐
๑๖	บ้านโนนงาม	๒๓	๒๑๕
๑๗	บ้านโคกกลางเหนือ	๑๐	๖๔.๗๕
๑๘	บ้านเหล่าพ่อหา	๙	๕๙.๐๐
๑๙	บ้านวังทอง	๔๖	๕๕๔.๗๕
๒๐	บ้านโนนราชี	๒๔	๒๔๓.๐๐
รวม		๕๓๗	๓,๘๙๕

ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

จากพื้นที่ปลูกอ้อย จำนวน ๓,๘๙๕ ไร่ ในปี ๒๕๖๓ ในพื้นที่ตำบลเขวาไร่ มีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ จำนวน ๔๐,๘๙๗,๕๐๐ กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๑๐,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย ๑,๑๐๐ บาท/ตัน รายละเอียดดังตารางที่ ๓๐

ตารางที่ ๓๐ ปริมาณผลผลิตรวม/ผลผลิตเฉลี่ย

พืช	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยว ได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
พืชไร่	๓๗๘	๔๐,๘๙๗,๕๐๐	๑๐,๕๐๐	๑,๑๐๐
อ้อยโรงงาน	๓๗๘	๔๐,๘๙๗,๕๐๐	๑๐,๕๐๐	๑,๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

<https://farmer.doae.go.th>

สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ลักษณะการผลิตทางการเกษตรทั่วไป มีการผลิตอ้อยเป็นพืชไร่หลักที่สำคัญของตำบล เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกร ตามลำดับ

ข้อมูลการผลิต

อ้อยโรงงานหมายถึงอ้อยที่เก็บเกี่ยวส่งเข้าโรงงานในฤดูหีบอ้อยระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคมถึงวันที่ ๓๑ มีนาคมของปีถัดไปแบ่งเป็น

๑. อ้อยโรงงานปี ๑ หมายถึงอ้อยที่ตัดในฤดูหีบอ้อยเป็นปีแรก

๒. อ้อยโรงงานปี ๒ หมายถึงอ้อยที่ตัดในฤดูหีบอ้อยเป็นปีที่สอง

๓. อ้อยโรงงานปี ๓ ขึ้นไปหมายถึงอ้อยที่ตัดในฤดูหีบอ้อยเป็นปีที่สามขึ้นไป

พันธุ์อ้อยหมายถึงพันธุ์อ้อยโรงงานที่นิยมปลูกได้แก่พันธุ์อู่ทอง ๑ อู่ทอง ๒ อู่ทอง ๓ อู่ทอง ๔ อู่ทอง ๕ K ๗๖-๔ K ๘๔-๒๐๐ K ๘๘-๘๗ K ๘๘-๙๒ K ๙๐-๗๗ F ๑๔๐ F๑๕๖ Q๑๐๐ Q๑๓๐ ROC๑๐ ชัยนาท ๑ ขอนแก่น ๑ มุกดาหารและแรกนาร์เป็นต้น

การใช้เทคโนโลยีการผลิต

๑. การเตรียมดิน ไถด้วยพาลสาม ๑-๒ ครั้ง ลึก ๓๐-๕๐ ซม. ตามด้วยพาลเจ็ด ตากดิน ๗-๑๐ วัน ถ้าปลูกต้นฤดูฝน ให้พรวน ๑ ครั้ง ถ้าปลูกปลายฤดูฝน ต้องพรวนเพิ่มอีก ๒-๓ ครั้ง จนหน้าดินร่วนซุย และคราดเก็บเศษซาก ราก เหง้า หัวและไหลของวัชพืชออกจากแปลง ปรับปรุงสภาพดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เช่นมูลไก่ ปลูกพืชตระกูลถั่ว ควรวิเคราะห์ดินก่อนปลูก พักดินก่อนปลูก

๒. การเตรียมท่อนพันธุ์พันธุ์ดี ด้านทานโรค แมลง เหมาะสมกับพื้นที่ ตอติ ได้หลายครั้ง อายุเก็บเกี่ยวเหมาะสม เจริญเติบโตเร็ว รากแข็งแรง ท่อนพันธุ์ไม่อ่อน ไม่แก่ ทนแล้ง มีเปอร์เซ็นต์น้ำตาลสูง

๓. ยกร่องปลูกระยะ ๑.๐-๑.๕ เมตร ถ้าปลูกปลายฝนต้องปลูกทันที เพื่อรักษาความชื้นในดิน - แปลงปลูกต้นฝน กลบให้สม่ำเสมอหนา ๓-๕ ซม. ส่วนแปลงปลูกปลายฤดูฝน กลบให้แน่นและหนาประมาณ ๒๐ ซม. การปลูกด้วยเครื่องปลูก เครื่องจะเปิดร่องใส่ปุ๋ย วางท่อนพันธุ์และกลบดินโดยอัตโนมัติ

๔. การให้ปุ๋ยให้ปุ๋ยเคมีหลังปลูก หรือหลังแต่งตออ้อย ๒ ครั้งดินร่วนปนทราย ให้ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือ ๑๓-๑๓-๒๑ ครั้งแรกรองกันร่องพร้อมปลูก อัตรา ๒๐ กก./ไร่ ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุ ๒-๓ เดือน อัตรา ๕๐ กก./ไร่ ถ้าเป็นอ้อยตอ หลังตัดแต่งตอให้เพิ่มปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐-๑๕ กก./ไร่ หรือสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๐-๓๐ กก./ไร่ ดินร่วน หรือดินร่วนเหนียว ให้ปุ๋ยสูตร ๑๖-๘-๘ ครั้งแรกหลังปลูก ๑ เดือน อัตรา ๓๕ กก./ไร่ ครั้งที่ ๒ อายุ ๒-๓ เดือน อัตรา ๔๐ กก./ไร่

๕. การจัดการดินหว่านปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอกที่ย่อยสลายดีแล้ว อัตรา ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐

กิโลกรัม/ไร่ใส่กากตะกอนหม้อกรองหรือฟิลเตอร์เค้ก อัตรา ๕,๐๐๐-๘,๐๐๐ กิโลกรัม/น้ำหนักแห้ง/ไร่ ใส่ขานอ้อยแห้งหรือบาคาส อัตรา ๒,๐๐๐ กก./น้ำหนักแห้ง/ไร่ เพื่อช่วยให้โครงสร้างดินดีขึ้น

๖. การดูแลรักษา การใช้ชีวอินทรีย์สารธรรมชาติและสารกำจัดศัตรูพืช ไซเปอร์เมทริน (๒๕% EC) ๒๕ มล./น้ำ ๒๐ ลิตรการใช้สารกำจัดวัชพืชในไร่อ้อย อะลาคลอร์ (๔๘%) ๑๖๐ -๒๔๐ มล./น้ำ ๒๐ ลิตร

๗. การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร รถไถนา รถเก็บเกี่ยวอ้อย รถคีบอ้อย เครื่องปลูกอ้อย

๘. เก็บเกี่ยวอ้อยอายุ ๑๐-๑๔ เดือนหลังปลูกใช้แรงงานและใช้เครื่องเก็บเกี่ยว

๙. การจัดการตออ้อยอ้อยที่ใช้แรงงาน ต้องใช้มีดตัดตออ้อยให้ชิดดินทันทีหลังเก็บเกี่ยว

๑๐. ต้นทุนการผลิต/ไร่/ปีประกอบด้วย ค่าเตรียมดิน ค่าจ้างปลูก ค่าบำรุงรักษา ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์อื่นๆ

ตารางที่ ๓๑: แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงานต่อไร่

รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)			
	อ้อยใหม่	อ้อยต่อ ๑	อ้อยต่อ ๒	อ้อยต่อ ๓
- ค่าไถครั้งที่ ๑ ไถผาน๓	๔๐๐			
- ค่าไถครั้งที่ ๒ ไถผาน๗	๒๐๐			
- ค่าไถครั้งที่ ๓ ไถผาน๗	๒๐๐			
- ค่าพันธุ์อ้อย	๒,๔๐๐			
- ค่าปลูกและซ่อม	๖๕๐			
- ค่าปุ๋ย + ยาปราบศัตรูพืช/วัชพืช	๒,๕๐๐	๒,๕๐๐	๒,๕๐๐	๒,๕๐๐
- ค่าแรงกำจัดศัตรูพืช/วัชพืช				๒๐๐
- ค่าแรงงานเก็บเกี่ยว (๑๘๐ บาท /ตัน)	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐
- ค่าบำรุงรักษา	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐
รวม (บาท)	๖,๗๕๐	๒,๙๐๐	๒,๙๐๐	๒,๙๐๐
ผลผลิต (ตัน)	๑๖	๑๓	๑๒	๑๑
ค่าแรงงานเก็บเกี่ยว (๑๘๐ บาท /ตัน)	๒,๘๘๐	๒,๓๔๐	๒,๑๖๐	๑,๙๘๐
ค่าบรรทุก (๑๕๐ บาท/ตัน)	๒,๔๐๐	๑,๙๕๐	๑,๘๐๐	๑,๖๕๐
รวมต้นทุนทั้งหมด (บาท)	๑๒,๐๓๐	๗,๑๙๐	๖,๘๖๐	๖,๘๖๐

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลผลผลิต

ตำบลเขาวัวมีพื้นที่ปลูกอ้อย จำนวน ๓,๘๙๕ ไร่ ในปี ๒๕๖๓ ในพื้นที่ตำบลเขาวัว มีผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ จำนวน ๔๐,๘๙๗,๕๐๐กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย ๑๐,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย ๑,๑๐๐ บาท/กิโลกรัม

สถานการณ์ตลาด/วิธีการตลาด

จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ฤดูกาลผลิตปี ๒๕๖๑/๒๕๖๒ ราคาอ้อยขั้นต้นในอัตรา ๖๘๐ บาท ณ ระดับความหวานที่ ๑๐ ซี.ซี.เอส. และกำหนดอัตราขึ้น/ลง ของราคาอ้อยเท่ากับ ๔๘.๔๘ บาท ต่อ ๑ หน่วย ซี.ซี.เอส.ต่อเมตริกตัน ฤดูกาลผลิตปี ๒๕๕๘/๒๕๕๙ ราคาอ้อยขั้นต้นในอัตรา ๘๐๘ บาท ณ ระดับความหวานที่ ๑๐ ซี.ซี.เอส. และกำหนดอัตราขึ้น/ลง ของราคาอ้อยเท่ากับ ๔๘.๔๘ บาท ต่อ ๑ หน่วย ซี.ซี.เอส.ต่อเมตริกตัน ฤดูกาลผลิตปี ๒๕๕๗/๒๕๕๘ ราคาอ้อยขั้นต้นในอัตรา ๙๐๐ บาท ณ ระดับความหวานที่ ๑๐ ซี.ซี.เอส. และกำหนดอัตราขึ้น/ลง ของราคาอ้อยเท่ากับ ๕๔ บาท ต่อ ๑ หน่วย ซี.ซี.เอส.ต่อเมตริกตัน ฤดูกาลผลิตปี ๒๕๕๖/๒๕๕๗ ราคาอ้อยขั้นสุดท้ายเฉลี่ยในอัตรา ๙๕๘.๓๑ บาท ณ ระดับความหวานที่ ๑๐ ซี.ซี.เอส. รายละเอียดดังตารางที่ ๓๒ ตารางที่ ๓๒ จุดรับซื้ออ้อยในตำบลเขวาไร่

ที่	จุดรับซื้อ	ที่ตั้ง			ปริมาณการรับซื้อ (ตัน)
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
๑	นายวิจิตร ดรพรมยุง	๕	เขวาไร่	โกสุมพิสัย	
๒	โรงงานมิตรผลรับซื้อในพื้นที่	๗	เขวาไร่	โกสุมพิสัย	

(ที่มา : การสำรวจ, ๒๕๖๒)

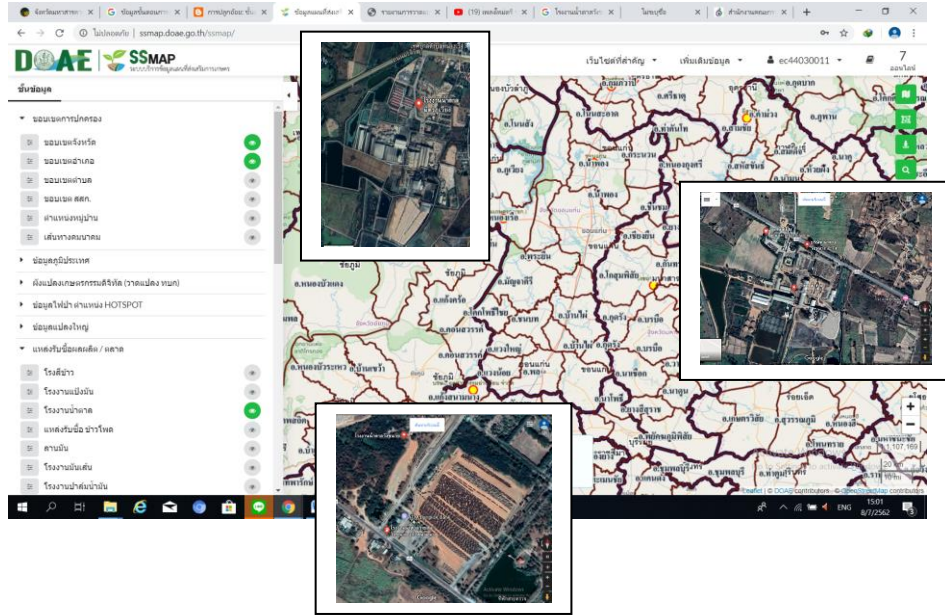
ภาพที่ ๑๙ ที่ตั้งจุดรับซื้ออ้อยโรงงานในพื้นที่ตำบลเขวาไร่

ตารางที่ ๓๓ โรงงานน้ำตาล

ที่	จุดรับซื้อ	ที่ตั้ง		
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
๑	โรงงานน้ำตาลวังขนาย(กลุ่มมหาวัง)	๙	แก้งแก	โกสุมพิสัย
๒	โรงงานน้ำตาลมิตรผล	๑	หนองเรือ	หนองเรือ
๓	โรงงานน้ำตาลวังขนาย แก้งสนามนาง(กลุ่มมหาวัง)	๑	แก้งสนามนาง	แก้งสนามนาง

--	--	--	--	--

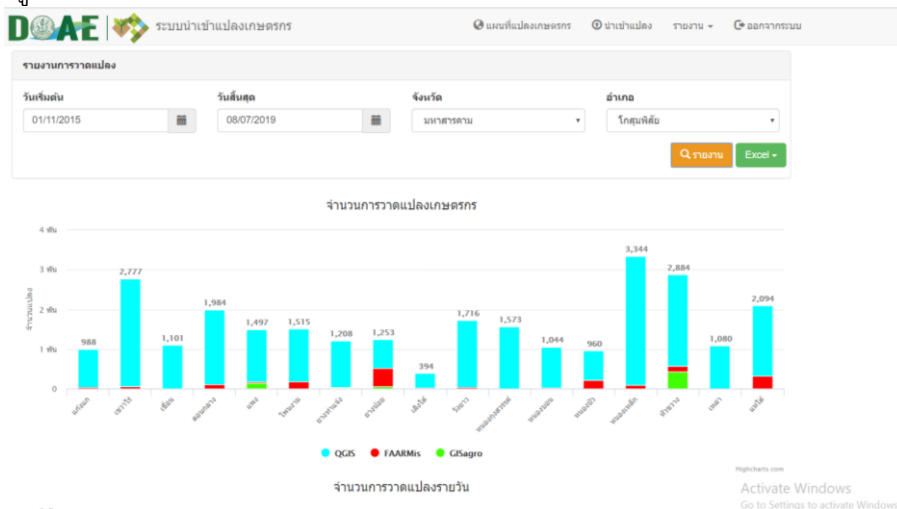

ภาพที่ ๒๐ ที่ตั้งโรงงานน้ำตาล

จากการเข้าร่วมโครงการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ได้นำเครื่องมือและเทคโนโลยี มาปรับปรุงวิธีการรับขึ้นทะเบียนปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การนำเครื่องจับพิกัดภูมิศาสตร์ GPS มาใช้ในการจัดเก็บพิกัดที่ตั้งแปลงวัดขนาดพื้นที่ และร่วมมือกับ GISTDA ในการใช้แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมมาค้นหาพิกัดและวาดผังแปลงด้วยโปรแกรม GISagro การพัฒนาการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Qgis และใช้แผนที่ Google Map ในการค้นหาพิกัดและวาดผังแปลงรวมทั้งได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนพร้อมวาดผังแปลงด้วยคอมพิวเตอร์แท็บเล็ต (Tablet) ผ่าน FAARMis Application ในปี ๒๕๖๐ ให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด

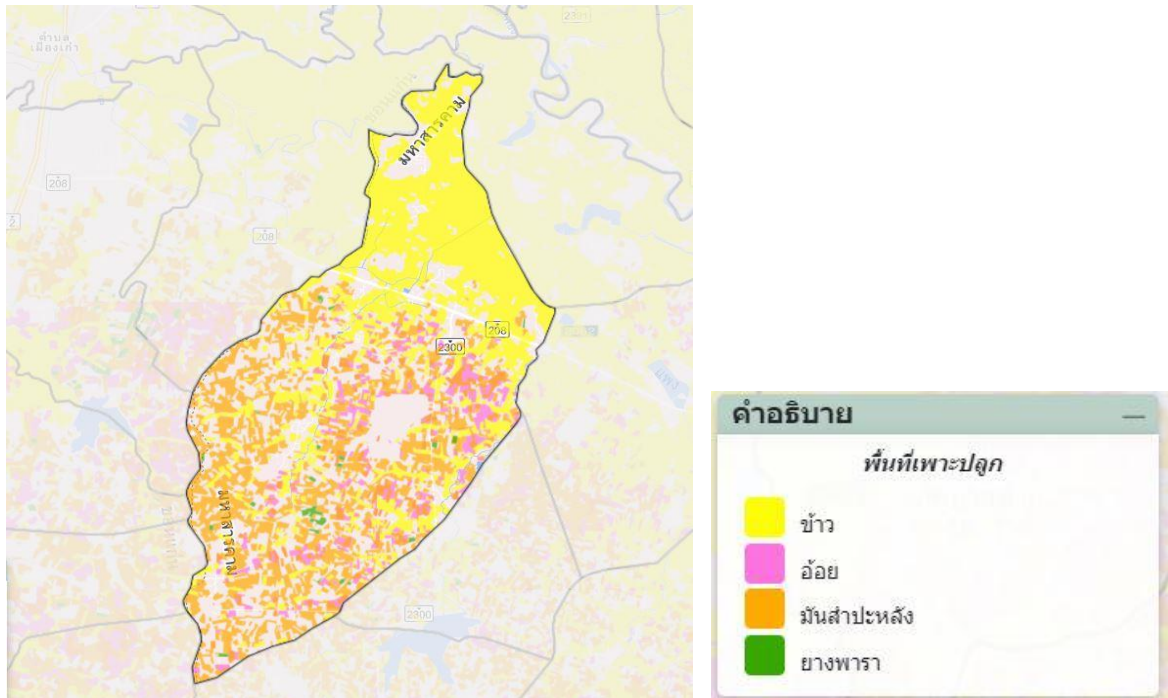
จากข้อมูลวาดแปลง ตัดยอดวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ พบว่าตำบลเขวามีข้อมูลการวาดแปลง จำนวน ๒,๗๗๗ แปลง และมีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลายหลายชนิด เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน รายละเอียดดังภาพที่ ๒๑

ภาพที่ ๒๑ ข้อมูลจากการวาดแปลง

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๔

<http://ssmap.doae.go.th/geofarmer/Report/ParcelReport>

ภาพที่ ๒๒ ข้อมูลการวาดแปลง
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๖๔)

๒.๑.๑ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ ๓๔ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบ ปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
<p>๑. ด้านพื้นที่และ ทรัพยากรการเกษตร ๑.๑ ทรัพยากรดิน</p> <p>๑.๒ ทรัพยากรน้ำ</p>	<p>- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมี โครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ</p> <p>- แหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร ในช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ</p>	<p>- ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อ ไร่ ไถกลบตอซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือ ตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูล ถั่ว ในช่วงการเตรียมดิน ไถกลบพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่ว พุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลุกก่อนทำนาเป็น ระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออกดอก ๕๐ % จึงไถกลบปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้วทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็น ปุ๋ยพืชสด</p> <p>- สร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร</p> <p>- ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร</p>	<p>ทุกหมู่บ้าน</p>	<p>ทุกหมู่บ้าน</p>
<p>๒. ด้านการผลิตและ</p>				

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบ ปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
<p>การตลาด (ตามรายชนิดพืชที่ สำคัญ) ๒.๑ ข้าว</p> <p>๒.๒ มันสำปะหลัง โรงงาน</p> <p>๒.๓ อ้อยโรงงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ราคาผลผลิตตกต่ำ - ราคาผลผลิตตกต่ำ - ต้นทุนการผลิตสูง - ราคาผลผลิตตกต่ำ - ต้นทุนการผลิตสูง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประกอบอาชีพเสริม - ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวเป็น เกษตรกรรมทางเลือกอื่น - ปลูกมันสำปะหลังแปลงใหญ่ตามพื้นที่ Zoning - ปลูกอ้อยแปลงใหญ่ตามพื้นที่ Zoning 	<p>ทุกหมู่บ้าน</p> <p>๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๑๙</p> <p>๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๑๙</p>	<p>ทุกหมู่บ้าน</p> <p>๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๑๙</p> <p>๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๑๙</p>
<p>๓. ด้านเกษตรกรและ องค์กรเกษตรกร ๓.๑ การรวมกลุ่ม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมกลุ่มของเกษตรกรไม่ เข้มแข็ง - เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการผลิต การตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อ อำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต - จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อการแปรรูป ผลผลิตจากข้าว - จัดตั้งกลุ่มตามระบบส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ - 	<p>ทุกหมู่บ้าน</p>	<p>ทุกหมู่บ้าน</p>
<p>๔. ด้านการแปรรูป</p>				

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชน ที่ประสบ ปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
ผลผลิตและผลิตภัณท์ ๔.๑ การแปรรูปข้าว	- ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป	- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อผลิต ข้าวที่มีคุณภาพ - ศึกษานวัตกรรมการแปรรูปโดย สถาบันการศึกษาในพื้นที่หรือผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญ	ทุกหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน

๒.๒ การจัดทำ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตรตำบลศรีสุข ใช้หลักการวิเคราะห์สภาพวิธี SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบถึงโอกาสอุปสรรคที่มีผลกระทบเพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๓๕ การวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อมตำบลเขวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strengths : S)</p> <ol style="list-style-type: none"> มีพื้นที่ปลูกข้าวเยอะ ทุกหมู่บ้าน พื้นที่เหมาะสมในการปลูกอ้อยและ มันสำปะหลัง มีการปลูกพืชผัก สร้างรายได้ ให้แก่เกษตรกร 	<p>จุดอ่อน (Weaknesses : W)</p> <ol style="list-style-type: none"> ขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่อง การผลิต/ตลาด/แปรรูป ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในช่วงฤดู แล้งไม่เพียงพอ พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูก ข้าว
<p>โอกาส (Opportunities : O)</p> <ol style="list-style-type: none"> มีแหล่งรับซื้อผลผลิตค่อนข้างมาก มีหน่วยงานราชการให้ความรู้ เช่น กรมพัฒนาที่ดินให้ความรู้เรื่องการ ปรับปรุงบำรุงดิน สำนักงานการ ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้ความรู้ เรื่องการจัดรูปที่ดินให้เหมาะสม มีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ความรู้ เรื่องการแปรรูปผลผลิตข้าว/พืชผัก 	<p>SO กลยุทธ์เชิงรุก</p> <ol style="list-style-type: none"> การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว (S๑+O๒) แปรรูปผลผลิตจากข้าวเพื่อ เพิ่มมูลค่าสินค้า (S๑+O๓) รวมกลุ่มเกษตรกรในการ ขายพืชผัก(S๓+O๑) รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อปลูก มันสำปะหลังแปลงใหญ่ตาม พื้นที่ Zoning (S๒+O๒) 	<p>WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข</p> <ol style="list-style-type: none"> การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิต ข้าวพันธุ์ดี W๑+O๒) การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูป ผลผลิตจากข้าว (W๑+O๓) รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อปลูกมัน สำปะหลังแปลงใหญ่ตามพื้นที่ Zoning (W๕+O๒)
<p>ภาวะคุกคาม (Threats : T)</p> <ol style="list-style-type: none"> ราคาผลผลิตแปรปรวน ฝนทิ้งช่วง (ภัยธรรมชาติ) ผลผลิตตกต่ำ 	<p>ST กลยุทธ์ป้องกัน</p> <ol style="list-style-type: none"> สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิต ขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง) (S๑+T๑) สร้างแหล่งเก็บน้ำในชุมชน (S๑+T๒) รวบรวมผล ผลิตและแปรรูป จำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม (S๑+T๑) ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อ การเกษตร (S๑+T๒) ปรับปรุงบำรุงดิน (S๑+T๓) 	<p>WT กลยุทธ์เชิงรับ</p> <ol style="list-style-type: none"> รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้าง อาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุ สั้น (W๑+T๒) การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต (W๑+T๒) ทำการเกษตรแบบผสมผสาน (W๕+T๑+T๓)

กำหนดเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก

- ๑.๑ การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว
- ๑.๒ แปรรูปผลผลิตจากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
- ๑.๓ รวมกลุ่มเกษตรกรในการขายพืชผัก
- ๑.๔ รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อปลูกมันสำปะหลังแปลงใหญ่ตามพื้นที่ Zoning

๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข

- ๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี
- ๒.๒ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตจากข้าว
- ๒.๓ รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อปลูกมันสำปะหลังแปลงใหญ่ตามพื้นที่ Zoning

๓. กลยุทธ์ป้องกัน

- ๓.๑ สร้างตลาดแบบขายตรง (ผู้ผลิตขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง)
- ๓.๒ สร้างแหล่งเก็บน้ำในชุมชน
- ๓.๓ รวบรวมผล ผลิตและแปรรูปจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม
- ๓.๔ ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร
- ๓.๕ ปรับปรุงบำรุงดิน

๔. กลยุทธ์เชิงรับ

- ๔.๑ รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชอายุสั้น
- ๔.๒ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต
- ๔.๓ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน

บทที่ ๓

ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล

๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)

๓.๑.๑ ข้าว

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ

กลยุทธ์ : การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว

โครงการที่ ๑ ชื่อโครงการการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

โครงการที่ ๒ โครงการ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ตำบลเขาไร่

๓.๑.๒ มันสำปะหลังโรงงาน

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ

กลยุทธ์ : การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว

โครงการที่ ๑ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมันสำปะหลังตามการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning)

๓.๑.๓ อ้อยโรงงาน

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ

กลยุทธ์ : การเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าว

โครงการที่ ๑ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย (การปลูกอ้อยพันธุ์ดี)

๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๓.๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกร

เป้าหมาย : เพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลผลิตจากข้าว

กลยุทธ์ : การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตข้าวพันธุ์ดี

โครงการที่ ๑ โครงการ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๓.๒.๑ ทรัพยากรดิน

เป้าประสงค์ของกลยุทธ์ : เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ทรัพยากรดิน

กลยุทธ์ : เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี

๑. ชื่อโครงการการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๑. หลักการและเหตุผล

ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตพืชที่สำคัญ ซึ่งดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกควรมีอินทรีย์วัตถุประมาณ ๕ % โดยปริมาตร แต่พื้นที่การเกษตรของประเทศไทย ๑๔๙.๒๕ ล้านไร่ เป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำกว่า ๑.๕ % ประมาณ ๙๘.๗ ล้านไร่ โดยอินทรีย์วัตถุมีความสำคัญในการช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดิน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมี เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๒๓ และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องดิน และการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง

ดังนั้น เพื่อยกระดับความรู้ด้านดินและปุ๋ยให้แก่เกษตรกร และช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถจัดการดินและใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้ด้วยตนเอง จึงเห็นควรดำเนินการโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร เกี่ยวกับการตรวจวิเคราะห์ค่า NPK และความเป็นกรดต่างในดิน และการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในนาข้าว ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนทางด้านการพัฒนาการเกษตร

๒. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรและปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร ชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเองโดยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๓. เพื่อให้มีการบริการทางด้านการเกษตร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถให้บริการแก่เกษตรกร โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

๓. เป้าหมาย

จำนวน ๑๐๐ คน ประกอบด้วย

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหัวขวาง
- อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ๒๐ หมู่บ้าน
- หมอดินอาสา ๒๐ หมู่บ้าน
- ผู้แทนเกษตรกร/ผู้นำชุมชน ๒๐ หมู่บ้าน
- ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวขวาง และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่บ้านในปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเขวาไร่ (หมู่ ๑-๒๐)

๖. กิจกรรม

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	ประสานงานกับกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง								
๔	ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ								
๕	มอบปัจจัยการผลิต								
๖	ดำเนินการตามโครงการฯ								
๗	ติดตามและประเมินผล								

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ (จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล)
๒. ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.
๓. ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
๔. ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ
๕. ดำเนินการตามโครงการฯ
๖. ติดตามและประเมินผล

๘. งบประมาณ งบประมาณทั้งสิ้น จำนวน ๒๔,๓๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน)
รายละเอียด ดังนี้

กิจกรรม ฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร เป็นเงิน ๒๔,๓๐๐ บาท

๑. ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่ม จำนวน ๑๐๐ คน X ๒๕ บาท X ๒ มื้อ เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๒. ค่าอาหารกลางวัน จำนวน ๑๐๐ คน X ๕๐ บาท X ๑ มื้อ เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๓. ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายไวนิลโครงการ เป็นเงิน ๓๐๐ บาท
๔. ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายแผนที่กลุ่มชุดดิน เป็นเงิน ๑๕๐ บาท
๕. ค่าวิทยากร จำนวน ๓ ชั่วโมงๆ ละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๘๐๐ บาท
๖. ค่าจัดซื้อสมุด / ปากกา / ซองพลาสติกใส่เอกสาร เป็นเงิน ๒๐๐๐ บาท
  - สมุด จำนวน ๑๐๐ เล่มๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๕๐๐ บาท
  - ปากกา จำนวน ๑๐๐ ด้ามๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๕๐๐ บาท
  - ซองพลาสติกใส่เอกสาร จำนวน ๑๐๐ ซองๆ ละ ๑๐ บาท เป็นเงิน ๑๐๐๐ บาท

๗ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เป็นเงิน ๑๐,๐๕๐ บาท

๗.๑ ค่าจัดซื้อปุ๋ยเคมี เป็นเงิน ๒,๕๐๐ บาท

- ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ (ยูเรีย แม่ปุ๋ยเอ็น) จำนวน ๑ กระสอบ
- ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๘-๔๖-๐ (ไดแอมโมเนียมฟอสเฟต แม่ปุ๋ยพี) จำนวน ๑ กระสอบ
- ปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ (โพแทสเซียมคลอไรด์ แม่ปุ๋ยเค) จำนวน ๑ กระสอบ

๗.๒ ค่าจัดซื้อชุดตรวจสอบ N P K และกรดต่างในดิน เป็นเงิน ๗,๕๕๐ บาท

- เฉพาะน้ำยาเติม จำนวน ๒ ชุดๆ ละ ๓,๗๗๕ บาท เป็นเงิน ๗,๕๕๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บตัวอย่างดิน การตรวจวิเคราะห์หาค่า NPK และความเป็นกรดต่างในดิน และ การใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในนาข้าว

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร ชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตร

๓. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาวไร่ มีการให้บริการทางด้านการพัฒนาการเกษตร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสาน

ชื่อโครงการ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ตำบลเขาวไร่

๑. หลักการและเหตุผล

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับหนึ่งของตำบลหัวขวาง จากผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของตำบลเขาวไร่ มีพื้นที่ทำนา ๒๔,๐๑๘.๗๖ ไร่ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีจำนวน ๒,๐๘๙ ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด ๓,๐๙๓ ครัวเรือน ซึ่งโดยปกติสภาพทั่วไปในการทำนา มักจะประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ขาดเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี มีการปนเปื้อนของโรคแมลง และเกษตรกรมักจะไม่ดีทำการคัดพันธุ์ข้าว จึงทำให้ผลผลิตต่ำไม่มีคุณภาพ

ในปีที่ผ่านมาสภาพการทำนาของตำบลหัวขวาง สภาพปัญหาสภาวะแห้งแล้ง ทำให้คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ลดลง ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีในปีต่อไป ทั้งนี้ยังขาดปัจจัยสนับสนุนในการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้อินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างเพียงพอในการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ และเพื่อให้เกษตรกรได้ทดลองจัดทำแปลงสาธิตข้าวพันธุ์ดี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างเพียงพอในการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพ ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
๒. เกษตรกรผู้ร่วมโครงการทุกหมู่บ้านจะได้จัดทำแปลงสาธิตข้าวพันธุ์ดี และได้รับความรู้โดยผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร
๓. เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารกลุ่ม/กองทุน

๓. เป้าหมาย

๑. เกษตรกรทุกหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อยหมู่บ้านละ ๕ คน ในพื้นที่ตำบลเขาวไร่
๒. ตำบลเขาวไร่มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อย ๑ กองทุน วงเงิน ๙๗,๐๐๐ บาท

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑-๒๐ ตำบลเขาวไร่

๖. กิจกรรม

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว								
๔	ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ								
๕	มอบปัจจัยการผลิต								
๖	ดำเนินการตามโครงการฯ								
๗	ติดตามและประเมินผล								

๗. วิธีการดำเนินงาน

- ๓.๑ จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ (จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล)
- ๓.๒ ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.
- ๓.๓ ประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
- ๓.๔ ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ
- ๓.๕ มอบปัจจัยการผลิต
- ๓.๖ ดำเนินการตามโครงการฯ
- ๓.๗ ติดตามและประเมินผล

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ชุมชน จำนวน ๙๗,๐๐๐ บาท ดังนี้

- ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี กข. ๖ จำนวน ๖,๐๐๐ กก.ๆ ละ ๑๕ บาท เป็นเงิน ๙๐,๐๐๐ บาท
- ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์ จำนวน ๖,๐๐๐ กก.ๆ ละ ๑ บาท เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท
- ค่าวัสดุโครงการ(พิธีมอบปัจจัยการผลิต,การฝึกอบรม)
- ค่าติดตามประเมินผล เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๙๗,๐๐๐ บาท (เก้าหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน)

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

- ๓.๑ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการทุกครัวเรือนได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ ภารกิจและการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวขวาง เกษตรกรในพื้นที่ตำบลหัวขวาง มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีใช้ในการผลิตข้าวทุกครัวเรือน ครัวเรือนละไม่ต่ำกว่า ๔ ไร่
- ๓.๒ เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนและมีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวของตำบลอย่างน้อย ๑ กองทุน วงเงิน ๙๗,๐๐๐ บาท
- ๓.๓ เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกครัวเรือน และทำให้มีรายได้เพิ่มปีละ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน

๑๐. ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรได้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อยครัวเรือนละ ๔ ไร่ (๒๐ กก.)
๒. มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างน้อย ๑ กองทุน วงเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท
๓. เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและมีรายได้เพิ่มปีละ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมันสำปะหลังตามการบริหารจัดการเขต เกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning)

๑. หลักการและเหตุผล

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ จำนวน ๘.๐๒๕ ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๕๐ จังหวัด มีเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๔๙๔,๖๙๐ ครัวเรือน โดยจำแนกสัดส่วนเกษตรกรออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามขนาดการถือครองพื้นที่การเพาะปลูก โดยพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่า ๑๐ ไร่ ๕๕.๗๙ % พื้นที่ปลูกขนาด ๑๐-๒๕ ไร่ ๓๑.๗% และพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า ๒๕ ไร่ ๑๓.๐๖% ในปีการผลิต ๒๕๖๐/๖๑ มีผลผลิต จำนวน ๒๗.๘๗๕ ล้านตัน ในขณะที่ความต้องการใช้ในภาพรวมของประเทศไทยมีประมาณ ๔๑.๓๓ ล้านตัน ปัญหาส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง คือ ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาจากโรคและแมลงศัตรูพืช ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังยังมีรายได้น้อย เมื่อเทียบกับการลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่า ๑๐ ไร่ ยังคงมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

มันสำปะหลังได้ถูกกำหนดให้เป็นสินค้ายุทธศาสตร์ของประเทศ โดยกำหนดยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๙ มีเป้าหมายการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังและ ในพื้นที่ตำบลเขวาไร่พบว่า จากการจัดการศักยภาพพื้นที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ปี ๒๕๖๓ ตำบลเขวาไร่มีพื้นที่เหมาะสมปานกลางในการปลูกมันสำปะหลัง ๓๔,๕๐๗ ไร่คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓๗ แต่ในการปลูกมันสำปะหลังจริงของเกษตรกรจากการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจพบว่า มีการปลูกมันสำปะหลังเพียง ๗,๖๑๒.๕๐ ไร่ ฉะนั้นเพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ จึงได้จัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังโดยมุ่งหวังเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตมันสำปะหลังที่ตอบสนองกับยุทธศาสตร์และนโยบาย ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่งผลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในอาชีพของเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลัง

๑๐. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง การสำรวจติดตามเพื่อระวังและจัดการโรคใบด่างมันสำปะหลัง และศัตรูอื่นๆ
๒. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดเครือข่ายผู้ผลิตมันสำปะหลัง สำหรับเป็นกลไกเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดของเกษตรกรไปสู่แปลงใหญ่

๑๑. เป้าหมาย

เกษตรกรหมู่ ๑,๑๕,๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๙ ตำบลเขวาไร่ที่มีพื้นที่ S๑ S๒ ของเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๒๐ ราย ๑๐๐ ไร่

๑๒. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน ของปี ๒๕๖๖

๑๓. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑,๑๕,๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๙ ตำบลเขาไร่

๑๔. กิจกรรม

กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	ช่วงระยะเวลาดำเนินการ ต.ค. ๖๕ - ก.ย. ๖๖												
		ไตรมาสที่ ๑			ไตรมาสที่ ๒			ไตรมาสที่ ๓			ไตรมาสที่ ๔			
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑. กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง														
๑. ถ่ายทอดเทคโนโลยีและจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน ๓ ครั้ง	๑๑,๐๐๐				๑๑,๐๐๐									
๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการปรับเปลี่ยนการผลิตพืช	๒๕๐,๐๐๐							๒๕๐,๐๐๐						
๓. ติดตามประเมินผล	๑,๔๔๐													
รวมทั้งสิ้น	๒๖๒,๔๔๐													

๗. เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

๑. คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเขตการจัดการบริหารจัดการสินค้าเกษตร (Zoning) พื้นที่ S๑ S๒ ตามกรมพัฒนาที่ดิน
๒. จัดเวทีประเมินความต้องการและความจำเป็น ที่จะต้องใช้เทคโนโลยีการเกษตรสำหรับกำหนดเป็นทิศทางในการพัฒนา และจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน ๓ ครั้งดังนี้
  - ๒.๑ ครั้งที่ ๑ จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการเพิ่มศักยภาพการผลิต ระบบการผลิต และเพิ่มกิจกรรมในฟาร์ม
  - ๒.๒ ครั้งที่ ๒ จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาคุณภาพ

๒.๓ ครั้งที่ ๓ จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเชื่อมโยงการตลาดมันสำปะหลัง

๓.สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการปรับเปลี่ยนการผลิตพืชชนิดใหม่ที่เหมาะสม/เกษตรกรผสมผสาน

๘. งบประมาณ

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

๑.จัดเวทีประเมินความต้องการและความจำเป็นจัดกระบวนการเรียนรู้

งบประมาณ ๑๑,๐๐๐ บาท

- ค่าอาหารสำหรับเกษตรกร จำนวน ๒๐ รายๆละ ๓ มื้อๆละ ๑๐๐ บาท เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มสำหรับเกษตรกร จำนวน ๒๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน

๓,๐๐๐ บาท

- ค่าวัสดุในการฝึกอบรม เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท

๒.สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการปรับเปลี่ยนการผลิตพืชชนิดใหม่ที่เหมาะสม/เกษตรกรผสมผสาน ไร่ ละ ๒๕๐๐ บาท ครัวเรือนละ ๕ ไร่ จำนวน ๒๐ ครัวเรือน เป็นเงิน ๒๕๐,๐๐๐ บาท

๓.ค่าติดตามประเมินผล เป็นเงิน ๑,๔๔๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๒๖๒,๔๔๐ บาท (สองแสนหกหมื่นสองพันสี่ร้อยสี่สิบบาทถ้วน)

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ๒๐ ราย มีความรู้และสามารถนำความรู้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตมันสำปะหลัง ให้มีประสิทธิภาพและผลผลิตเพิ่มขึ้น

๒. เกษตรกร ๒๐ ราย มีความรู้เรื่องโรคใบด่างมันสำปะหลัง การสำรวจ ติดตาม เฝ้าระวัง และจัดการโรคใบด่างมันสำปะหลัง

๓. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ๒๐ ราย สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังได้ และเตรียมพร้อมที่จะเข้าร่วมแปลงใหญ่ มันสำปะหลัง เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกครัวเรือนและทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

1. เกษตรกร 20 ราย มีความรู้ทักษะการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังได้

2. เกษตรกร 20 ราย มีการเชื่อมโยงเครือข่าย ในด้านการผลิตและการตลาด มันสำปะหลัง

3. เกษตรกร 20 ราย มีความรู้ในการเฝ้าระวังและจัดการโรคใบด่างมันสำปะหลัง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย (การปลูกอ้อยพันธุ์ดี)

๑. หลักการเหตุผล

อ้อยโรงงานเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยที่ประเทศไทยมีการส่งออกน้ำตาลเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศบราซิลในปี ๒๕๕๙/๒๕๖๐ มีพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งประเทศรวม ๙.๗๕ ล้านไร่ ให้ผลผลิตรวม ๙๑.๐๕ ล้านตัน (ที่มา : คณะกรรมการอ้อย) ผลผลิตอ้อยโรงงานลดลงจากปี ๒๕๕๘/๒๕๕๙ ประมาณ ๓.๒๐ เปอร์เซ็นต์ แต่เนื่องจากความต้องการผลผลิตอ้อยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการใช้ในภาคอุตสาหกรรมน้ำตาลจึงมีการขยายฐานกำลังการผลิตโดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้ต่อหน่วยพื้นที่กลับมีแนวโน้มลดลงเกิดจากสาเหตุต่างๆ ได้แก่ ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้ปริมาณธาตุอาหารในดินลดลง การเผาใบอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวอ้อย เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานทำให้มีปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช และวัชพืช ขาดวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวไม่มีการบริหารจัดการไร่ที่ดี เกษตรกรมีโอกาเข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตอ้อยได้ไม่ทั่วถึง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตอ้อยที่สำคัญให้มีความรู้ความสามารถ พร้อมเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพอ้อยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อยเพื่อให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้และสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตอ้อยให้มีผลผลิตเพียงพอรองรับความต้องการในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ พัฒนาความรู้ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แก่เจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรหมู่ ๑,๑๕,๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๙ ตำบลเขาไร่ที่มีพื้นที่ S๑ S๒ ของเขตความเหมาะสม สำหรับการปลูกอ้อย จำนวน ๒๐ ราย ๑๐๐ ไร่

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน ของปี ๒๕๖๕ ,๒๕๖๖,๒๕๖๗

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑,๑๕,๔,๒๐,๕,๖,๑๑,๗,๑๖,๘,๙ ตำบลเขาไร่

๖.กิจกรรม

ที่	ชื่อกิจกรรม	เป้าหมายดำเนินการรวม		งบประมาณรวม (บาท)
		จำนวนเป้าหมาย	หน่วยนับ	
๑	เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต - อบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการ เพาะปลูกอ้อยให้แก่เกษตรกร	๑๐๐	ราย	๓๕,๐๐๐
๒	แปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย - จัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิต อ้อย	๑	แปลง	๓๐,๐๐๐

๗.เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเพาะปลูกอ้อยให้แก่เกษตรกร

เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

- คัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมในเขตพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกอ้อย (S๑ หรือ S๒) และมีโรงงานน้ำตาลรองรับ

- จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการผลิตอ้อยให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย เช่น พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับพื้นที่ การป้องกันกำจัดศัตรูอ้อยที่สำคัญ การใช้และผลิตปุ๋ยชีวภาพ และการจัดการระบบน้ำในไร่อ้อย

๗.๒ กิจกรรมจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย

เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

คัดเลือกพื้นที่ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย จำนวน ๑ แปลง พื้นที่ ๕ ไร่ เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย

๘. งบประมาณ

๘.๑ กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเพาะปลูกอ้อยให้แก่เกษตรกร

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำนวน ๒๕,๐๐๐ บาท

- ค่าอาหารกลางวันเกษตรกร ๑๐๐ รายๆละ ๑ มื้อๆละ ๑๐๐ บาทเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
- ค่าอาหารว่างเครื่องดื่มเกษตรกร ๑๐๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาทเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
- ค่าวัสดุในการฝึกอบรม เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๗.๒ กิจกรรมจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย

- ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำแปลงต้นแบบเทคโนโลยีการผลิตอ้อย จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงิน ๕๕,๐๐๐ บาท

๙.ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ๑๐๐ ราย มีความรู้และสามารถนำความรู้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต อ้อยโรงงาน ให้มีประสิทธิภาพและผลผลิตเพิ่มขึ้น

๒. เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ๑๐๐ ราย สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยโรงงานได้ และเตรียมพร้อมที่จะเข้าร่วมแปลงใหญ่ อ้อยแปลงใหญ่ เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกครัวเรือนและทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

1. เกษตรกร 100 ราย มีความรู้ทักษะการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อยโรงงานได้
2. เกษตรกร 100 ราย มีการเชื่อมโยงเครือข่าย ในด้านการผลิตและการตลาด อ้อยโรงงาน

ชื่อโครงการ ปลุกพืชผักปลอดสารพิษ

จำนวนงบประมาณที่เสนอขอ ๔๙,๒๐๐.๐๐ บาท (สี่หมื่นเก้าพันสองร้อยบาทถ้วน)

๑. หลักการและเหตุผล

พืชผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมาก เนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง แต่ค่านิยมในการบริโภคผักนั้น มักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงาม ไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผักจะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชในปริมาณที่มาก เพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อนำมาบริโภคแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในผักผักนั้นได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เกษตรกรจึงควรหันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยนำเอาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชหลายวิธีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เป็นการทดแทนหรือลดปริมาณการใช้สารเคมีให้น้อยลง เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษนั้น จะใช้หลักการปลูกพืชผักโดยการ ใช้สารเคมีในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือใช้ตามความจำเป็นและจะใช้หลัก “การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานหรือ ไอพีเอ็ม” แทน แต่การที่จะป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ได้ผลนั้นจะต้องเลือกวิธีที่ประหยัดเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ปลูกจะต้องเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ สาเหตุการระบาดของศัตรูพืช การควบคุมศัตรูพืชให้ประสบผลสำเร็จ รวมถึงวิธีการควบคุมศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ได้พืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค
๒. เพื่อช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเนื่องจากการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษเหล่านี้ด้วย
๓. เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
๔. เพื่อช่วยให้เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีคุณภาพทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้

๓. เป้าหมาย

๑. เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเขวาไร่ จำนวน ๒๐ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑๔๐ ราย

๔. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ ๑-๒๐ ตำบลเขวาไร่

๕. ระยะเวลาการดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

๖. กิจกรรม

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง								
๔	ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ								
๕	ดำเนินการตามโครงการฯ								
๖	ติดตามและประเมินผล								

๗. กิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน

๑. จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ (จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล)
๒. ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
๓. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔. ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ
๕. ดำเนินการตามโครงการฯ
๖. ติดตามและประเมินผล

๘. งบประมาณ ๔๙,๒๐๐ บาท

๑. ค่าตอบแทนวิทยากรจำนวน ๒ วันๆ ละ ๖ ชั่วโมงๆ ละ ๖๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๗,๒๐๐ บาท
๒. ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม เกษตรกร จำนวน ๑๔๐ คน จำนวน ๔ มื้อๆละ ๒๕ บาท
รวมเป็นเงิน ๑๔,๐๐๐ บาท
๓. ค่าอาหารกลางวัน เกษตรกร จำนวน ๑๔๐ คน จำนวน ๒ มื้อๆละ ๑๐๐ บาท
รวมเป็นเงิน ๒๘,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ช่วยให้เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีคุณภาพทำให้สามารถขายผลผลิต
๒. เกษตรกรผลิตพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค
๓. เกษตรกรผู้ปลูกผักมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเนื่องจากการไม่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารพิษ

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

๑. หลักการและเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานในการดำรงอยู่ของเกษตรกร ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน อดออม มีความเพียร มีสติ ใช้ปัญญา และความรอบคอบในการทำงาน เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๒. วัตถุประสงค์

๕.๑ เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

๕.๒ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการผลิต การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์

๕.๓ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศูนย์ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่าย

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรตำบลเขวาไร่ ๑ หมู่บ้าน ๓๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน

๕. พื้นที่ดำเนินการ

๑ หมู่บ้านในตำบลเขวาไร่

๖. กิจกรรม

ที่	ชื่อกิจกรรมย่อย	เป้าหมาย	หน่วยนับ	งบประมาณรวม (บาท)
๑	อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร	๓๐	ราย	๙,๐๐๐
๒	ศึกษาดูงาน	๓๐	ราย	๑๒,๐๐๐

ที่	กิจกรรม	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑	จัดทำโครงการเพื่อเสนออนุมัติ								
๒	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล อาสาสมัครเกษตรตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต.								
๓	อบรมถ่ายทอดความรู้								
๔	ศึกษาดูงาน								
๗	ติดตามและประเมินผล								

๗. วิธีการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

เกษตรกรตำบลเขาไร่ จำนวน ๓๐ ราย

เงื่อนไขวิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการหมู่บ้านส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ๑หมู่บ้าน จำนวน ๓๐ ราย จำนวน ๒ ครั้ง

๑) จัดทำเวทีชุมชน หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ

โดยเน้นตามความต้องการของกลุ่ม

๒) เมื่อได้หลักสูตรตามความต้องการในเรื่องที่จะอบรมแล้วกำหนดแผนการอบรมให้

ดำเนินการ อบรมเกษตรกร

๗.๒ กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

พื้นที่ดำเนินการ กลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน บ้านหนองโพธิ์ ตำบลหนองโพธิ์

อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๓๐ ราย

เงื่อนไขและวิธีการดำเนินงาน

๑) ประชุมเพื่อคัดเลือกสถานที่ศึกษาดูงาน

๒) กำหนดแผนปฏิบัติงาน

๓) พาสมาชิกกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองโพธิ์ ตำบลหนองโพธิ์

อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๓๐ รายศึกษาดูงาน

๔) สรุปรายงาน ส่งอำเภอ/จังหวัด

๘. งบประมาณ ๒๑,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๑. อบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ ๙,๐๐๐ บาท

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

๑) ค่าอาหารสำหรับเกษตรกร จำนวน ๓๐ รายๆ ละ ๒ มื้อๆ ละ ๑๐๐ บาท

เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

๒) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มเกษตรกร จำนวน ๓๐ รายๆ ละ ๔ มื้อๆ ละ ๒๕ บาท

เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๙,๐๐๐ บาท

กิจกรรมย่อยที่ ๒. ศึกษาดูงาน

รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม งบประมาณดำเนินการ จำนวน

๑๒,๐๐๐ บาท

๑) ค่าเบี้ยเลี้ยงเกษตรกร ๑ วันจำนวน ๓๐ รายๆ ละ ๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

๒) ค่าพาหนะเหมาจ่ายจำนวน ๑ วันๆ ละ ๓๐ รายๆ ละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท

๓) ค่าติดตามและชดเชยน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๒,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓๐ รายมีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

๒. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข

๓. สมาชิกได้เสริมสร้างความรู้การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการผลิตการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน

๔. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยมีความเข้มแข็ง

๕. ขยายผลความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชน

ตัวชี้วัด

๑. เกษตรกรจำนวน ๓๐ ราย ได้รับการส่งเสริมอาชีพ

๒. เกิดการเรียนรู้สำหรับเกษตรกร จำนวน ๓๐ ราย

โครงการส่งเสริมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธีและการใช้สารชีวภัณฑ์

หลักการและเหตุผล

การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรนิยมปฏิบัติ คือการใช้สารเคมีเพียงวิธีเดียวอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการไม่ถูกต้องและมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ก่อให้เกิดอันตรายและผลกระทบต่อเกษตรกร ทำให้สุขภาพทรุดโทรมเจ็บป่วย ทำลายศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช (ตัวห้ำ ตัวเบียน) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ศัตรูพืชเกิดการระบาด ก่อให้เกิดศัตรูพืชชนิดใหม่ ๆ ศัตรูพืชต้านทานต่อสารเคมี เกิดพิษตกค้างในผลผลิต เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและต้นทุนการผลิตสูง รวมทั้งเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งผลผลิตไปจำหน่ายต่างประเทศ จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องป้องกันหรือควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เนื่องจากเป็นวิธีที่ใช้สิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช ได้แก่ ตัวห้ำ ตัวเบียน เชื้อโรค จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมศัตรูพืชระยะยาว ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) คือ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อให้เกษตรกรใช้ศัตรูธรรมชาติและเชื้อราที่เป็นประโยชน์ ในการควบคุมศัตรูพืช
๒. เพื่อลดการใช้สารเคมีและค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี
๓. เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ
๔. เพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

งบประมาณ ๖๕,๓๐๐ บาท

กิจกรรมส่งเสริมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธีและการใช้สารชีวภัณฑ์ เป็นเงิน ๖๕,๓๐๐ บาท

๑.กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้แก่ อกม. ๑๔,๒๐๐ บาท

๑.๑.ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่ อกม. หลักสูตรการป้องกันโรคข้าว ๒๐ ราย จำนวน ๑ วัน

- ค่าอาหารกลางวัน ๑ รายๆละ ๑๐๐บาท เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ๒๐ รายๆ ละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

๑.๑ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา

- หัวเชื้อราไตรโคเดอร์มา ขนาดบรรจุ ๒๐ กรัม จำนวน ๖ ขวด ขวดละ ๑๕๐ บาท

(จำนวนหัวเชื้อราไตรโคเดอร์มา ๑ขวด/ราย อกม.๒๐ ราย) เป็นเงิน ๓๐๐๐ บาท

- ข้าวสารเจ้า จำนวน ๑๐ ก.ก.ๆ ละ ๓๐ บาท เป็นเงิน ๖๐๐ บาท

(จำนวนข้าวสาร ๑ กิโลกรัม/รายอกม.๒๐ ราย)

- หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ขนาด ๗ ลิตร จำนวน ๑ ใบๆละ ๒,๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๒,๖๐๐ บาท
- ถูพลาสติกทนร้อน ๘”x๑๒” จำนวน ๑ กก. ๆ ละ ๙๐ บาท เป็นเงิน ๙๐ บาท
- ยางรัด ๑ กก.ๆ ละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๕๐ บาท
- เช็ดหมุด ๑ กล่อง ๆ ละ ๔๐ บาท เป็นเงิน ๔๐ บาท
- เทปธิลแอลกอฮอล์ ๗๐% ขนาด ๔๕๐ ซีซี. จำนวน ๑ ขวดๆละ ๗๐ บาท
- กระบอกหัวสเปรย์ฉีดน้ำ จำนวน ๓ ขวดๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๕๐ บาท

๑.๒ สื่อประชาสัมพันธ์โครงการ

- ป้ายไวนิล ขนาด ๒.๕x๑เมตร จำนวน ๑ ป้าย ๆ ละ ๔๐๐บาท เป็นเงิน ๔๐๐บาท
- แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ๘๒๐ แผ่น แผ่นละ ๕ บาท เป็นเงิน ๔,๑๐๐ บาท

รวมงบประมาณ ๑๔,๒๐๐ บาท

๒.กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรนาร่อง งบประมาณ ๕๑,๑๐๐ บาท

๒.๑.ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่ อกม. หลักสูตรการป้องกันโรคข้าว ๑๐๐ ราย จำนวน ๑ วัน

- ค่าอาหารกลางวัน ๑๐๐ รายๆละ ๑๐๐บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ๑๐๐ รายๆ ละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

๒.๒ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา

- หัวเชื้อราไตรโคเดอร์มา ขนาดบรรจุ ๒๐ กรัม จำนวน ๑๐๐ ขวด ขวดละ ๑๕๐ บาท
- (จำนวนหัวเชื้อราไตรโคเดอร์มา ๒ ขวด/ราย) เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท
- ข้าวสารเจ้า จำนวน ๑๐๐ กก.ๆ ละ ๓๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

(จำนวนข้าวสาร ๑ กิโลกรัม/ราย)

- ถูพลาสติกทนร้อน ๘”x๑๒” จำนวน ๘ กก. ๆ ละ ๙๐ บาท เป็นเงิน ๗๒๐ บาท
- ยางรัด ๒ กก.ๆ ละ ๑๕๐ บาท เป็นเงิน ๓๐๐ บาท
- เช็ดหมุด ๔ แผง ๆ ละ ๔๐ บาท เป็นเงิน ๑๖๐ บาท
- แอลกอฮอล์ ขนาด ๔๕๐ ซีซี. จำนวน ๑๖ ขวดๆละ๗๐ บาท เป็นเงิน ๑,๑๒๐ บาท
- กระบอกหัวสเปรย์ ขนาด ๕๐๐ ซีซี จำนวน ๑๖ ขวดๆละ ๕๐ บาท เป็นเงิน ๘๐๐ บาท

รวมงบประมาณ ๕๑,๑๐๐ บาท

กลุ่มเป้าหมาย

๑. อกม. จำนวน ๒๐ คน
- ๒ .เกษตรกรนาร่อง รวม ๑๐๐ คน

. ระยะเวลาดำเนินการ มกราคม ๒๕๖๖ สิ้นสุดปี กันยายน ๒๕๖๖

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ									ผู้รับผิดชอบ
		ปี ๒๕๖๖									
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
ขั้นเตรียมการ											
๑	จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ										สนง.เกษตรอำเภอ
๒	ขออนุมัติงบประมาณ		↔								สนง.เกษตรอำเภอ
๓	กำหนดพื้นที่ดำเนินการ				↔						สนง.เกษตรอำเภอ, อบต
ขั้นปฏิบัติการ											
๑	-คัดเลือก อกม. จำนวน ๒๐ คน -เกษตรกรนาร่อง รวม ๑๐๐ คน				↔						สนง.เกษตรอำเภอ, อบต
๒	สนับสนุนวัสดุการเรียนรู้					↔					สนง.เกษตรอำเภอ, อบต
๓	ถ่ายทอดความรู้การขยาย และการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์ม่า					↔					สนง.เกษตรอำเภอ, อบต
ขั้นติดตามงาน											
๑	การติดตามงาน							↔			สนง.เกษตรอำเภอ, อบต
๒	การรายงานสรุปผล							↔			สนง.เกษตรอำเภอ, อบต

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

๑. ผลผลิตของโครงการ (Out put)

เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี และนำไปปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง

๒. ผลลัพธ์ของโครงการ (Out come)

เพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ลดต้นทุนการผลิต เกิดความปลอดภัยในการใช้สารเคมี
เกิดความสมดุลธรรมชาติ

การประเมินผลความสำเร็จของโครงการ

- ปริมาณของศัตรูธรรมชาติ (ตัวห้ำ, ตัวเบียน)
- ปริมาณของศัตรูพืชที่คงเหลือจากการทำลาย
- ความเสียหายของพืช
- ผลผลิตต่อไร่
- ต้นทุนการผลิตต่อไร่
- กำไรสุทธิต่อไร่

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง.๒๕๖๒. ฝ่ายทะเบียนและบัตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.จำนวนประชากรในตำบลเขาวัวไร่. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน.๒๕๖๒. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๔. กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงคมนาคม. **ชั้นข้อมูลเส้นทางถนน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)
- กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๖๒ รายงานสถานการณ์และคุณภาพอากาศประเทศไทย แหล่งที่มา :
<http://air4thai.pcd.go.th/webV๒/station.php?station=๔๖๓>
- กรมพัฒนาที่ดิน. **ชั้นข้อมูลชุดดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)
- กรมพัฒนาที่ดิน. **การใช้ประโยชน์ที่ดิน** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)
- กรมพัฒนาที่ดิน. **ระดับความเหมาะสมของพื้นที่** (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)
- กรมชลประทาน. แหล่งที่มา :http://ridceo.rid.go.th/khonkaen/datamid/pm_lompai.html
- กรมส่งเสริมการเกษตร.๒๕๕๔.ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาวัวไร่ สำนักงานเกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. **แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลหนองเขาวัวไร่(พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๒. **ระบบบริการข้อมูลแผนที่ส่งเสริมการเกษตร**
แหล่งที่มา : <https://ssmap.doae.go.th/ssmap/>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๒. **รายงานผลการवादแปลง** แหล่งที่มา :
<http://ssmap.doae.go.th/geofarmer/>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร**
แหล่งที่มา : <https://production.doae.go.th/>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๔. **ระบบทะเบียนกลางกรมส่งเสริมการเกษตร**
แหล่งที่มา : <https://farmer.doae.go.th/>
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล .กลุ่มระบบข้อมูลทรัพยากรน้ำบาดาล กรม ทรัพยากรน้ำบาดาล
แหล่งที่มา :<http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/Krabi.files/>
- กรมอุตุฯนิยมิวิทยา แหล่งที่มา : <https://www.tmd.go.th>
- เว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม. **ข้อมูลตำบลเขาวัวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย มหาสารคาม** แหล่งที่มา :
<http://www.thaitambon.com/tambon/๔๐๐๖๐๒>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๖๔. **ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๖๔) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดมหาสารคาม**

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

คำอธิบายกลุ่มชุดดิน

ข้อมูลกลุ่มชุดดินความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

กลุ่มชุดดินที่ ๔ จำนวน ๑๙๘๙.๐๓ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าที่มีอายุยังน้อย ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุดิบกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้า มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินเหนียวจัด หน้าดินอาจแตกกระแวงเป็นร่องในฤดูแล้ง และอาจมีรอย龜裂ในดิน ดินบนมีสีดำ หรือเทาเข้ม ดินล่างมีสีเทา น้ำตาล น้ำตาลอ่อนหรือเทาปนเขียวมะกอก มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง สีเหลือง สีน้ำตาลแก่ หรือสีแดง อาจพบก้อนปูน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในชั้นดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกริยาเป็นกลางหรือต่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนา บางแห่งยกร่อง เพื่อปลูกพืชผักหรือผลไม้ ซึ่งมักจะให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหา โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกกระแวง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนนํ้า และนํ้าท่วมขังในฤดูฝน ทำให้ความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบนํ้า

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๐ วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ ๒ หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้นํ้าในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๑๘ จำนวน ๔๒๖.๖๕ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินเค็มเกิดจากตะกอนลำนํ้า มีคราบเกลือลอยหน้าหรือมีชั้นดานแข็งที่สะสมเกลือภายใน ความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุดิบกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบ ที่มีชั้นหินเกลือรองรับอยู่ หรืออาจ

ได้รับอิทธิพลจากการแพร่กระจายของเกลือทางผิวดิน พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทราย ส่วนดินล่างเป็นชั้นดินแน่นทึบที่มีการสะสมเกลือโซเดียม มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียว มีสีน้ำตาลอ่อนถึงสีเทา พบจุดประพวงสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบนโดยมากจะมีปฏิกิริยาเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ส่วนดินชั้นล่างมักมีปฏิกิริยาเป็นด่างเล็กน้อยถึงเป็นด่างจัด แต่ถ้ามีก้อนปูนปะปน จะมีปฏิกิริยาเป็นกลางถึงด่างจัด ตามปกติในฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้นทั่วไปบนผิวดิน

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนา บริเวณที่เค็มจัดจะปรากฏคราบเกลือบนผิวดิน ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้ มีป่าละเมาะและไม้พุ่มหนามขึ้นกระจัดกระจายเป็นหย่อมๆ บางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์

ปัญหา ดินเค็ม มักพบชั้นดานแข็งที่มีการสะสมเกลือ มีปริมาณธาตุโซเดียมสูงจนเป็นพิษต่อพืช เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย โครงสร้างของดินไม่ดี ค่อนข้างแน่นทึบ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในพื้นที่ดินเค็มจัด มีคราบเกลือมากขาดแคลนแหล่งน้ำจืด มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว เลือกพันธุ์ข้าวที่ทนเค็มมาใช้ปลูก ปล่อยให้มีความชื้นและล้างเกลือออกไปจากดิน โถกกลับตอซึ่งปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือโถกกลับพืชปุ๋ยสด (หวานโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ โถกกลับเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยทิ้งไว้ ๑๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ใช้กล้าข้าวที่มีอายุ ๓๐-๓๕ วัน จำนวน ๕-๘ ต้น/จับ ระยะปักดำ ๒๐x๒๐ ซม. ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๕ วัน พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ควรเลือกพื้นที่ที่มีคราบเกลือไม่มากนักและมีแหล่งน้ำชลประทาน เลือกพืชที่ทนเค็มมาปลูก ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ทำคันดินอัดแน่นล้อมรอบปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ๒๕-๕๐ กิโลกรัม/หลุม ใช้สารยับยั้งการเจริญเติบโตกับดินและใช้น้ำล้าง มีวัสดุคลุมดิน เพื่อป้องกันไม่ให้ เกลือขึ้นมาอยู่ที่ผิวดิน ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ จำนวน ๔๔๑.๕๓ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนละเอียดถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อหยาบที่ส่วนใหญ่มาจากหินตะกอน พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา หรือเป็นพื้นที่ภูเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีถึงตีปานกลาง เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนละเอียดที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินมีสีน้ำตาล สีเหลืองหรือแดง และอาจพบจุดประสีต่างๆ ในชั้นดินล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่นมันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผล และไม่ยืนต้น

ปัญหา ดินปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชะล้างพังทลายของหน้าดิน

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าวปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การทำขั้นบันได หรือการสร้างคันดิน ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซม วัสดุคลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและมีระบบการให้น้ำในแปลงปลูก พื้นที่ที่เป็นกรดจัดมาก ควรใช้วัสดุปูน ๐.๕-๑.๐ กิโลกรัม/หลุม

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานเมล็ดถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน หรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ พัฒนาแหล่งน้ำและมีระบบการให้น้ำในแปลงปลูก พื้นที่ที่เป็นกรดจัดมาก ควรใช้วัสดุปูน ๒๐๐-๓๐๐ กิโลกรัม/ไร่

กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ จำนวน ๑๒๕๑๘.๘๖ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินทรายที่มีชั้นดานอินทรีย์ภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำค่อนข้างมากอยู่บนชั้นดินที่มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่พบบริเวณหาดทรายเก่าหรือสันทรายชายทะเล เกิดจากตะกอนทรายชายทะเล พบบนพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินลึกปานกลางถึงชั้นดานอินทรีย์ มีการระบายน้ำดีปานกลาง เนื้อดินเป็นทรายจัด สีดินบนเป็นสีเทาแก่ ใต้ลงไปเป็นชั้นทรายสีขาว และดินล่าง ระหว่างความลึก ๕๐-๑๐๐ ซม. เป็นชั้นที่มีการสะสมของพวกอินทรีย์วัตถุ เหล็กหรืออิวมัส สีน้ำตาล สีแดง ชั้นเหล่านี้มีการเชื่อมตัวกันแน่นแข็งเป็นชั้นดานอินทรีย์ มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง

การใช้ประโยชน์ เป็นป่าเสม็ด ป่าชายหาดป่าละเมาะ บางแห่งใช้ปลูกมะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ หรือพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด

ปัญหา ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก และเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายจัด ไม่มีธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชหลงเหลืออยู่ และพืชมักแสดงอาการขาดธาตุอาหารให้เห็น ในช่วงฤดูแล้งชั้นดานจะแห้งและแข็งมาก รากพืชไม่สามารถไชซอนผ่านไปได้ ส่วนในช่วงฤดูฝนจะเปียกแฉะและมีน้ำแช่ขัง

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๗๕x๗๕x๗๕ ซม. และทำลายชั้นดานอินทรีย์ ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓๕-๕๐ กิโลกรัม/หลุม ปลูกพืชคลุมดิน มีวัสดุคลุมดิน ทำคันดินร่วมกับปลูกหญ้าแฝก ในช่วงการเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกในพื้นที่ลุ่มต่ำทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันการแช่ขังของน้ำในช่วงที่มีฝนตกหนัก

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกชนิดพืชที่ใช้ปลูกให้ เหมาะสมกับศักยภาพของดิน ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หัวนางั่วพรี ๑๐-๑๒ กิโลกรัม/ไร่ ถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบก่อนออกดอก ปล่อยให้ทิ้งไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์ น้ำ ปลูกพืชคลุมดินหรือมีวัสดคลุมดิน พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๔๔ จำนวน ๓๑๕.๕๑ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินต้นถึงก่อนกรวด หรือเศษหินปนลูกรังหนามาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบาย น้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับ ที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของวัสดุเนื้อละเอียดที่มาจากพวกหินตะกอน หรือหิน ภูเขาไฟ พบบริเวณพื้นที่ดอน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา เป็นดินต้นมาก มีการระบายน้ำดี เนื้อดิน เป็นพวกดินเหนียวปนกรวดหรือปนลูกรัง หรือเศษหินที่มีเหล็กเคลือบ พบภายในความลึก ๕๐ ซม. สีดินเป็นสี น้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และปอ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ และป่า ละเมาะ หรือมีการปลูกป่าทดแทน

ปัญหา เป็นดินต้นถึงชั้นก่อนกรวดหรือเศษหินปนลูกรังหนามาก มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บริเวณที่มีความลาด

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๗๕x๗๕x๗๕ :ซม.ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยหน้าดินร่วมกับปุ๋ย หมักหรือปุ๋ยคอก ๒๕-๕๐ กิโลกรัม/หลุม มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การสร้างคันดิน ทำขั้นบันได ปลูกพืช คลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้ น้ำในแปลงปลูก

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกพื้นที่ที่มีหน้าดินหนาและมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จัดระบบการปลูก พืชหมุนเวียนตลอดทั้งปีและปลูกพืชบำรุงดินร่วมอยู่ด้วย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ หรือ ไถกลบพืชปุ๋ยสด (หัวนางั่วพรี ๑๐-๑๒ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยให้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีมาตรการ อนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การไถพรวนตามแนวระดับ มีวัสดคลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๒๐ จำนวน ๕๐๔๑.๖๓ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนหยาบสีเทาที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับ ที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือ ค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขัง ในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหยาบ โดยมีเนื้อดินบนเป็นพวก

ดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีพื้นเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีเหลืองปนน้ำตาล และอาจพบมีศิลาแลงอ่อนในดินชั้นล่าง ปฏิบัติการดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกลาง

การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่

ปัญหา เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนนํ้านาน และนํ้าท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบนํ้า

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว ข้าว โกลบตอซัง ปล่อยทิ้งไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือโกลบพืชปุ๋ยสด (โสนอัฟริกัน หรือโสนอินเดีย ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ โกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์นํ้าหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๕ วัน พัฒนาแหล่งนํ้าไว้ใช้ในเวลาที่ข้าวขาดนํ้าหรือใช้ทำนาครั้งที่ ๒ หรือปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถั่วหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์นํ้า

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร และมีคันดินอัดแน่นล้อมรอบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์นํ้า หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์นํ้าตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งนํ้าชลประทานและจัดระบบการให้นํ้าในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๒๒ จำนวน ๓๘๗๑.๑๓ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินทรายลึกมากเกิดจากตะกอนลํ้าที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหนา ปฏิบัติการดินเป็นกรด การระบายนํ้าค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีนํ้าแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกมากที่มีการระบายนํ้าค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง เนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วน หรือดินทราย สีดินเป็นสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีเทา ในดินชั้นล่างบางแห่งจะพบชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ เป็นชั้นบางๆ ปฏิบัติการดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนา หรือปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อยและปอ บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหา เนื้อดินเป็นทรายจัด มีความสามารถในการอุ้มนํ้าต่ำ พืชมักแสดงอาการขาดนํ้าในช่วงฝนทิ้ง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีนํ้าท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบนํ้า

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว โกลบตอซัง ปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือโกลบพืชปุ๋ยสดร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์นํ้าหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ โกลบเมื่ออายุ ๕๐-๗๐ วัน ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) พัฒนาแหล่งนํ้าชลประทานไว้ใช้ในเวลาที่ข้าวขาดนํ้า หรือใช้ปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถั่วหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์นํ้า

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร และมีคันดินอัดแน่นล้อมรอบ เพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือชุดหลุมปลูกขนาด ๗๕x๗๕x๗๕ ซม. พร้อมปรับปรุงหลุมปลูกด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี ๒๕๕๐ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๒๔ จำนวน ๑๐๔๑๕.๔๑ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินเหนียวลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่พบในเขตฝนตกชุก เช่น ภาคใต้ ภาคตะวันออก วัตถุต้นกำเนิดดินเกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อละเอียด ที่มาจากหินต้นกำเนิดชนิดต่างๆ ทั้งหินอัคนี หินตะกอน หรือหินแปร พบบริเวณพื้นที่ตอน มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงพื้นที่เนินเขา เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดี เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกยางพารา ไม้ผลต่างๆ และพืชไร่บางชนิด บางแห่งยังคงสภาพป่าธรรมชาติ

ปัญหา ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันและเนื้อดินบนมีทรายปน จะมีอัตราเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินสูง หากมีการจัดการดินไม่เหมาะสม

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ชุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑๕-๒๕ กิโลกรัม/หลุม มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชคลุมดิน วัสดุคลุมดิน ปลูกพืชแซม สร้างคันดินทำขั้นบันได ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก เลือกพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนให้มีการปลูกพืชบำรุงดินร่วมอยู่ด้วย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๑-๒ ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หวานเมล็ดถั่วพราง ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๔-๖ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชสลับเป็นแถบ ทำแนวรั้วหญ้าแฝก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มชุดดินที่ ๑๙ จำนวน ๖๘.๑๒ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินร่วนหยาบลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าในส่วนต่ำของพื้นที่ริมแม่น้ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหยาบ โดยมีเนื้อดินบนเป็นพวก

ดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีพื้นเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีเหลืองปนน้ำตาล และอาจพบมีศิลาแลงอ่อนในดินชั้นล่าง ปฏิบัติการดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย

การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่

ปัญหา ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ มักพบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกข้าว เลือกระยะเวลาปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ปรับสภาพพื้นที่ให้ราบเรียบ และทำคันดินเพื่อช่วยกักเก็บน้ำ โลกอบตอซัง ปล่อยไว้ ๓-๔ สัปดาห์ หรือโลกอบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย ๖-๘ กิโลกรัม/ไร่ โลกอบเมื่ออายุ ๕๐๗๐ วัน ปล่อยไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ ๓๕-๔๕ วัน มีระบบการให้น้ำในช่วงที่ข้าวขาดน้ำ หรือทำนาครั้งที่ ๒ หรือปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถั่วหลังเก็บเกี่ยวข้าว ทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ยกร่องกว้าง ๖-๘ เมตร คูน้ำกว้าง ๑.๐-๑.๕ เมตร ลึก ๐.๕-๑.๐ เมตร ทำคันดินอัดแน่นล้อมรอบ เพื่อป้องกันน้ำท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒-๓ ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด ๕๐x๕๐x๕๐ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๒๐-๓๕ กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก เพื่อรักษาความสามารถในการผลิตของดินไม่ให้เสื่อมโทรมลง ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต พัฒนาแหล่งน้ำชลประทานและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกปลูกพืชไร่หรือพืชผัก

กลุ่มชุดดินที่ ๔๑ จำนวน ๓๔๐๑๕.๓๐ ไร่

ลักษณะเด่น กลุ่มดินทรายลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือสันทรายชายทะเล ปฏิบัติการดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างดีมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

คุณสมบัติของดิน เป็นกลุ่มชุดดินที่พบในเขตฝนตกชุก เช่น ภาคใต้ ภาคตะวันออก หรือบริเวณชายฝั่งทะเล เกิดจากตะกอนทรายชายทะเล หรือจากการสลายตัวของหินที่ หรือจากการสลายตัวของหินแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถม ของพวกวัสดุเนื้อหยาบ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบหรือเป็นลูกคลื่นลอนลาด พบบริเวณหาดทรายสันทรายชายทะเล หรือบริเวณที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างมากเกินไป เนื้อดินเป็นพวกดินทราย ดินมีสีเทา สีน้ำตาลอ่อน หรือเหลือง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ปฏิบัติการดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ถ้าพบบริเวณสันทรายชายทะเลจะมีเปลือกหอยปะปนอยู่ในเนื้อดิน ปฏิบัติการดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง สับปะรด ปอ ส่วนไม้ยืนต้น ได้แก่ มะพร้าว และมะม่วงหิมพานต์ บางแห่งเป็นป่าละเมาะหรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหา เนื้อดินเป็นทรายจัด ทำให้มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้น้อย พืชจะแสดงอาการขาดน้ำอยู่เสมอ นอกจากนี้ดินยังมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก

แนวทางการจัดดินเพื่อการปลูกพืช

ปลูกพืชผักหรือผลไม้ ขุดหลุมปลูกขนาด ๗๕x๗๕x๗๕ ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓๕-๕๐ กิโลกรัม/หลุม ปลูกพืชคลุมดิน มีวัสดคลุมดิน ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก จัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี ให้มีการปลูกพืชบำรุงดินร่วมอยู่ด้วย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ๓-๔ ตัน/ไร่ หรือไถกลบปุ๋ยพืชสด (หวานเมล็ดถั่วพรี ๑๐-๑๒ กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม ๘-๑๐ กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง ๖๘ กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยให้ไว้ ๑-๒ สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดคลุมดิน หรือปลูกพืชสลับเป็นแถบ พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

พื้นที่ชุมชน จำนวน ๑๗๖๙.๐๘ ไร่
แหล่งน้ำ จำนวน ๕๗๗.๑๓ ไร่

แนวทางแก้ไขดินมีปัญหาจังหวัดมหาสารคาม

ดินเค็ม

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชทนเค็มและพืชชอบเค็ม เช่น ข้าวทนเค็ม และปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้โตเร็วที่มีรากลึก และในการปลูกควรเลือกพื้นที่ที่มีคราบเกลือไม่มากนัก และมีน้ำชลประทานสำหรับการเพาะปลูกด้วย

- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ เพื่อปรับโครงสร้างของดิน

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ควรมีวัสดคลุมดินเพื่อป้องกันไม่ให้เกลือขึ้นมาอยู่ที่ผิวดิน

ดินตื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ต้องเน้นพืชที่มีระบบรากสั้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก นอกจากนี้ยังสามารถปลูกไม้ผลบางชนิดที่มีระบบรากไม่ลึกมากได้ เช่น มะม่วง น้อยหน่า มะขาม เป็นต้น

- ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยพืชสด ร่วมกับผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น สาร พด.ต่างๆ

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ในกรณีที่ปลูกพืชไร่ ควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม เช่น ปลูกพืชสลับเป็นแถบหรือปลูกพืชคลุมดินร่วมด้วย

ดินตื้นถึงชั้นหินพื้น

- เลือกปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ควรเป็นพืชที่มีระบบรากตื้น เช่น พืชไร่หรือพืชผัก

และปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลุกพืชสลักเป็นแถบ ปลุกพืชคลุมดิน ปลุกพืชหมุนเวียน ทำแนวรั้วหญ้าแฝก เป็นต้น

- หลีกเลี่ยงการปลูกไม้ยืนต้นเพราะรากพืชไม่สามารถชอนไชลงไปในดินชั้นล่างได้ ส่งผลให้พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้

ดินตื้นและมีความลาดชันสูง

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ควรปล่อยไว้ให้คงสภาพตามธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้หรือไม้พุ่ม

- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ดังกล่าว ควรปลูกไม้ผลบางชนิด เช่น น้อยหน่า มะม่วง มะขาม เป็นต้น และควรมีการจัดระบบปลูกพืชให้เหมาะสม ปรับปรุงดินด้วยผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน ด้วยสาร พด. ต่างๆ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก

- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ทำแนวรั้วหญ้าแฝก ปลุกพืชสลักเป็นแถบ หรือปลุกพืชคลุมดินต่างๆ เพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดิน และพืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ดินทรายจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรจัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปีร่วมกับปลูกพืชบำรุงดิน มีวัสดุคลุมดิน ปลุกพืชสลักเป็นแถบ อาจใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมด้วยเพื่อปรับโครงสร้างของดิน และเนื่องจากสภาพพื้นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดน้ำสูงจึงต้องจัดการน้ำอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้น้อยอย่างมีประสิทธิภาพเพราะตามสภาพธรรมชาติดินชนิดนี้มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ต่ำ

- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ในแปลงควรปลูกพืชปุ๋ยสด ปลุกพืชคลุมดินหรือปลุกพืชแซม นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ทำฐานปลูกเฉพาะต้น ทำแนวรั้วหญ้าแฝกและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ดินเหนียวจัด

- พืชไร่หรือพืชผัก ควรมีการไถหว่านร่อง เพื่อช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้นและควรปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกหรือปลุกพืชปุ๋ยสดร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ไถพรวนและปลุกพืชตามแนวระดับ มีวัสดุคลุมดิน ปลุกพืชหมุนเวียน หรือปลุกพืชสลักเป็นแถบ มีการจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูกอย่างเหมาะสมเพื่อให้พืชสามารถใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ นอกจากนี้ควรจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น การสร้างคันดิน ทำชั้นบันได ปลุกพืชคลุมดิน มีวัสดุคลุมดิน ปลุกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น และจัดหาแหล่งน้ำสำหรับใช้ในฤดูแล้ง

พื้นที่ลาดชันเชิงชัน

- หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากมีความลาดชันสูงมาก เสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายและสูญเสียหน้าดิน ควรรักษาไว้ให้เป็นป่าตามธรรมชาติและสร้างสวนป่า หรือใช้ปลูกไม้ใช้สอยโตเร็ว

- ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ จำเป็นต้องมีการศึกษาทรัพยากรของแต่ละพื้นที่หรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชชนิดต่างๆ และจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมด้วย เช่น ปลูกพืชคลุมดิน ทำแนวรั้วหญ้าแฝก และขุดหลุมปลูกเฉพาะต้น โดยไม่มีการทำลายไม้พื้นล่างเพื่อรักษาเสถียรภาพของดินและเป็นการช่วยเก็บความชื้นไว้ในดินเพื่อให้พืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

แนวทางการจัดการดินมีปัญหา(ดินทราย)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
<p>ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง</p> <p>๑.พันธุ์ไวต่อช่วงแสงปลูกได้เฉพาะ ฤดูนาปี ได้แก่ น้ำสะกวย ๑๙, หางยี ๗๑, เหนียวอุบล ๑, เหนียวอุบล ๒, ขาวดอกมะลิ ๑๐๕, เหนียวสันป่าตอง, ชุมแพ ๖๐, ขาวปากหม้อ ๑๔๘, ขาวตาแห้ง ๑๗, กข 6, กข ๘ และ กข ๑๕</p>	<p>- สภาพพื้นที่นาบางแห่งมีความลาดเทเล็กน้อย น้ำขังในกระทรงนาไม่สม่ำเสมอ ทำให้ขาดน้ำ</p>	<p>แก้ไขโดยปรับกระทรงนาให้สม่ำเสมอ ถ้าเป็นไปได้นำวิธีการจัดรูปแปลงนามาปฏิบัติ (land reshape)</p>
<p>๒.พันธุ์ไมไวต่อช่วงแสงปลูกได้ทั้งฤดูนาปีและนาปรัง ได้แก่ กข ๑, กข ๒, กข ๓, กข ๔, กข ๕, กข ๗, กข ๙, กข ๑๐, กข ๑๑, กข ๒๑, กข ๒๓, สุพรรณบุรี ๖๐</p>	<p>- ดินค่อนข้างเป็นดินทราย และมีโครงสร้างค่อนข้างแน่นทึบ</p>	<p>แก้ไขโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๑-๒ ตันต่อไร่ - โกลบตอซังพืชลงดิน ได้แก่ ฟางหรือตอซังข้าว ต้นข้าวโพด หรือเศษพืชตระกูลถั่ว ในช่วงการเตรียมดิน - โกลบพืชปุ๋ยสด จากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ โสนอัฟริกัน ถั่วพุ่ม หรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา ๕-๗ กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกก่อนทำนาเป็นระยะเวลา ๓๕-๕๐ วัน และเมื่อออกดอก ๕๐ % จึงไถกลบ - ปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะ บริเวณคันนา แล้วทำการตัดใบหรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด
<p>๒, พืชญโลก ๖๐-๒, ข้าวหอมคลองหลวง๑, ปทุมธานี1, สุรินทร์ และเหนียวสกลนคร</p> <p>๓.พันธุ์ข้าวที่ทนเค็ม ได้แก่ ขาวดอกมะลิ๑๐๕, ขาวตาแห้ง ๑๗, คำผาย ๔๑, เก้ารวง ๘๘, ขาวปากหม้อ ๑๔๘, กข ๑, กข ๖, กข ๗, กข ๘ และ กข ๑๕</p>	<p>- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม</p>	<p>แนวทางแก้ไข และปรับปรุงดินเค็ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เลือกพันธุ์ข้าวที่ทนเค็มมาปลูก - ปล่อยให้น้ำขังในแปลง ๒-๓ วัน แล้วระบายออก จะช่วยลดความเค็มของดินได้ - ปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้ <p>ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักอัตรา ๔-๕ ตันต่อไร่อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ดินร่วนซุยและช่วยชะล้างเกลือออกไป ทำให้ความเค็มของดินลดลง</p> <p>ใส่วัสดุปรับปรุงดิน ได้แก่ แกลบ และขี้เลื่อย เป็นต้น ซึ่งอัตราการใช้แกลบที่เหมาะสม ๒-๕ ตันต่อไร่ เพื่อให้ดินไม่แน่นทึบ รากพืชงอกไชได้สะดวก ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงต้านทานโรคได้ดี โกลบพืชปุ๋ยสด ซึ่งได้แก่ โสนอัฟริกัน โสนคางคก และอื่นๆ ก่อนปลูกข้าวประมาณ ๓ เดือน แล้วไถกลบเมื่อพืชปุ๋ยสดอายุ ๖๐ วัน และพักดิน ๓๐ วัน ก่อนปลูกข้าว</p>

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง(ต่อ)	- บางพื้นที่เป็นดินเค็ม	- ควรปลูกไม้ยืนต้นที่ทนเค็ม เช่น ต้นกระถินออสเตรเลีย บนคันนาเพื่อลดการแพร่กระจายเกลือไปยังพื้นที่ข้างเคียงที่ไม่เป็นดินเค็ม
	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำหรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ - อัตราปุ๋ย สำหรับข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อไร่ และปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยให้ใส่ช่วงปักดำสำหรับนาหว่านใส่หลังข้าววงอก ๑๕-๒๐ วัน ครั้งที่ ๒ ระยะข้าวแตกกอใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ ๓ ระยะออกช่อดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ - อัตราปุ๋ยสำหรับข้าวไวต่อช่วงแสง ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงปักดำ สำหรับนาหว่านใส่หลังข้าววงอก ๑๕ - ๒๐ วัน ครั้งที่ ๒ ระยะออกช่อดอก ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
พืชไร่ และ พืชผัก	- ดินค่อนข้างเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	แก้ไขโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แกดิน ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา ๒ ตันต่อไร่ - โกลบพืชปุ๋ยสดจากพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ปอเทือง ถั่วพุ่ม ถั่วดำ หรือ โสน ต่างๆ เมื่อพืชปุ๋ยสดออกดอกได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ก่อนปลูกพืช ๒ สัปดาห์ - ใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าวหรือเศษพืชต่างๆ เพื่อรักษาความชื้นแกดิน - พัฒนาแหล่งน้ำเสริม เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำ ทำให้ดินแห้ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง
อ้อย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันร่องพร้อมปลูกครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๔๐ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบเมื่ออ้อยอายุประมาณ ๒-๓ เดือน สำหรับอ้อยต่อ จะใช้ปุ๋ยและอัตราเดียวกันและใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังจากทำการตัดแต่งต่อ ประมาณ ๑-๔ สัปดาห์ ครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรกประมาณ ๒-๓ เดือน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ อัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นแปลงปลูกและต้นอ้อย ทุก ๒๐ วัน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
มันสำปะหลัง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ อัตรา ๗๕-๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๗-๑๔ อัตรา ๖๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อมันสำปะหลังอายุประมาณ ๑-๓ เดือน โดยใส่ข้างแถวปลูกแล้วพรวนกลบ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการไถกลบพืชปุ๋ยสด เมื่ออายุ ๖๐ วัน และหว่านปุ๋ยคอกก่อนปลูก
ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๓๐-๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ครั้งเดียวก่อนปลูกหรือหลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๘ อัตรา ๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่อข้าวโพดอายุ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตรฉีดพ่นหรือรดลงดินทุกๆ ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
ข้าวโพดฝักสด ได้แก่ข้าวโพดหวานและข้าวโพดข้าวเหนียว	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๒๐-๐ หรือปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกรองก้นหลุม ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุได้ ๓-๔ สัปดาห์ - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
แตงโม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้ ครั้งแรกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๔-๑๐-๓๐ อัตรา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อแตงโมอายุ ๓๐ วัน - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ๔๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง เจือจางด้วยน้ำ ๒๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน ก่อนออกดอกและช่วงติดผล
พืชผักต่างๆ พืชผักรับประทานใบ และลำต้น เช่นคะน้า ผักกาดขาว กะหล่ำปลี และกะหล่ำดอก	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	แก้ไขโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพ ดังนี้ - ใช้ปุ๋ยอินทรีย์สูตร พด.๒ จำนวน ๑๐๐ มิลลิลิตรต่อไร่ต่อครั้ง โดยเจือจางด้วยน้ำ ๑๐๐ ลิตร ฉีดพ่นหรือรดลงดินทุก ๑๐ วัน แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีตามชนิดของพืช ดังนี้ - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๑๐-๑๐ อัตรา ๕๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังปลูก ๕-๗ วัน ครั้งที่ ๒ เมื่ออายุประมาณ ๓ สัปดาห์
พืชผักรับประทานผล เช่น พริก มะเขือเทศ มะเขือต่าง ๆ และแตงต่าง ๆ	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือขาดธาตุอาหารบางชนิด	- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๖๐-๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง ครั้งแรกหลังย้ายกล้า ๗ วัน และครั้งที่ ๒ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๘-๒๔-๒๔ อัตรา ๔๐-๕๕ กิโลกรัมต่อไร่ รองกันหลุม ครั้งที่ ๒ ใส่ปุ๋ยสูตร ๒๑-๐-๐ อัตรา ๒๕-๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑๐-๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากใส่ครั้งแรก ๒๐-๒๕ วัน หรือใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐๐-๑๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังปลูก ๒๐-๒๕ วัน
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน โดยใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก อัตรา ๓-๕ กิโลกรัมต่อหลุมตอนเตรียมหลุมปลูก - ใช้วัสดุคลุมโคนต้น เช่น ฟางข้าว เศษหญ้า ใบไม้ หรือปลูกพืชคลุมดินระหว่างแถวไม้ผลหรือไม้ยืนต้น เพื่อช่วยรักษาความชื้นในดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ไม้ผล-ไม้ยืนต้น(ต่อ)	- ดินเป็นทราย ความชื้นในดินต่ำ	- พัฒนาแหล่งน้ำเสริมในการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งดินจะแห้งทำให้พืชที่ปลูกขาดน้ำ
มะม่วง	-ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	แก้ไขโดยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ตามชนิดของพืช ดังนี้ - ก่อนปลูกรองกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกในอัตรา ๕-๑๐ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๐.๓ กิโลกรัมต่อต้น - อายุ ๓ ปี ขึ้นไปซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต จะแบ่งระยะการใส่ปุ๋ยเป็น ๔ ระยะ ดังนี้ ระยะบำรุงต้นหลังเก็บเกี่ยวใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น และให้ซ้ำอีกครั้งเมื่อมะม่วงแตกใบอ่อน ชุดที่ ๒ ระยะสร้างตาดอกใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น สำหรับมะม่วงอายุ ๒-๔ ปี มะม่วงอายุ ๕-๗ ปี ใส่อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น และมะม่วงอายุ ๘ ปี ขึ้นไปใส่อัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้น ระยะบำรุงผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ระยะปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น
มะขาม	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	- ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมี ดังนี้ ยังไม่ให้ผลผลิต ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้งต่อปี ให้ผลผลิตแล้ว ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๓-๑๓-๒๑ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง คือ ต้นและปลายฤดูฝน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ลำไย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อต้น และใส่ปุ๋ยเคมี ดังนี้</p> <p>อายุ ๑-๓ ปี ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น</p> <p>อายุ ๔ ปี ช่วงต้นเดือนสิงหาคม ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และ ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับใส่ปุ๋ยสูตร ๐-๕๒-๓๔ อัตรา ๐.๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อน้ำ ๒๐ ลิตร ฉีดพ่นทุก๗ วัน ประมาณ ๓ ครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน เพื่อไม่ให้ลำไยแตกใบใหม่</p> <p>อายุ ๕ ปี ซึ่งเป็นช่วงให้ผลผลิต ให้กระตุ้นการแตกใบอ่อนชุดที่ ๑ และชุดที่ ๒ โดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงพักตัวพร้อมต่อการออกดอกให้ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้น ช่วงติดผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น ก่อนเก็บผลผลิต ๑ เดือนใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๐-๖๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น หลังเก็บผลผลิตใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑.๕ กิโลกรัมต่อต้นและ ใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น</p>
กล้วย	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- ใส่ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก อัตรา ๔.๕ กิโลกรัมต่อหลุม และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑ กิโลกรัมต่อต้น โดยแบ่งใส่ ๓ ครั้ง เมื่อกกล้วยอายุ ๑ เดือน ๔ เดือน และระยะออกดอก</p>

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ยางพารา	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- รองกันหลุมด้วยปุ๋ยเคมีสูตร ๐-๓๐-๐ อัตรา ๑๗๐ กรัมต่อหลุมร่วมกับใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตรา ๕ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ในช่วงปีที่ ๒-๖ ให้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ อัตรา ๒ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร ๒๐-๘-๒๐ โดยในปีที่ ๑ ใช้อัตรา ๓๐๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๒ ใช้อัตรา ๔๕๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๓ ใช้อัตรา ๔๖๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๔ ใช้อัตรา ๔๘๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๕ ใช้อัตรา ๕๒๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>ปีที่ ๖ ใช้อัตรา ๕๔๐ กรัมต่อต้นต่อปี</p> <p>- ใช้เทคโนโลยีชีวภาพโดยใช้เศษใบยางพาราที่ร่วงหล่นทำปุ๋ยหมักสูตรพด. ๑ และผสมจุลินทรีย์ป้องกันโรคราและโคนเน่าของพืชโดยใช้สูตร พด.๓ โรยใส่ระหว่างแถวต้นยางพารา ๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่พร้อมนำปุ๋ยอินทรีย์น้ำอัตราเจือจาง ๑ : ๕๐๐ ฉีดพ่นระหว่างแถวยางพาราที่โคนต้นสูงขึ้นมาจากพื้นดิน ประมาณ ๒ เมตร ทุก ๒ เดือน</p>
ยูคาลิปตัส	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือสูตรอื่นที่มีธาตุอาหารใกล้เคียงกัน อัตรา ๕๐ กรัมต่อต้นต่อครั้ง โดยใส่ ๓ ครั้ง ครั้งแรกรองกันหลุมก่อนปลูก ครั้งที่ ๒ หลังปลูก ๑๕ วัน และครั้งที่ ๓ ใส่ช่วงปลายฝน</p> <p>เมื่อยูคาลิปตัสอายุ ๒-๔ ปี ให้ใส่ปุ๋ยครั้งละ ๕๐ กรัมต่อต้น ในช่วงปลายฝน</p>
ไม้ผล - ไม้ยืนต้น	- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	<p>- พื้นที่ที่มีความชันสูง ใส่ปุ๋ยแบบหลุม โดยขุดหลุมรอบโคน หรือสองข้างลำต้นแล้วกลบ- วางแนวปลูกเป็นแถวตามแนวระดับ แล้วทำการหว่านพืชคลุมดิน</p>

ภาคผนวกที่ 2

รายชื่อคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

*****

๑. นายประสิทธิ์ ดอนหมั่น	ประธานกรรมการฯ
๒. นายภิญล หงส์ศรี	รองประธานฯ
๓. นายสมบุรณ์ ศิริพันธ์	กรรมการ
๔. นายวีระศักดิ์ ดรพล	กรรมการ
๕. นายสายลม เนวะสี	กรรมการ
๖. นายอำคา น้อยหว่า	กรรมการ
๗. นายถาวร มณีสาร	กรรมการ
๘. นางสมบุรณ์ ชากักดี	กรรมการ
๙. นายเสถียร ศิริหลวง	กรรมการ
๑๐. นายสุวิทย์ คำกอง	กรรมการ
๑๑. นางวิไลลักษณ์ นามมุงคุณ	กรรมการ
๑๒. นายมนตรี ตะนะสอน	กรรมการ
๑๓. นายอาทิตย์ นามมุงคุณ	กรรมการ
๑๔. นายทรัพย์ชกรณ์ พลพันธ์	กรรมการ
๑๕. นายसानุชิต อ่ำลอย	กรรมการ
๑๖. นายประจวบ จันทร์ศรี	กรรมการ
๑๗. นายประสิทธิ์ เหล่าเจริญ	กรรมการ
๑๘. นายดำรง พลตรี	กรรมการ
๑๙. นางสิริรัตน์ ประทุมชู	กรรมการและเลขานุการ
๒๐. นางสุปราณี ต้วงคำจันทร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ภาคผนวกที่ 3

รายชื่ออาสาสมัครเกษตร และผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

ตำบลเขาวไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑. นายภิกุล หงษ์ศรี	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายยุทธภูมิ ถาใจโก้	รองประธานกรรมการ
๓. นายดำรง พลตรี	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. นายทองเพชร สีนามโหม่ง	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๕. นางศิริรัตน์ ประทุมชู	กรรมการที่ปรึกษา
๖. นางวิไลวรรณ ปะเก	กรรมการที่ปรึกษา
๗. นายวิจิต เดชดา	กรรมการ
๘. นายวีระศักดิ์ ดรพล	กรรมการ
๙. นายชาญชัย ดรท้าว	กรรมการ
๑๐. นายสุนทร ทศทอง	กรรมการ
๑๑. นายอำคา พรหมมะไล	กรรมการ
๑๒. นายสมหมาย อ้นบพุท	กรรมการ
๑๓. นายปัญญา ดรหมั่น	กรรมการ
๑๔. นายธรรมนุญ ดรชาดา	กรรมการ
๑๕. นางเตรียมจิตร ถาวีเศษ	กรรมการ
๑๖. นายอาทิตย์ นามมุงคุณ	กรรมการ
๑๗. นายสมหวัง ศิริวงศ์นาค	กรรมการ
๑๘. นายวิทยา สงวนวัฒน์	กรรมการ
๑๙. นายบุญกอง เจริญสมบัติ	กรรมการ
๒๐. นายปัญญา ดรหมั่น	เลขานุการ